

บทที่ 4

การเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุสลิม ในเขตชุมชนเมือง

ในบทนี้จะกล่าวถึงพฤติกรรมการเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุสลิม จากพฤติกรรมการปฏิบัติตนที่มุสลิมแสดงออกโดยสื่อให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุสลิม ว่ามุสลิมมีการเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมในการใช้ชีวิตประจำวันตามหลักการของศาสนาอิสลามอย่างไร ทั้งด้านวจนภาษาและอวัจนภาษา ทั้งนี้เพื่อที่จะได้ข้อมูลตามความเป็นจริงและสมรรถนะของมุสลิมในเขตชุมชนเมือง โดยผู้วิจัยเน้นจุดสนใจไปที่พฤติกรรมของมุสลิมที่ต้องติดต่อและมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในครอบครัวและชุมชนที่มุสลิมอาศัยอยู่รวมถึงครอบครัวและชุมชนเดิมของมุสลิม ทั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดแนวทางในการอธิบายพฤติกรรมการเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุสลิม ประกอบด้วย ลักษณะการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม รูปแบบพฤติกรรม และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ตามแนวคิดและทฤษฎีที่ได้กำหนดไว้

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับมุสลิม กลุ่มตัวอย่าง ในเขตชุมชนเมือง จำนวน 12 คน ประกอบด้วยมุสลิมผู้เข้ารับอิสลามด้วยเหตุผลการสมรสกับชาวมุสลิมโดยไม่เคยสนใจศาสนาอิสลามมาก่อน อาศัยอยู่พื้นที่ต่างๆ ของชุมชนเมือง ซึ่งในงานวิจัยนี้ ชุมชนเมืองหมายถึงกรุงเทพมหานครเป็นมุสลิมผู้มีอายุ ระหว่าง 15 – 45 ทั้งเพศชายและเพศหญิง เพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมทั่วถึง ผู้วิจัยจึงกำหนดช่วงอายุดังนี้ อายุระหว่าง 15 - 25 ปี จำนวน 4 คน อายุระหว่าง 26 - 35 ปี จำนวน 4 คน และอายุระหว่าง 36 - 45 ปี จำนวน 4 คน โดยในแต่ละช่วงอายุเป็น เพศชาย 2 คน และ เพศหญิง 2 มุสลิมแต่ละคนมีอายุการสมรสไม่เกิน 5 ปี ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างมุสลิมชุมชนเมือง อายุระหว่าง 15-25 ปี ที่ได้รับการ สัมภาษณ์

ชื่อ	เพศ	อายุ	ระดับ การศึกษา	ระยะเวลา การเข้ารับ อิสลาม	ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป (อาชีพ / ลักษณะครอบครัว / ลักษณะชุมชน)
สัญญา (ซอบีรซ์)	ชาย	24 ปี	ปริญญาตรี	2 ปี 8 เดือน	ค้าขายโทรศัพท์มือถือและอุปกรณ์โทรศัพท์ / เป็นชาวเขตบางกะปิ กรุงเทพฯ / หลังจากแต่งงานแล้วอาศัยอยู่กับครอบครัวฝ่ายหญิง / บ้านพักเป็นชุมชนมุสลิมอาศัยอยู่ห่างจากมัสยิดประมาณ 300 เมตร ประชาชนส่วนใหญ่จะรู้จักคุ้นเคยกัน
ชุมพล (ยาซีน)	ชาย	25 ปี	ปริญญาตรี	1 ปี 4 เดือน	พนักงานบริษัทประกันชีวิต / เป็นชาวเขตบึงกุ่ม กรุงเทพฯ / หลังจากแต่งงานซื้อหมู่บ้านจัดสรรแถวถนนเสรีไทย / เพื่อนบ้านส่วนมากในหมู่บ้านนับถือศาสนาพุทธ / มัสยิดอยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 3 กิโลเมตร
อริน (อัสมะห์)	หญิง	23 ปี	ปริญญาตรี	1 ปี	พนักงานบริษัท / เป็นชาวเขตหนองแขม กรุงเทพฯ / หลังจากแต่งงานย้ายมาอยู่บ้านฝ่ายสามีที่ย่านหมู่บ้านนักกีฬา เขตสะพานสูง บ้านพักอาศัยอยู่ห่างมัสยิดเพียงประมาณ 50 เมตร เป็นชุมชนมุสลิม
กิตติมา (ซาร่า)	หญิง	25	ปริญญาตรี	3 ปี	พนักงานบริษัท / เป็นคนจังหวัดแพร่ เข้ามาอาศัยในกรุงเทพฯ ที่องที่เขตบางนา ตั้งแต่เรียนมัธยมปลายจนจบปริญญาตรี และทำงานอยู่แถวประตูน้ำ / หลังจากแต่งงานแล้วย้ายมาอยู่กับครอบครัวฝ่ายสามีที่ชุมชนบึงพระรามเก้า ถนนพระราม 9 / ประชากรส่วนมากในชุมชนเป็นมุสลิม / ที่พักอยู่ห่างจากมัสยิดประมาณ 500 เมตร

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างมุสลัฟชุมชนเมือง อายุระหว่าง 26 - 35 ปี ที่ได้รับการ
สัมภาษณ์

ชื่อ	เพศ	อายุ	ระดับการศึกษา	ระยะเวลาการเข้ารับอิสลาม	ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป (อาชีพ / ลักษณะครอบครัว / ลักษณะชุมชน)
บุญญฤทธิ (มุฮัมมัด อิมรอน)	ชาย	27 ปี	ปวส.	2 ปี	พนักงานบริษัท / เป็นชาวละแวกเชิงเทรา / หลังจากแต่งงานมาอาศัยอยู่ในชุมชนตรอกมัสยิดบางอุทิศ เจริญกรุง 95 เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร / ปลูกบ้านอยู่กับครอบครัวฝ่ายภรรยา ในรั้วเดียวกัน 5 หลังบนที่ดินของแม่ภรรยา รวมบ้านพ่อแม่และญาติพี่น้องของภรรยา / อยู่ห่างมัสยิดประมาณ 100 เมตร ประชากรในชุมชนประมาณร้อยละ 80 เป็นมุสลิม
สุภาพ (ยูซบ)	ชาย	31 ปี	ม.3	4 ปี	ช่างซ่อมเครื่องรถยนต์ / เป็นชาวบุรีรัมย์อาศัยอยู่กับเจ้าของอู่ซ่อมรถในกรุงเทพฯ เขตมีนบุรี นาน 9 ปี / ที่พักเป็นพื้นที่จัดสรร ปลูกอาคารบ้านเรือนตามฐานะ รวมตัวกันเป็นชุมชน มีมัสยิดอยู่ห่างจากชุมชนประมาณ 1 กิโลเมตร
สุรรัตน์ (ฮาบีบะฮ์)	หญิง	30 ปี	ปริญญาตรี	1 ปี 2 เดือน	ครูโรงเรียนอนุบาล / เป็นคนกรุงเทพฯ / อยู่หมู่บ้านจัดสรร เขตหนองจอก ประชากรในหมู่บ้านส่วนมากเป็นผู้นับถือศาสนาพุทธ มีมุสลิมไม่กี่ครัวเรือน แต่มีมัสยิดอยู่ใกล้หมู่บ้านในรัศมี 2 กิโลเมตรจำนวน 3 มัสยิด

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ชื่อ	เพศ	อายุ	ระดับการศึกษา	ระยะเวลาการเข้ารับอิสลาม	ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป (อาชีพ / ลักษณะครอบครัว / ลักษณะชุมชน)
สุนทรี (พีชะห์)	หญิง	28 ปี	ปวส	3 ปี 6 เดือน	พนักงานบริษัทเอกชนแถวถนนสีลม / อยู่กับครอบครัวฝ่ายสามี ในบ้านหลังเดียวกันกับพ่อแม่ ในชุมชนสุเหร่าบางมะเจือ ประชากรส่วนมากเป็นผู้นับถือศาสนาพุทธ เนื่องจากในชุมชนแห่งนี้มีอพาทเมนต์หลายแห่ง และมีเจ้าของเป็นมุสลิม คนที่อาศัยอยู่ในอพาทเมนต์ส่วนใหญ่ผู้นับถือศาสนาพุทธ ส่วนผู้นับถือศาสนาอิสลามจะปลูกบ้านเป็นของตนเอง ครอบครัวมุสลิมที่มีฐานะดี จะปลูกบ้านอยู่ใกล้มัสยิดในรัศมีประมาณ 500 เมตร

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างมุสลิมชุมชนเมือง อายุระหว่าง 36 - 45 ปี ที่ได้รับการ

สัมภาษณ์

ชื่อ	เพศ	อายุ	ระดับการศึกษา	ระยะเวลาการเข้ารับอิสลาม	ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป (อาชีพ / ลักษณะครอบครัว / ลักษณะชุมชน)
สมชาย (ตอฮา)	ชาย	37 ปี	ปริญญาตรี	1 ปี	รับราชการครู สังกัดกรุงเทพมหานคร / เป็นชาวนครราชสีมา เข้ามาทำงานและอาศัยในกรุงเทพฯ ประมาณ 8 ปี / อยู่บ้านพักครูในโรงเรียน มีมัสยิดซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชนอยู่ตรงข้ามกับโรงเรียน ประชาชนส่วนมากในชุมชนเป็นมุสลิม ประกอบอาชีพที่หลากหลาย
สุรศักดิ์ (สุลัยมาน)	ชาย	42 ปี	ปริญญาโท	4 ปี 7 เดือน	สถาปนิกออกแบบภายใน บริษัทเอกชน / เป็นคนกรุงเทพฯ โดยกำเนิด / หลังจากแต่งงานแยกครอบครัวมาอยู่ต่างหาก ซื้อหมู่บ้านจัดสรรอยู่ย่านรามคำแหง / ประชากรส่วนใหญ่ในหมู่บ้านนับถือศาสนาพุทธ / บ้านอยู่ห่างจากมัสยิดประมาณ 2 กิโลเมตร
เพ็ญศรี (สุบัยยะห์)	หญิง	36 ปี	ปวส.	4 ปี 10 เดือน	แม่ค้าขายอาหารตามสั่ง / เป็นชาวสระบุรี ทำงานโรงงานย่านลาดกระบังหลังจากแต่งงานประมาณ 6 เดือนก็ลาออกจากงานที่ทำเนื่องจากเริ่มตั้งครรภ์ / อาศัยอยู่กับครอบครัวของฝ่ายสามีย่านถนนพัฒนาการ บ้านพักห่างจากมัสยิดประมาณ 1 กิโลเมตรครึ่ง

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ชื่อ	เพศ	อายุ	ระดับการศึกษา	ระยะเวลาการเข้ารับอิสลาม	ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป (อาชีพ / ลักษณะครอบครัว / ลักษณะชุมชน)
วิภาพรรณ (สาว)	หญิง	38 ปี	ปริญญาตรี	5 ปี	พนักงานรัฐวิสาหกิจ / เป็นคนกรุงเทพฯ โดยกำเนิด / ปลูกบ้านพักอาศัยในที่ดินมรดกของฝ่ายสามี / บ้านใกล้เรือนเคียงส่วนใหญ่เป็นญาติพี่น้องของสามี / อยู่ใกล้ชุมชนสุเหร่าทับช้างล่าง ย่านหมู่บ้านนักกีฬา ถนนศรีนครินทร์ บ้านพักห่างจากมัสยิดประมาณ 300 เมตรประชาชนโดยรอบที่พักอาศัยเป็นมุสลิม

จากข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมุฮัลล์ฟในเขตชุมชนเมือง พบว่า มุฮัลล์ฟส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัท และส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี หลังจากแต่งงานแล้ว มุฮัลล์ฟส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่กับครอบครัวของคู่สมรส มุฮัลล์ฟบางคนที่มิฐานะก่อนข้างดั้งเดิมจะแยกครอบครัวไปอยู่ตามลำพัง ด้วยการซื้อหมู่บ้านจัดสรร หรือ ปลูกบ้านพักอาศัยบนที่ดินของคู่สมรส โดยครอบครัวของมุฮัลล์ฟอาศัยอยู่ใกล้กับชุมชนที่มัสยิดเป็นศูนย์กลางในการประกอบศาสนกิจ ระยะห่างของบ้านพักอาศัยกับมัสยิดของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าโดยเฉลี่ยอยู่ห่างจากมัสยิดในรัศมี 1 กิโลเมตร มุฮัลล์ฟกลุ่มตัวอย่างบางคนมีความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว ชุมชนและสังคมในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งไม่มีบทบาทอื่นใดจากความเป็นมุสลิมของตนเอง เนื่องมาจากการแยกครอบครัวไปอยู่ต่างหากหรือออกไปอาศัยอยู่นอกชุมชนมุสลิม มีเวลาในการอยู่บ้านน้อยเพราะต้องออกจากบ้านไปประกอบอาชีพตั้งแต่เช้ากลับถึงบ้านในเวลาค่ำ และชุมชนที่อาศัยอยู่ส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ และอยู่ห่างจากรัศมีของมัสยิด 2 กิโลเมตรขึ้นไป

4.1 พฤติกรรมการเรียนรู้อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุอัลลัฟ

มุอัลลัฟเรียนรู้อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม เริ่มจากความสัมพันธ์ที่มุอัลลัฟได้รู้จักกับมุสลิมที่ตนเองคบหาและพัฒนาความสัมพันธ์จากคนรู้จัก เป็นคนรักหรือคู่รัก จนกระทั่งมีเป้าหมายในชีวิตที่จะอยู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยา โดยก่อนหน้านี้จะรู้จักกันนั้นมุอัลลัฟบางท่านไม่เคยเรียนรู้และสนใจในวิถีชีวิตของมุสลิมมาก่อนจนกระทั่งได้มารู้จักกับมุสลิมจึงเริ่มสนใจวิถีชีวิตมุสลิมเพราะเมื่อตนเองต้องการที่จะสมรสกับมุสลิมและจำเป็นต้องเปลี่ยนจากการนับถือศาสนาพุทธมานับถือศาสนาอิสลาม ดังข้อมูลที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่างมุอัลลัฟต่อไปนี้

มุฮัมมัดอิมรอน (สัมภาษณ์ 22 ตุลาคม 2552) เล่าถึงการพบเจอกับ หญิงมุสลิมว่า “ ครั้งแรกที่เจอกับเขา เจอในที่ทำงานก็ไม่ได้สนใจอะไร ทำงานกันคนละฝ่ายต่างคนต่างทำ ไม่รู้ด้วยซ้ำว่าเขาเป็นมุสลิม จนกระทั่งบริษัทมีการจัดสัมมนาบุคลากรที่ต่างจังหวัด มีเหตุให้ผมต้องประสานงานกับเขา ได้เห็นถึงพฤติกรรมของเขา ประทับใจในความเป็นกันเอง คุยด้วยแล้วรู้สึกดี สงสัยจะเริ่มแอบชอบ หลังจากกลับจากการสัมมนาในครั้งนั้นผมเริ่มสนใจเขามากขึ้นแต่ก็ยังไม่ทราบว่าเขาเป็นมุสลิม จนวันหนึ่งคิดจะจีบเขา ด้วยการชวนเขาทานข้าวมื้อกลางวันด้วยกัน เขากลมด้วยไมตรีจิตที่ดีว่า ร้านอาหารมุสลิมหรือเปล่าละ นั้นแหละถึงทราบว่าเขาเป็นมุสลิม”

ผู้วิจัย : แล้วทราบมั๊ยครับว่า ถ้าจะแต่งงานกับมุสลิมแล้วตัวเราต้องเปลี่ยนมารับศาสนาอิสลาม

มุฮัมมัดอิมรอน : ก็พอทราบมาบ้าง แต่ก็คิดว่า ไม่น่าจะมีปัญหาอะไรมากนัก แค่เปลี่ยนศาสนาแล้วก็ค่อยๆ เรียนรู้กันไป

ผู้วิจัย : เริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามอย่างไรครับ

มุฮัมมัดอิมรอน : พอผมเริ่มตัดสินใจที่จะคบกันเป็นแฟน เขาก็บอกว่าผมต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับมุสลิมหรือคนที่นับถือศาสนาอิสลาม ก่อนระหว่างนี้เป็นเพื่อนกันก่อนละกัน มีอะไรสงสัยเกี่ยวกับศาสนาอิสลามยินดีที่จะตอบให้แน่

ถึงตอนนี้ มุฮัมมัดอิมรอนเล่าให้ฟังต่อว่า “ผมคบกันอยู่ประมาณ 4 ปี ระหว่างนั้นผมก็หาหนังสือเกี่ยวกับมุสลิม เกี่ยวกับศาสนาอิสลามมาอ่าน สอบถามจากเพื่อนที่เป็นมุสลิมบ้าง ถามจากเขาบ้าง ในที่สุดก็ขอแต่งงานกับเขา เขาก็แนะนำว่าผมต้องไปเรียนหลักการศาสนาอิสลามให้เข้าใจก่อน โดยผมไปเรียนที่มูลนิธิสันติชน อยู่แถวรามคำแหง เรียนทุกวันอาทิตย์ จนกระทั่งแม่เขาเห็นว่าผมรักลูกสาวเขาจริงและมั่นใจว่าผมดูแลลูกสาวเขาได้ เราจึงได้แต่งงานกัน”

ผู้วิจัย : หลังจากเข้ารับอิสลามแล้วแต่งงาน คุณเรียนรู้และสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมอย่างไร

มุฮัมมัดอิมรอน : หลังจากแต่งงานผมก็ย้ายเข้ามาอยู่กับครอบครัวของฝ่ายภรรยาผม ที่ชุมชนมัสยิดบางอุทิศนี้ บ้านเราอยู่ห่างจากมัสยิดประมาณร้อยเมตรเดินแป๊บเดียวก็ถึงมัสยิด แม่ย้ายผมเป็นคนเคร่งครัดในศาสนาอิสลามมาก ท่านจะเป็นคนแนะนำ และสอนผมในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตนและการศรัทธาใน ศาสนาอิสลาม การสื่อสารความเป็นมุสลิมของผมในชุมชนที่อาศัยอยู่นี้ ส่วนมากเป็นคนมุสลิม เวลาเราเจอกันก็ทักทายกันด้วยการกล่าวให้สลาม แรกแรกผมก็รู้สึก เงินๆ เกเร้งๆ ตัวเอง เวลาที่จะต้องทักทายกับเพื่อนบ้านมุสลิมที่รู้จักกัน แต่ตอนนี้ผมกล่าวให้สลามและกล่าวรับสลามโดยไม่เกิดอาการนั้น อีกแล้ว เวลาไปงานบุญในบ้านพี่น้องมุสลิมที่อยู่ใกล้เคียงกันผมก็นุ่งโสร่งและใส่หมวกสีขาวเหมือนผู้ชายมุสลิมทั่วไป

ผู้วิจัย : คุณทำให้บุคคลอื่นที่ไม่รู้ว่าคุณเป็นมุสลิม ได้รู้อย่างไรว่าคุณเป็นมุสลิม

มุฮัมมัดอิมรอน : ก็ถ้าจำเป็นที่จะต้องแสดงตัวผมก็จะบอกไปเลยว่าผมเป็นมุสลิม ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในตอนนั้นครับ

มุฮัลลัฟเริ่มที่จะตระหนักรู้ในตนเองถึงความเป็นมุสลิมและการใช้ชีวิตแบบมุสลิมทั่วไป ในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ เรียนรู้อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมจากบุคคลในครอบครัวและชุมชน ด้วยการสังเกตและการสอบถามเมื่อเกิดข้อสงสัย แล้วปฏิบัติตาม มีการเรียนรู้ความเป็นมุสลิมแบบค่อยเป็นไป

และในสถานการณ์ที่ต้องแสดงออกถึงความเป็นมุสลิมมุอัลลัฟจะสื่อสารให้ผู้อื่นทราบในทันทีว่าตนเองเป็นมุสลิม จากการสังเกตในบ้านพักของมุฮัมมัดอิมรอนพบว่า มีสิ่งที่สื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมให้เห็นคือกรอบรูปข้อความในคัมภีร์อัล-กุรอาน มีปฏิทินอิสลาม มีที่จัดเก็บเครื่องแต่งกายและพรหมสำหรับทำมาซออย่างเป็นสัดส่วน ในขณะที่สัมภาษณ์เป็นเวลาค่ำได้ยินเสียงอาซาน (เสียงบอกเวลานมาซ) จากมัสยิด มุอัลลัฟได้เชิญให้ผู้วิจัยเป็นอิหม่ามในการน่านมาซในครั้งนี้ด้วย

เช่นเดียวกับ ยูซุบ (สัมภาษณ์ 4 ธันวาคม 2552) ซึ่งคุ้นเคยกับผู้วิจัยก่อนเข้ารับอิสลาม ในฐานะเป็นช่างซ่อมเครื่องรถยนต์ให้กับผู้วิจัย เป็นอีกผู้หนึ่งเมื่อมีโอกาสจะให้ผู้วิจัยเป็นอิหม่ามในการน่านมาซให้ โดยก่อนหน้านี้ยูซุบ ไม่เคยสนใจในศาสนาอิสลามมาก่อนเลยทั้งๆ ที่นายจ้างเองก็เป็นมุสลิมและอาศัยอยู่ในชุมชนมุสลิมสุเหร่าแสนแสบ (มัสยิดอียิปต์อัลอิสลามียะห์) จนกระทั่งได้พบกับหญิงมุสลิมและต้องการแต่งงานด้วยจึงเริ่มสนใจอิสลาม ยูซุบเล่าให้ฟังว่า “ครั้งแรกที่เจอกับหญิงมุสลิม ก็ทราบว่าตนเป็นมุสลิมเพราะการแต่งกายแบบมุสลิมทั่วไป คนมุสลิมโดยเฉพาะผู้หญิงในซอยที่ผมอยู่ที่นี่ส่วนใหญ่จะแต่งกายแบบมุสลิมคือมี ผ้าคลุมผม ที่เรียกว่าผ้าฮิญาบ ไซ้ปะอาจารย์ (ยูซุบเรียกผู้วิจัยว่าอาจารย์จนเคยชินตั้งแต่ครั้งแรกที่รู้จักกันก่อนที่ ยูซุบ จะเข้ารับอิสลามและแต่งงาน) เขาเดินผ่านอยู่ช่อมรดกตอนเย็นๆ ผมก็แกล้งแซวเขาว่าเมื่อไหร่จะถอดผ้าคลุมผมบ้างล่ะอยากเห็นหน้า คุณเขาจะโกรธนะ แต่ผมก็ไม่ได้คิดอะไรมากนักในตอนนั้น ไม่คิดว่าจะเรื่องสำคัญสำหรับเขา จนวันหนึ่งเจ้าของอู่ที่อาจารย์มาซ่อมรถนี้แหละ ทำบุญตัดผมไฟลูกสาว เขาก็มาในงานด้วย ได้คุยกันแป๊บหนึ่งแล้วผมก็ขอโทษที่แซวเค้าเรื่องผ้าคลุมผม เขาบอกไม่โกรธหรอกแต่ไม่ชอบถูกแซว และรู้ว่าผมไม่ใช่มุสลิม จาก การคุยในครั้งนั้นทำให้ผมสนใจชีวิตความเป็นอยู่ของชาวมุสลิมมากขึ้น และเริ่มสนใจและต้องการเรียนรู้สิ่งต่างๆ เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชนมุสลิมมากขึ้น”

ผู้วิจัย : ยูซุบเริ่มเรียนรู้ชีวิตความเป็นอยู่ของมุสลิมอย่างไร

ยูซุบ : อ้อ... ไม่ยากหรอกครับอาจารย์ ก็เริ่มพูดคุยสอบถามกับบังเจ้าของอู่มากขึ้น บังก็แนะนำว่าเราต้องไปเรียนรู้เกี่ยวกับอิสลามให้เข้าใจก่อนว่าเราจะปฏิบัติได้หรือไม่ (บัง เป็นคำเรียกผู้ชายมุสลิมที่มีอายุมากกว่าเรา) บังบอกว่าถ้าชอบสาวมุสลิมต้องมาเป็นมุสลิมนะ บังยังแซวผมเลยว่าไม่กลัวถูกขลิบหรือ... จำ... บังเขา ก็แนะนำให้ไปเรียนที่สุเหร่าแสนแสบ เพราะมีสอนผมก็เริ่มไปเรียน และเริ่มสนใจศาสนาอิสลามมากยิ่งขึ้น ไหนๆ ก็ชอบสาวมุสลิมแล้วนี่

ผู้วิจัย : นอกจากไปเรียนที่สุเหร่าแล้วยูซุบเรียนรู้ด้วยวิธีการอื่นอีกอย่างไร

ยูซุบ : อ้อ...ครับ ก็ไม่มีใครหรือใครนอกจากบังเจ้าของอู่ เพราะผมก็ไม่ค่อยรู้จัก

ใครตั้งแต่มารับจ้างที่อู่บังเวลามีลูกค้าที่เป็นมุสลิมมาซ่อมรถก็ได้มีโอกาสคุยกัน บ้างสงสัยหรือไม่เข้าใจอะไรก็ตามเขา เหมือนกับถามอาจารย์นี่แหละ บางครั้งก็มี ลูกค้าเอาหนังสือเกี่ยวกับหลักศรัทธาบ้าง หลักปฏิบัติบ้างมาให้เราอ่านเพราะเห็นว่าเราสนใจ อีกอย่างนะอาจารย์บางทีก็โทรไปถามเขานั้นแหละเพราะได้เบอร์เขา มาตั้งแต่งานบุญวันนั้นนั่นย้ะ จริงจริงอยากคุยกับเขามากกว่าอยากรู้เรื่องของอิสลาม ชะอีก

ผู้วิจัย : หลังจากเข้ารับอิสลามแล้ว เรียนรู้และบอกคนอื่นอย่างไรว่าเราเป็นมุสลิมแล้ว

ยูซุบ : ตอนที่ผมเข้ารับอิสลามนะอาจารย์ แฟนผมยังไม่รู้เลย เพียงแต่ในระหว่างนั้น เขาแค่สงสัยว่าเราสนใจอิสลามจริงจังแค่ไหน จนกระทั่งผมบอกว่าชอบเขาอยาก แต่งงานด้วยและก็เข้ารับอิสลามแล้วด้วย เราจึงได้พูดคุยกันมากขึ้น บังเจ้าของอู่ เป็นคนที่ผมบอกว่าผมจะเข้าอิสลาม ดูบังดีใจมากแล้วก็เป็นคนดำเนินการเกี่ยวกับการเข้ารับอิสลามของผมทุกอย่าง เป็นคนตั้งชื่อมุสลิมให้ผมว่า ยูซุบ ผมว่าผม เรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นมุสลิมจากบังเขามากที่สุด นอกจากนั้นก็จากภรรยาและ ครอบครัวของภรรยาผม ที่คนอื่นรู้ว่าผมเป็นมุสลิมก็จากชื่อ ยูซุบ นี่แหละ ก็มาจาก ที่บังเจ้าของอู่เรียกชื่อผมว่า ยูซุบนี่ย้ะ จากเดิมที่ลูกค้า เรียกชื่อเดิมผมว่า เต่า หรือ ไอ้เต่า เมื่อได้ยินบังเจ้าของอู่เรียกชื่อใหม่ของผม ตอนนี่ทุกคนก็เรียกผมว่า ยูซุบ บ้าง หรือ ซุบ คำเดียวบ้าง ผมรู้สึกดีมากๆ ชอบชื่อนี้มาก กว่า เต่า หรือ ไอ้เต่า ที่ ใครๆ เรียกซะอีก โดยเฉพาะคำว่า ไอ้เนะเดี่ยวนี่ผมแทบไม่ได้ยินเลย อย่างดีก็ ซุบ คำเดียวเท่านั้น นอกจากชื่อแล้วก็เรื่องการแต่งกายเวลาวันศุกร์ผมก็นุ่งโสร่ง ใส่ หมวกเหมือนผู้ชายมุสลิมคนอื่น ๆ อาหารการกินก็ระวัง แต่ก่อนเคยแอบเอาหมูเข้ามา กินในอู่บังด้วย...ข่า... โดยเฉพาะเรื่องเบียร์เรื่องเหล้า ผมเลิกได้เด็ดขาดเลย แปลกดีรู้งี้นับถืออิสลามตั้งนานแล้ว

มุอัลลัฟตระหนักถึงความป็นมุสลิม จากการที่ได้รับการตั้งชื่อใหม่ เพื่อแสดงถึงความป็นมุสลิมและมีความภาคภูมิใจในความเป็นมุสลิมมากขึ้น คนในครอบครัวและคนรู้จักใกล้ชิดที่เป็นมุสลิมจะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีสำหรับมุอัลลัฟที่ไม่รู้จักหรือไม่มีเพื่อนเป็นมุสลิม มุอัลลัฟมีการ

เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแต่งกายในโอกาสต่างๆ ตามความเหมาะสม มีความระวังในเรื่องอาหารการกินมากขึ้น และยังสามารถเลิกพฤติกรรมการกิน การดื่ม จากพฤติกรรมแบบเดิมๆ ได้ ผู้วิจัยสังเกตพบว่าในห้องพักของมุสลิมเปลี่ยนแปลงไปมาก จากเดิมก่อนหน้าที่จะเข้ารับอิสลามข้าวของวางไว้ไม่เป็นระเบียบ ก็มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก ภาพปฏิทิน ปีที่เคยมีในห้องพักก็ถูกเก็บออก มีพื้นที่ว่างสำหรับการมาซ ข้าวมะในในห้องมีความเป็นระเบียบมากขึ้น ดูสะอาดตา มีที่แขวนผ้าโสร่งและแขวนพรมสำหรับใช้ปฏิบัติการณ์มาซ มีการต่อก่อน้ำให้สะดวกต่อการปฏิบัติการณ์มาซ มาซ แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์วิถีชีวิตความเป็นมุสลิมของมุสลิม

ฮาบีบะห์ (สัมภาษณ์ 10 ธันวาคม 2552) เป็นมุสลิมผู้หนึ่งที่สื่อสารให้เห็นอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของเธออย่างชัดเจนด้วยการคลุมฮิญาบอย่างสวยงาม ด้วยบุคลิกที่สุภาพเป็นกันเอง ถ้าไม่ทราบมาก่อนว่าเธอเป็นมุสลิม ใครที่พบเจอเธอครั้งแรกคงจะเชื่ออย่างสนิทใจว่าเธอเป็นมุสลิม ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า “เราเองชอบการแต่งกายแบบมุสลิมมานานแล้ว เห็นว่าสวยดี แต่ไม่เคยคิดมาก่อนว่าจะมาเป็นมุสลิม จนกระทั่งมาคบเป็นแฟนกับชาวมุสลิมจึงเริ่มสนใจขนบธรรมเนียมมุสลิมมากขึ้น เคยถามแฟนว่ายังไม่เข้าอิสลามจะแต่งกายแบบมุสลิมได้มั๊ย แฟนบอกว่ก็มาเข้าเลยสิ จะได้ไม่ต้องกระดากใจและจะได้ไม่ดูเป็นการล้อเลียนด้วย”

ผู้วิจัย : คุณเรียนรู้เกี่ยวกับชีวิตของมุสลิมและความเป็นมุสลิมอย่างไร

ฮาบีบะห์ : ส่วนใหญ่ก็จะหาหนังสือมาอ่านเองนะ ไม่เข้าใจก็ถามจากแฟน

ผู้วิจัย : นอกจากการคลุมฮิญาบแล้วคุณสื่อสารให้ผู้อื่นรับรู้ได้อย่างไรว่าคุณเป็นมุสลิม

ฮาบีบะห์ : พอเป็นมุสลิมเวลาไปไหนมาไหนก็คลุมฮิญาบติดเลย เป็นการสื่อให้ผู้อื่นได้รับรู้อยู่แล้ว

ผู้วิจัย : นอกจากอ่านหนังสือหรือถามจากแฟนแล้วคุณเรียนรู้เกี่ยวกับการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม ด้วยวิธีอื่นๆ หรือไม่อย่างไร

ฮาบีบะห์ : ก็มาสมัครเรียนที่สันติชนนี่แหละค่ะ แฟนพาสมัครเรียน เรียนทั้งเรื่องหลักศรัทธาและกวีธีการปฏิบัติเพื่อให้อยู่ในแนวทางของอิสลาม

มูอัลลัฟให้ความสนใจที่จะเรียนรู้อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมด้วยตนเองหลังจากได้ตัดสินใจคบกับมุสลิมอย่างตั้งใจ เพื่อให้เกิดความศรัทธาและจะได้ปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องตามหลักการของศาสนาอิสลาม มูอัลลัฟแสดงให้ผู้อื่นทราบว่าตนเป็นมุสลิมด้วยการแต่งกาย และเรียนรู้หลักความศรัทธาและวิธีการปฏิบัติศาสนกิจจากสถาบันการสอนศาสนาที่เปิดสอนให้กับผู้สนใจในศาสนาอิสลาม

ซาร่า (สัมภาษณ์ 7 มกราคม 2553) เป็นมูอัลลัฟคนหนึ่ง que สื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมให้ผู้อื่นรับรู้ด้วยการแต่งกาย เธอให้ผู้วิจัยว่า “หลังจากเป็นมุสลิมแล้วก็เปลี่ยนการแต่งกายจากเดิมมาแต่งกายคลุมฮิญาบแบบผู้หญิงมุสลิมทั่วไป รู้สึกว่าตัวเองเรียบร้อยขึ้นเวลาอยู่บ้านก็แต่งตัวทั่วไป บางครั้งคลุมฮิญาบบ้างไม่คลุมบ้างถ้าอยู่ในบ้านก็ไม่ค่อยได้คลุม นอกจากออกนอกบ้านไปไหนมาไหนถึงจะคลุม คนอื่นจะรู้ว่าเราเป็นมุสลิมก็คงจะเห็นจากการแต่งตัวของเรา และก็คงเป็นจากชื่อของเราเป็นชื่อที่เรียกง่ายนะ ซาร่า ฟิงคูอินเตอร์ดีนะ บังว่าปะ” (ซาร่าเรียกผู้วิจัยว่าบังตามสามีของเธอ) สภาพแวดล้อมทั่วไปในบ้านพักอาศัยของซาร่า เหมือนๆกับครอบครัวมุสลิมทั่วไป ที่มีสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ของชาวมุสลิมเพื่อสื่อสารให้คนที่เข้ามาในบ้านรู้ว่าบ้านนี้เป็นมุสลิม เช่น ปฏิทิน ภาพประดับฝาผนัง และชุดสำหรับสวมใส่เพื่อทำมาซ (ละหมาด) ของมุสลิม

ผู้วิจัย : การเรียนรู้อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมมีความจำเป็นสำหรับซาร่าอย่างไร

ซาร่า : จำเป็นนะ เพราะเราเป็นมุสลิมแล้วต้องมีความชัดเจนเพราะเมื่อต้องออกไปใช้ชีวิตในสังคมทั่วไปแล้ว เราต้องแสดงออกหรือสื่อให้ผู้อื่นได้รับรู้ว่าเราเป็นมุสลิมเพื่อที่ผู้อื่นที่ไม่รู้จักเราจะได้ทราบและได้รู้ถึงการที่จะต้องปฏิบัติสัมพันธ์กับเราปฏิบัติกับเรา

ผู้วิจัย : ซาร่าเรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นมุสลิมอย่างไร

ซาร่า : ส่วนใหญ่แฟนก็จะแนะนำ นอกจากนั้นพี่สาวและมะ (แม่) ของแฟนก็จะเป็นผู้ให้คำแนะนำและสอนเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติศาสนกิจ ส่วนใหญ่ก็จะหัดท่องจำเอา หัดออกเสียงคำภาษาอาหรับให้ถูกต้องเท่าที่จำเป็นที่จะต้องใช้ในการมาซก่อน เพราะมะบอกว่าการมาซเป็นสิ่งที่มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ส่วนเรื่องอื่นๆ ก็ค่อยๆ เรียนรู้ไป เคยไปนั่งฟังบรรยายเกี่ยวกับศาสนาตามงานประจำปีของมัซยิดต่างๆ กับมะบ้างเพราะมะชอบไปงานมัซยิด ก็ได้รับความรู้เนะ เป็นการเก็บเกี่ยวประสบการณ์ในเรื่องนั้นบ้างเรื่องนี้บ้าง

สงสัยก็ถามจากมะหรือจากแฟนตัวเอง เวลาว่างก็อ่านจากหนังสือ
เกี่ยวกับหลักการศาสนาและหลักการปฏิบัติที่มีอยู่แล้วในบ้านข้าง

พฤติกรรมการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมของมูอัลฟัเรียนรู้จากคนสนิทและคนที่ตนเอง
ไว้วางใจในครอบครัว เริ่มเปลี่ยนแปลงตนเองหลังจากที่รู้จักกับมุสลิมและต้องการที่จะแต่งงานกัน
แสดงออกอย่างชัดเจนในความเป็นมุสลิมจากการแต่งกายและชื่อมุสลิมที่ได้รับการตั้งใหม่หลังจาก
ปฎิญาณตนเข้ารับอิสลาม ความเคร่งครัดในศาสนาของบุคคลครอบครัวเป็นสิ่งผลักดันให้มูอัลฟัได้
เรียนรู้อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมออกมา มูอัลฟัเรียนรู้การปฏิบัติศาสนกิจด้วยตนเอง โดยการท่องจำ
บทกัมกีร้อล-กูรฺอานที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติศาสนา โดยการท่องจำและฝึกหัดออกสำเนียงให้
ถูกต้องด้วยความตระหนักว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติ เมื่อมีข้อสงสัยใดๆก็จะสอบถาม
จากบุคคลใกล้ชิดในครอบครัวหรือเรียนรู้จากหนังสือที่เกี่ยวข้องกับหลักการศรัทธาและหลักการ
ปฏิบัติตามแนวทางของศาสนาอิสลาม

ตอฮา (สัมภาษณ์ 10 ธันวาคม 2552) เป็นอีกผู้หนึ่งที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ที่บ้านพัก ซึ่งเป็น
บ้านพักครูอยู่ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตมีนบุรี สภาพแวดล้อมในบ้านพักเรียบง่ายมีสิ่ง
แสดงอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมให้เห็นในบ้านพักคือ การนุ่งผ้า โสร่งแบบมุสลิมอยู่บ้าน ภายในบ้านมี
ปฏิทินอิสลาม และ ชุดเสื้อผ้าของภรรยาที่เป็นชุดออกงานตามแบบสตรีมุสลิมทั่วไป นอกจากนั้นยังมี
หนังสือความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามและคัมกีร้อล-กูรฺอาน เรียงวางในชั้นหนังสืออย่างเห็น ได้ชัดและ
สะดวกต่อการหยิบมาอ่าน เมื่อผู้วิจัยเริ่มสนทนาเกี่ยวกับการเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็น
มุสลิม ตอฮา ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า “หลังจากผมเรียนจบก็สอบบรรจุเป็นครูสังกัด โรงเรียนกทม. ได้
ตอนแรกที่บรรจุที่โรงเรียนแห่งนี้ก็รู้สึกที่ชีวิตตัวเองอาจต้องเปลี่ยนไปด้วยเหตุที่โรงเรียนนี้เป็น
โรงเรียนสุเหร่า ส่วนผมนะพุทธ นักเรียนกว่า 90 เปอร์เซ็นต์นับถือศาสนาอิสลาม ส่วนครูในโรงเรียนที่
นับถือศาสนาอิสลามก็มีหลายคน โรงเรียนนี้ก็อยู่ในชุมชนมุสลิมที่เข้มแข็ง ในช่วง 2 ปีแรกที่ทำงานก็
รู้สึกอึดอัดเหมือนกัน จนกระทั่งมีครูผู้หญิงคนหนึ่งมาบรรจุใหม่เกิดประทับใจ เลยไม่อยากจะย้ายไปไหน
แล้ว ครั้งแรกเจอกันก็ไม่ทราบว่าเป็นมุสลิม บังเอิญวันหนึ่งเห็นเค้าทักทายกับครูผู้หญิงท่านหนึ่งใน
โรงเรียนด้วยธรรมเนียมแบบมุสลิม”

ผู้วิจัย : เมื่อทราบว่าผู้หญิงคนที่เราสนใจเป็นมุสลิม แล้วรู้สึกอย่างไรครับ

ตอฮา : ที่แรกก็ยังไม่คิดใครครับ คิดแค่ที่ไม่เป็น ไร้มั่งศาสนาไหนๆก็เหมือนกัน แต่ก็เคยคิดนะครับว่าเราน่าจะเกิดมาเป็นมุสลิมนะ จะได้จีบซะเลย

ผู้วิจัย : แล้วอาจารย์ไม่คิดเข้าข้างตัวเองบ้างหรือว่า ทำไมนะเขาไม่นับถือพุทธแบบเรา

ตอฮา : ไม่นะ ไม่รู้เหมือนกันทำไมไม่คิดแบบนั้น คิดแต่เพียงว่าถ้าเราชอบเขาเราต้องชอบแบบที่เขาเป็น ไม่ใช่แบบที่เราอยากให้เป็น จากนั้นก็เริ่มสนใจเกี่ยวกับศาสนาอิสลามมากยิ่งขึ้น จากแต่ก่อนไม่เคยคิดที่จะสนใจเลย ก็ซื้อหนังสือเกี่ยวกับอิสลามมาอ่านเลย ไปซื้อที่ร้านขายหนังสืออิสลามที่อยู่ใกล้ๆ โรงเรียนนี้แหละครับ เห็นหน้าปกเขียนว่าคู่มืออิสลาม ก็หยิบมาแล้วไปจ่ายตังส์เลย ข้างในก็ไม่เปิดดูก่อน พอมาถึงห้องพักเปิดอ่านทีนี้แย้เลย มีทั้งภาษาไทยภาษาอิสลามผสมกัน อ่านไปก็ไม่เข้าใจ ภาษาอิสลามก็อ่านไม่เป็น (ว่า แล้วตอฮา ก็เอื้อมมือไปหยิบหนังสือเล่มนั้นมาให้ผู้วิจัยดู)

ผู้วิจัย : แล้วอาจารย์ทำอย่างไรกับหนังสือเล่มที่ซื้อมา ครับ

ตอฮา : (จำ...) ผมก็ใช้หนังสือเป็นสื่อรักเลยครับ เอาไปถามเขาเลยว่าผมสนใจเกี่ยวกับศาสนาอิสลามแต่หนังสือเล่มนี้มันยากไป พอมีหนังสืออื่นให้ยืมอ่านบ้างมั๊ยครับ เขายืมให้แล้วถามกลับมาว่าสนใจจริงหรือ ว่าจะหามาให้ไหมนะ แล้วก็ขอตัวไปหาสอนหนังสือ หลังจากนั้นเราก็เริ่มมีโอกาสนคุยกันมากขึ้น

ผู้วิจัย : นอกจากอ่านหนังสือแล้วอาจารย์เรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามหรือวิถีชีวิตมุสลิมอย่างไร ครับ

ตอฮา : หลังจากที่เราสองคนตัดสินใจคบหากันแล้ว เขาก็แนะนำให้ผมไปสมัครเรียนที่มูลนิธิสันติชน แต่โชคคืออย่างหนึ่งคือบ้านพักครูอยู่ใกล้สุเหร่า (มัสยิด) ผมเลยได้ซึมซับวิถีชีวิตแบบมุสลิมไปโดยไม่รู้ตัว อะไรที่สงสัยก็สอบถามจากเพื่อนๆ ทั้งผู้ชายและผู้หญิงในโรงเรียนที่เป็นมุสลิม บางครั้งก็แกล้งตั้งคำถามที่เราสงสัยกับนักเรียนที่เราสอนบ้าง บางครั้งผู้ปกครองนักเรียนที่เรารู้จักคุ้นเคยก็จะแนะนำเราบ้าง เราสงสัยก็ถามเขาบ้าง

ผู้วิจัย : เมื่ออาจารย์เข้ารับอิสลามแล้ว อาจารย์แสดงให้เห็นที่ยังไม่รู้ว่ เราเป็นมุสลิมทราบได้อย่างไรบ้างครับ

ตอฮา : ครับ ก็อย่างเช่นกล่าวคำให้สละสลามกับผู้ปกครองของนักเรียนที่เราสอนอยู่ ซึ่งก่อนหน้านั้นผมเคยแต่ยกมือสวัสดี ผู้ปกครองคนนั้นแปลกใจ ถามผมว่า “อ้าวทำไมวันนี้ครูให้สละสลามล่ะ” ผมตอบว่าผมรับอิสลามแล้วเพิ่งนึกกะฮุ (แต่งงาน) เมื่อเดือนที่แล้วครับ ผมสังเกตเห็นผู้ปกครองนักเรียนคนนั้นยินดีกับผมมาก ทุกวันนี้ก็ยังเจอผู้ปกครองคนนั้นอยู่ เขาก็เป็นคนหนึ่งที่ให้คำแนะนำต่างๆเกี่ยวกับศาสนาอิสลามให้กับผม นอกจากนี้เวลาไปประชุมสัมมนาที่ไหนผมก็จะบอกกับเจ้าหน้าที่ที่จัดเลี้ยงเลยว่าผมนับถืออิสลาม เวลาอยู่ห้องพักจากเดิมที่เคยนั่งกางเกงขาสั้นบ้าง ขาสวมส่วนบ้างก็เปลี่ยนมานุ่ง โสร่งครับ ซึ่งแต่ก่อนก็แปลกใจครับว่าทำไมผู้ชายมุสลิมเวลาอยู่บ้านชอบนุ่ง โสร่งพอมมาเป็นมุสลิมก็เข้าใจครับว่า วันหนึ่งต้องละหมาด 5 เวลา การนุ่ง โสร่งอยู่บ้านจึงเหมาะสมที่สุดเมื่อถึงเวลาต้องละหมาด

มุอัลลัฟให้ความสนใจในศาสนาอิสลามเมื่อมีความมั่นใจว่าตนเองต้องการใช้ชีวิตคู่กับผู้หญิงที่เป็นมุสลิมจึงเริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามด้วยการซื้อหนังสือมาอ่าน สอบถามสิ่งที่ยังสงสัยจากคนใกล้ชิด รวมถึงการศึกษาเรียนรู้จากสถาบันสอนศาสนา และการสังเกตพฤติกรรมความเป็นอยู่ของชาวมุสลิมในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ มีการเรียนรู้อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมด้วยการกล่าวคำทักทายตามแบบอิสลาม (การกล่าวสละสลาม พร้อมสัมผัสมือ) อย่างเปิดเผย แต่งกายอยู่บ้านตามแบบผู้ชายมุสลิมทั่วไปคือการนุ่งโสร่ง มีการเปิดเผยตนเองว่าเป็นมุสลิมเมื่อต้องทานอาหารในโอกาสต่างๆ ที่มีการจัดเลี้ยงแล้วผู้จัดงานไม่ทราบว่าเป็นมุสลิม

ฮาวา (สัมภาษณ์ 17 กุมภาพันธ์ 2553) เป็นผู้หญิงที่เรียนรู้อัตลักษณ์การแต่งกายแบบมุสลิมจากคนใกล้ชิดในครอบครัว และแต่งกายอยู่บ้านแบบมุสลิมผู้หญิงทั่วไปคือนุ่งผ้าถุงที่มุสลิมเรียกกันว่าผ้าปาเต๊ะ แต่ไม่ได้คลุมฮิญาบ ฮาวากล่าวแก่ผู้วิจัยว่า “เวลาอยู่ในบ้านหรือออกไปไหนที่ไม่เป็นทางการก็ไม่ค่อยได้คลุมฮิญาบ ถ้าต้องไปไหนไกลๆเช่นไปงานบุญงานเลี้ยงต่างๆไม่ว่าจะเป็นงานของมุสลิมหรือไม่ก็จะคลุมฮิญาบทุกครั้งเพื่อจะได้ให้ผู้อื่นรู้ว่าเราเป็นมุสลิม แต่เวลาไปเที่ยวพักผ่อนต่างจังหวัดก็จะแต่งกายต่างๆไป ไม่ได้คลุมฮิญาบหรอก เพราะไปกันเองในครอบครัว ไม่ต้องไปพบปะหรือสังสรรค์กับใคร คนในชุมชนที่อาศัยอยู่ส่วนมากก็จะทราบว่าเราเป็นมุสลิมเพราะอยู่ที่ชุมชนนี้จนเป็นส่วนหนึ่งของคนในชุมชนไปแล้ว เวลาพบเจอคนที่รู้จักที่อายุน้อยกว่าเราก็จะเรียกเราว่า นีวาบ้าง นิ

สาวบ้าง แค่อธิบายก็บ่งบอกให้คนที่ไม่รู้จักเราพอจะคาดเดาได้ว่าเราเป็นมุสลิม เวลาไปไหนมาไหน ในชุมชนเจอกันก็กล่าวสวัสดีให้แก่นกัน เพื่อนร่วมงานที่เป็นมุสลิมพอรู้ว่าเราแต่งงานและมาเข้ารับ อิสลามแล้ว ก็มีความสนิทสนมกันมากยิ่งขึ้น และพูดคุยในเรื่องศาสนาด้วยกันมากขึ้น การคลุมฮิญาบก็ เรียนรู้จากเพื่อนร่วมงานนี่แหละ ตอนแรกๆ กว่าจะคลุมได้ใช้เวลานานเหมือนกัน คลุมออกมาทีดูไม่ สวย แต่เดี๋ยวนี้แป็บเดียวเสร็จแล้ว และก็สวยด้วย เพื่อนๆ ยังชมเลย”

ผู้วิจัย : นีวา เรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นมุสลิมอย่างไร

สาว : ถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติตัว แฟนก็จะเป็นผู้คอยสอนคอยแนะนำ

บางครั้งก็สอบถามจากเพื่อนในที่ทำงานบ้าง มีเวลาว่างก็ไปฟังการเรียนการสอนที่สันติชนบ้าง ตามจากมะของแฟนบ้าง คนรู้จักคุ้นเคยในชุมชนบ้าง พูดง่ายๆ คือเจอใครพอถามได้ก็ถามหมด เพราะตัวเองเป็นคนชอบถาม

ผู้วิจัย : นอกจากสื่อสารให้ผู้อื่นรู้ว่าเราเป็นมุสลิมด้วยการแต่งกาย หรือจากชื่อของเรา แล้ว นีวา สื่อสารด้วยวิธีอื่นอีกหรือไม่อย่างไร

สาว : ด้วยความที่เราเป็นผู้หญิง แคการแต่งกายอย่างเดียวก็บ่งบอกชัดเจนอยู่แล้วนะ วิธีอื่นๆ นอกจากนั้นก็สังเกตจากพฤติกรรมการปฏิบัติตนของคนในครอบครัวบ้าง จากคนในชุมชนบ้าง หรือถ้าวันไหนไม่ได้คลุมฮิญาบ หรือต้องไปร่วมกิจกรรมกับบุคคลอื่นที่ไม่รู้ว่าเราเป็นมุสลิมและต้องมีการทานอาหารร่วมกัน เราก็จะบอกเขาไปเลยว่าเราทานอะไรได้ไม่ได้เพราะอะไร บอกเขาไปเลยว่าเราเป็นมุสลิม

มุอัลลัฟเรียนรู้ความเป็นมุสลิมด้วยตนเองจากการสอบถามพูดคุยกับทุกคนที่รู้จัก แสดงออกด้วยการทักทาย การแต่งกาย และชื่อมุสลิมของตนเอง และจากการสังเกตพฤติกรรม การปฏิบัติของบุคคลในครอบครัว จากเพื่อนร่วมงาน และจากมุสลิมในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ เมื่อต้องไปร่วมในกิจกรรมที่ไม่มีใครรู้ว่าตนเองเป็นมุสลิม มุสลิมจะแสดงออกโดยการเปิดเผยตนเองให้ผู้อื่นรับทราบ โดยตรง มุอัลลัฟมีความตระหนักถึงความเป็นมุสลิมของตนเอง บ้านพักของมุอัลลัฟอยู่ใกล้ มัสยิด ประชาชนส่วนใหญ่เป็นมุสลิม การเรียนรู้จากการสังเกตและการสอบถามพูดคุยกันของคนในครอบครัวและชุมชนจึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้มุอัลลัฟเกิดเรียนรู้เพื่อการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม ได้โดยง่าย นอกจากนั้นก็ไปเรียนรู้จากสถาบันสอนศาสนาบ้างตามเวลาและโอกาส

ยาชิน (สัมภาษณ์ 20 ธันวาคม 2552) เป็นผู้ที่หนึ่งที่กล่าวสวัสดีทักทายกับผู้วิจัยทันทีเมื่อผู้วิจัยไปพบเพื่อขอสัมภาษณ์ บ้านพักอาศัยของยาชินเป็นหมู่บ้านจัดสรร สิ่งที่แสดงออกให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมที่ผู้วิจัยสังเกตได้เมื่อเข้าไปในบ้านคือ หมวกผ้าสีขาวยุคใหม่ (หมวกกาปิเยาะ) ที่ผู้ชายมุสลิมสวมใส่เวลาไปละหมาดหรือร่วมพิธีกรรมทางศาสนา นอกจากนี้ก็พบว่ากระจกหน้ารถยนต์ของยาชินที่จอดอยู่ในบริเวณบ้านมีสติ๊กเกอร์เป็นชื่อ อัลลอฮ์(ซบ.) และชื่อศาสนา (นบี)มุฮัมมัด (ศ็อลฯ) ติดอยู่ ยาชินเล่าให้ผู้วิจัยฟังเกี่ยวกับตัวเองว่า “ผมรู้จักกับแฟน โดยการแนะนำจากเพื่อนผู้หญิงคนหนึ่งตอนเรียนมหาวิทยาลัย เป็นเพื่อนสมัยเรียนมัธยมและได้มาเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยเดียวกันแต่อยู่คนละคณะ เพื่อนผมได้รู้จักกับแฟนผมตอนไปปรับน้องใหม่ของคณะ ตอนที่รู้จักกันกับแฟนผมก็ไม่ทราบหรอกว่าเขาเป็นมุสลิม เพราะเขาไม่ได้แต่งตัวแบบนักศึกษามุสลิมคนอื่นๆ ที่มีผ้าคลุมผม เพื่อนผมก็ไม่บอกผมว่าเขาเป็นมุสลิม ครั้งแรกที่ได้รู้จักกันตอนที่เพื่อนแนะนำเขาพูดแบบเปิดเผยดูจะตลกขี้เล่น ว่า ดีจ้า จะจีบเราหรือ เราเป็นอิสลามนะ ผมเลยตอบกลับไปว่าทำไมครับ เป็นอิสลามแล้วห้ามจีบหรือ เขาก็ยิ้ม”

ผู้วิจัย : ตอนที่แฟนคุณบอกคุณว่าเธอนับถืออิสลาม คุณรู้สึกอย่างไร

ยาชิน : ตอนนั้นผมไม่คิดอะไร ช่วง 2 ปีแรกที่คบกันผมก็เริ่มศึกษาเกี่ยวกับเรื่องราวของศาสนาอิสลามบ้าง โดยหาหนังสือจากห้องสมุดมาอ่าน สอบถามจากเพื่อนที่นับถือศาสนาอิสลามบ้างแต่ยังไม่สนใจจริงจังมากนัก ผมบอกกับแฟนผมว่าผมจะเปลี่ยนมารับอิสลาม ตอนเรียนปีสุดท้าย ตอนนั้นแฟนผมก็ถามว่าแน่ใจแล้วหรือที่จะเป็นมุสลิม ผมเลยถามกลับว่าแล้วคุณไม่มั่นใจตัวผมหรือ

ผู้วิจัย : ในระหว่างที่คบกันผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายทราบมั๊ยครับ

ยาชิน : อ้อ... ทางผมทราบครับพ่อแม่ผมไม่ว่าอะไรท่านบอก โตแล้วตัดสินใจเองได้เรื่องแบบนี้อยู่ที่ตัวเอง แต่ทางฝ่ายแฟนผมพ่อของเขาเป็นคนเคร่งศาสนาครับดูเหมือนจะไม่ค่อยพอใจ แต่ก็ไม่ถึงกับห้าม

ผู้วิจัย : แล้วคุณเรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นมุสลิมอย่างไร

ยาชิน : ก็จากแฟนผมเลยครับมีอะไรสงสัยก็ถามเขา เขาก็อธิบายให้ฟัง บางครั้งก็หาหนังสือมาให้อ่าน แล้วก็พาผมไปสมัครเรียนที่สถาบันสันติชนแถวถนนรามคำแหง หลังจากแต่งงานกันแล้วพ่อตาผมนั่นแหละครับที่ เป็นผู้คอยชี้แนะในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับหลักการศรัทธาและหลักการปฏิบัติตามข้อห้าม

ข้อบังคับของศาสนาอิสลาม

ผู้วิจัย : หลังจากที่ คุณเข้ารับอิสลามแล้วคุณทำให้ผู้อื่นที่ยังไม่ทราบว่าคุณเปลี่ยน

มานับถือศาสนาอิสลาม อย่างไร

ยาซิน : ส่วนมากคนที่รู้จักผมก็จะทราบครับว่าผมเป็นมุสลิม แต่ถ้าผมไปในกลุ่มที่ไม่รู้จักผม ถ้าไม่มีกิจกรรมหรือพิธีกรรมอะไรที่เกี่ยวข้องกับศาสนาหรือวิถีชีวิตผมก็ปฏิบัติตนปกติเหมือนคนทั่วไป เวลาไปบ้านลูกค้าที่ซื้อประกันกับผมถ้าเป็นมุสลิมเราก็อทกทายให้สลามแบบชาวมุสลิมทั่วไป บางครั้งไปบ้านลูกค้าที่เป็นพุทธคุยกันนานลูกค้าเลี้ยงของว่างเป็นพวกขนมปังใส่หมูหยองหรือของว่างอื่นที่ผมดูแล้วว่าไม่น่าจะทานได้ ผมก็จะบอกลูกค้าไปเลยครับว่าผมนับถือศาสนาอิสลาม หรือในบางครั้งผมก็จะถามก่อนว่าใส่หมูหรือเปล่าหรือบางครั้งก็ถามว่ามีหมูหรือเปล่าอะไรทำนองนี้ ลูกค้าก็จะขอโทษที่เขาไม่ทราบว่าเราเป็นมุสลิม

มุอัลลัฟไม่เคยสนใจศาสนาอิสลามมาก่อน เรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามและอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมจากบุคคลใกล้ชิดด้วยความที่เป็นเพื่อนและพัฒนาความสัมพันธ์เป็นคนรัก เรียนรู้จากการอ่านหนังสือและจากการเข้ารับการศึกษาในสถาบันสอนศาสนา โดยสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมผ่านสิ่งของเครื่องใช้ รวมถึงการเปิดเผยตนเองให้ผู้อื่นทราบ แรงจูงใจที่ทำให้มุอัลลัฟต้องการเรียนรู้อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมให้ผู้อื่นได้ทราบนั้น ยาซินกล่าวว่า “สิ่งเดียวที่จูงใจผมคือภรรยาผมเอง ครั้งแรกที่ได้พบกัน ที่บอกว่าเขาเป็นมุสลิมแล้วผมจะจีบเขาหรือเปล่านั้นแหละครับเริ่มเป็นแรงจูงใจให้ผมสนใจในตัวเขาผมและศาสนาอิสลามที่เขา นับถือ ”

อัสมะห์ (สัมภาษณ์ 25 ธันวาคม 2552) เป็นผู้ที่เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า “ตอนแรกที่ได้รู้จักกับแฟนก็ไม่ทราบว่าเขาเป็นมุสลิม และไม่เคยสนใจเกี่ยวกับวิถีชีวิตของมุสลิมมาก่อน เพื่อนแนะนำให้รู้จักกันในงานแต่งงานของเพื่อนคนหนึ่ง หลังจากนั้นก็ได้ติดต่อและคบกันไปดูหนังกันบ้าง รู้ว่าเขาเป็นมุสลิมก็ตอนที่ดูหนังด้วยกันครั้งแรก เพราะว่าพอดูหนังจบแล้วจะหาอะไรกินกันนั้นแหละ เราบอกว่าไปกินข้าวหาหมุกกัน เขาบอกว่าไปสิแต่ เขากินไม่ได้นะเพราะเป็นมุสลิม เราจึงต้องไปหาร้านอาหารมุสลิมเพื่อทานอาหารด้วยกัน เป็นครั้งแรกนะที่เข้าร้านอาหารมุสลิม ข้าวหมุกไก่ก็อร่อยดีนะ เดียวนี้แทบจะเป็นของโปรดเลย หลังจากนั้นก็เริ่มสอบถามพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องของมุสลิมกับเพื่อนที่เป็นมุสลิมมากขึ้น ”

- ผู้วิจัย : หลังจากวันนั้นแล้วยังคิดที่จะคบหากันต่อไปอย่างไร
- อัสมะห์ : ก็ กลับมาคิดที่บ้านนะเค้าไม่น่าเป็นมุสลิมเลย แต่ก็ลองตัดสินใจคบกันดู
เพราะเขาดูให้เกียรติเราดีกว่าแฟนคนก่อน (ข้า...คือว่าเคยมีแฟนมาแล้ว)
- ผู้วิจัย : คุณเริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับมุสลิมอย่างไร
- อัสมะห์ : แฟนหนูนั่นแหละเป็นคนแนะนำในเรื่องต่างๆ เพราะครอบครัวเขาเคร่ง
มาก
- ผู้วิจัย : คุณสื่อสารให้ผู้อื่นรับรู้ได้อย่างไรว่าคุณเป็นมุสลิม
- อัสมะห์ : ที่เห็นชัดเลยก็จากการแต่งกายนี่แหละ แต่ก่อนเราแต่งกายแบบผู้หญิง
ทั่วไปตามวัยรุ่นข้างบ้าน ใส่สายเดี่ยวบ้าง พอเปลี่ยนศาสนาก็เปลี่ยนวิถี
ชีวิตใหม่ เลย เริ่มใส่ชุดและคลุมผมแบบผู้หญิงมุสลิมทั่วไป การแต่งกาย
แบบผู้หญิงมุสลิมสำคัญนะเพราะเมื่อผู้อื่นที่ไม่รู้จักเราได้เห็นเราก็จะ
ทราบได้ทันทีว่า เราเป็นมุสลิม เค้าก็จะ ได้ปฏิบัติกับเรา ได้อย่างเหมาะสม
กับความเป็นมุสลิมของเรา เพราะคนทั่วไปก็จะรู้ถึงวิถีชีวิตในระดับหนึ่ง
ของมุสลิมเช่น เรื่องอาหารว่าชนิด ไหนมุสลิมทานหรือไม่ทานพิธีกรรมหรือ
กิจกรรมทางสังคมที่มุสลิมร่วมได้หรือไม่ได้

ซอบีร์ช (สัมภาษณ์ 25 ตุลาคม 2552) เป็นผู้ที่หนึ่งที่ไม่เคยสนใจในศาสนาอิสลามมาก่อน ได้รู้จักกับแฟนด้วยการที่มาเป็นลูกค้าซื้ออุปกรณ์โทรศัพท์ ได้เล่าให้ฟังว่า “ขณะที่กำลังคุยเรื่องราคากันอยู่นั้น บังเอิญมีญาติผู้ใหญ่ที่แฟนผม (ตอนนั้นยังไม่ใช่แฟนสิ...ข้า) รู้จักผ่านมาเห็นเขาทักทายกันด้วยภาษาอิสลามแล้วสัมผัสมือกันก็รู้สึกแปลกดี เพราะไม่เหมือนคนพุทธที่กล่าวสวัสดีกันบางครั้งยกมือไหว้บ้าง ไม่ยกมือบ้างแล้วแต่อารมณ์ แต่ตอนนั้นก็ยังไม่ได้อะไร แฟนผมมาเป็นลูกค้าประจำที่ร้านเพราะคุยจุกจุกกับน้องสาวผม บ่อยครั้งเข้ามาผมก็เริ่มทักทายเอง เริ่มคุยกันมากขึ้น ยังคิดในใจเลยว่า เขาไม่น่าเป็นอิสลามเลย เป็นลูกค้ากันอยู่สักระยะหนึ่ง ประมาณปีหนึ่งมั้ง ผมก็ถามเขาว่าเป็นอิสลามยากมั๊ย ต้องทำอะไรบ้าง จากนั้นเราก็ได้คุยกันบ่อยขึ้นแล้วก็ตัดสินใจคบกัน แล้วผมเริ่มสนใจวัฒนธรรมของมุสลิมมากขึ้น”

ผู้วิจัย : หลังจากที่ได้ตัดสินใจคบกันแล้ว คุณเรียนรู้เกี่ยวกับอิสลามและอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมอย่างไร

ขอปรีช : พอผมตัดสินใจที่จะคบหากัน ผมก็หาที่เรียนก็ไปเรียนไม่กี่ครั้งครับเนื่องจากต้องขายของ เรียนเพราะไม่เคยรู้อะไรเกี่ยวกับอิสลามนอกจาก ห้ามไหว้พระ ห้ามกินหมู และอีกอย่างคืออยากรู้ว่าถ้าต้องแต่งงานกับอิสลามแล้วผมต้องทำยังงัยบ้าง นอกเหนือจากนั้นก็สังเกตจากคนรู้จักที่เป็นมุสลิมบ้างว่าในแต่ละวันมีการใช้ชีวิตอย่างไรเราจะทำได้มั้ย สอบถามกับแฟนผมบ้างและญาติในครอบครัวแฟนผม แต่ ก็ไม่ได้สื่อสารอะไรมากนัก เพราะอยู่กันร้านก็ใช้ชีวิตเหมือนปกติ แต่ถ้ามีลูกค้าผู้หญิงที่คลุมผ้าคลุมศีรษะผ่านมามาผมก็จะกล่าวว่า อิสลามมอะลัยคুম เป็นการทักทายและเรียกลูกค้า ซึ่งเป็นสิ่งดีมากทำให้ได้ลูกค้าเพิ่มขึ้น ส่วนลูกค้าผู้ชายไม่ค่อยมีอะไรบ่งบอกให้เห็นว่าเป็นมุสลิมหรือไม่ นอกจากคุยกันแล้วผมสงสัย ก็จะถามว่าเป็นมุสลิมหรือป่าวครับเนียนเหมือนมุสลิมเลย ถามลุ่มๆ ไปงั้นๆ แห่ละครับ เป็นการพูดคุยระหว่างเลือกซื้อของ ตกชื้อขายทั่วไป บางครั้งพอทราบว่าเป็นมุสลิมก็จะคุยกันนานขึ้นหน่อย ผมก็จะบอกลูกค้าไปว่าผมเป็นมูอัลลัฟเลยครับ

ผู้วิจัย : การเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมสำคัญต่อคุณอย่างไร

ขอปรีช : สำคัญนะ เช่นการกล่าวคำทักทายด้วยการกล่าวสลาม ผมก็ใช้วิธีท่องจำเอา แรกแรกก็กล่าวไม่ค่อยถูกหรอก ออกเสียงก็ผิด เดียวนี้ก็กล่าวได้ชัดขึ้น การกล่าวสลามทักทายลูกค้าทำให้เราได้ลูกค้ามากขึ้น เพราะปกติเวลาขายของเราก็แต่งตัวปกติไม่มีสิ่งใดบ่งบอกว่าเราเป็นมุสลิม พอมีลูกค้าที่เป็นมุสลิมผ่านมามาเรากล่าวสลามทักทายก็ทำให้ได้พูดคุยกัน ทำให้ขายของได้ด้วย การกล่าวสลามเป็นสิ่งที่บ่งบอกความเป็นมุสลิมได้อย่างชัดเจนเพราะถ้าเป็นคนศาสนาอื่นที่เป็นคนไทยเขาก็จะไม่กล่าวสลามให้แก่กัน เพราะไม่ใช่วัฒนธรรมของเขา

มูอัลลัฟไม่เคยสนใจที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของมุสลิมมาก่อน เมื่อได้มาเจอและรู้จักคบหากับคนมุสลิมจึงเริ่มสนใจที่จะเรียนรู้ความเป็นมุสลิมจากเพื่อนของตนเองที่เป็นมุสลิม เรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรมต่างๆ ที่มุสลิมประพฤติ ปฏิบัติ เช่นการเลือกรับประทานอาหาร การแต่งกาย

สังเกตการกล่าวทักทายกันของชาวมุสลิม มุอัลลัฟเริ่มที่จะเรียนรู้ถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง เนื่องจากตระหนักว่าถ้าตนเองจะต้องมาเข้ารับอิสลามแล้วจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองให้เป็นที่ยอมรับในฐานะเป็นมุสลิมคนหนึ่งของครอบครัวและชุมชน นอกจากนี้ก็เรียนรู้ด้วยการสอบถามพูดคุยกับบุคคลใกล้ชิดที่เป็นมุสลิมและจากมุสลิมที่ตนเองคบหาอยู่ด้วย มุอัลลัฟสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมด้วยการแต่งกาย การกล่าวคำทักทาย รวมถึงการศึกษาเรียนรู้จากสถาบันสอนศาสนา

สุบัยยะห์ (สัมภาษณ์ 24 กุมภาพันธ์ 2553) ให้ข้อมูลกับผู้วิจัยว่าเรียนรู้อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมโดยมีสามีเป็นคนแนะนำ เรียนรู้และสังเกตจากบุคคลในครอบครัวและชุมชน สุบัยยะห์เปิดร้านขายอาหารตามสั่งที่ตลาดลาดกระบัง สื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมให้เห็นจากการแต่งกายและจากสัญลักษณ์ที่เป็นสติ๊กเกอร์พระนามของอัลลอฮฺ(ซบ.) และชื่อของท่านศาสดา (นบี) มุฮัมมัด (ศ็อลฯ) ติดอยู่ที่กระจกตู้ขายอาหาร ในขณะที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์อยู่มุอัลลัฟเกิดอาการจามและกล่าวคำว่า “อัลฮัมดุลิลลาฮฺ” ซึ่งเป็นคำที่มุสลิมสั่งสอนกันมาเมื่อเกิดอาการจามหรือไอให้กล่าวคำว่า “อัลฮัมดุลิลลาฮฺ” เนื่องจากมุสลิมมีคำสอนว่าขณะที่เราจามหรือไอหัวใจจะหยุดเต้นหรือหยุดการทำงานชั่วขณะ ดังนั้นการกล่าว “อัลฮัมดุลิลลาฮฺ” จึงเป็นการ ชูโกร (ขอบคุณ) ต่ออัลลอฮฺ(ซบ.) เตือนให้เรารำลึกถึงความเมตตาของอัลลอฮฺ(ซบ.) ที่ให้เรากลับมามีชีวิตอีกครั้งหนึ่ง การกล่าวคำอุทานที่เป็นพระนามของอัลลอฮฺ(ซบ.) เป็นการสื่อสารถึงอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมอย่างหนึ่ง

ผู้วิจัย : การเรียนรู้อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมมีสำคัญกับ นิคะห์ อย่างไร

สุบัยยะห์ : ก็คิดว่าสำคัญนะเพราะจะทำให้คนอื่นรู้ว่าเราเป็นมุสลิม เรานับถือศาสนาอิสลามยังงัยล่ะ

ผู้วิจัย : นอกจากนี้ เรียนรู้จากสามี และคนในครอบครัวแล้ว นิ เรียนจากใคร หรือด้วยวิธีอื่นอีกหรือไม่

สุบัยยะห์ : ก็เคยไปเรียนรู้ที่มัสยิดบ้างนะ หรือ ไม่ก็เปิดวิทยุฟังบ้าง เช่นเรื่องเกี่ยวกับการละหมาด การถือบวช เรื่องละหมาดบั้งเขาก็พยายามสอนเรา

มุฮัลล์ฟเรียนเห็นความสำคัญของการเรียนรู้อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมเพื่อบอกให้ผู้อื่นรู้ว่าตนเองเป็นมุสลิม การเรียนรู้จากสามีเป็นการเรียนรู้จากบุคคลที่ใกล้ชิดและเข้าใจมุฮัลล์ฟมากที่สุด นอกจากนี้มุฮัลล์ฟได้เรียนรู้จากผู้รู้หรือผู้นำศาสนาที่มัสยิด และเรียนรู้จากสื่ออื่นๆ เช่น สื่อวิทยุ

สุลัยมาน (สัมภาษณ์ 29 พฤศจิกายน 2552) เป็นอีกผู้หนึ่งที่ได้แรงจูงใจในการเรียนรู้ความเป็นมุสลิมจากภรรยา เริ่มจากความเป็นสถาปนิกของตนเองที่ได้มีโอกาสไปเสนองานที่บ้านลูกค้าซึ่งนับถือศาสนาพุทธ ในวันที่ไปเสนองานนั้นภรรยาผมซึ่งเป็นเพื่อนกับลูกสาวเจ้าของบ้านอยู่ด้วยในวันนั้น เธอแต่งกายแบบมุสลิมมีผ้าคลุมศีรษะ ดูท่าทางเรียบร้อยรู้สึกประทับใจ ก็ทักทายกันตามธรรมดาทั่วไปแบบคนที่รู้จักกันครั้งแรก หลังจากนั้นก็ได้มีโอกาสพูดคุยกันมากขึ้น ทำให้ผมยิ่งสนใจในความเป็นผู้หญิงมุสลิมที่แตกต่างจากผู้หญิงอื่นที่ไม่ใช่มุสลิมที่ผมรู้จักมากขึ้น พอคิดว่าผมมีเพื่อนสนิทที่เป็นอิสลามผมเลยสอบถามจากเพื่อนบ้างว่าถ้าผมชอบผู้หญิงมุสลิมและอยากแต่งงานด้วยต้องทำอะไรบ้างเพราะครอบครัวผมเป็นคนจีน จึงได้คำตอบว่า สิ่งแรกคือต้องเข้ารับอิสลามก่อนด้วยการศึกษาเกี่ยวกับหลักการของศาสนาอิสลามเพื่อให้เกิดความเข้าใจและมีศรัทธาก่อน

ผู้วิจัย : คุณเรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามอย่างไร

สุลัยมาน : ด้วยการพูดคุยสอบถามจากเพื่อนบ้างและจากภรรยาผมเอง จากนั้นก็หาซื้อหนังสือมาอ่านเพิ่มเติม สงสัยก็ถามเพื่อนบ้านบ้าง เพื่อนก็แนะนำให้ไปหาที่เรียนสำหรับผู้สนใจอิสลามซึ่งมีสอนหลายแห่ง และก็แนะนำให้ผมไปที่สันติชน แต่ก่อนหน้านั้นผมก็เคยหาข้อมูลเกี่ยวกับผู้สนใจอิสลามทางอินเทอร์เน็ต ก็ไปเจอเว็บไซต์สันติชนเหมือนกัน จึงไปสมัครเรียน เวลาเราเจอคนมุสลิมเราก็จะสังเกตพฤติกรรมทั่วไปของเขา เช่นเวลาที่มุสลิมเจอกันทักทายกันอย่างไร ผู้ชายผู้หญิงทักกันแบบไหน ผู้อาวุโสกับผู้ที่ยุ่กว่าให้ความเคารพกันอย่างไร เช่นการกล่าวคำทักทายบางคนกล่าวยาว บางคนกล่าวสั้นๆ ก็เข้าใจกันได้

ผู้วิจัย : คุณมาอยู่หมู่บ้านแบบนี้เพื่อนบ้างส่วนมากไม่ใช่มุสลิม คุณสื่อสารความเป็นมุสลิมให้เพื่อนบ้านใกล้เคียงได้ทราบอย่างไร

สุลัยมาน : แรกๆ ที่มาอยู่ก็ไม่ค่อยมีใครทราบหรอกครับว่าครอบครัวผมเป็นมุสลิม มาทราบกันก็ตอนที่ผมทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ซึ่งก็มีการเชิญอิหม่าม ญาติพี่น้อง

และผู้ร่วมในพิธีอ่านคฺออฺ (บทขอพร) นั้นแหละครับถึงทราบกันเพราะมีการอ่านบทขอพร มีการแต่งกายของผู้ที่มาร่วมงาน ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าเป็นมุสลิม

ผู้วิจัย : คุณสื่อสารกับบุคคลอื่นที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อนว่าเป็นมุสลิมหรือไม่อย่างไร
 สุลัยมาน : ก็ปกติทั่วไปครับ ถ้าคุยกันเรื่องทั่วไปที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องศาสนา หรือสิ่งที่เราต้องปฏิบัติตามศาสนา ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องแสดงตัวหรือบอกคนอื่นนี้ครับ แต่ถ้ามีการเชิญให้ร่วมรับประทานอาหาร หรือร่วมในพิธีกรรมนั้นแหละครับผมถึงจะบอกว่าผมนับถืออิสลาม

มูอัลลัฟเรียนรู้อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมจากคนใกล้ชิด จากการสอบถามเพื่อนที่เป็นมุสลิม การอ่านหนังสือเพิ่มเติมรวมถึงการหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต จากการสังเกตพฤติกรรมของมุสลิมทั่วไปที่มูอัลลัฟพบเจอ และการศึกษาเพิ่มเติมในสถาบันที่มีการสอนศาสนาให้กับผู้ที่เข้ารับอิสลามใหม่ การสื่อสารความเป็นมุสลิมใช้วิธีการบอกกล่าวโดยตรงตามบทบาทหรือสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในขณะนั้น จากการสัมภาษณ์ สุลัยมานพบว่าเวลาไปร่วมงานสังคมมุสลิมก็จะแต่งกายสากลทั่วไปแต่จะสวมหมวกแบบอิสลามด้วย พบเจอบุคคลที่รู้จักมาก่อนหรือไม่เคยรู้จัก ถ้าทราบว่าผู้นั้นเป็นมุสลิมก็จะกล่าวสลามทักทายพร้อมสัมผัสมือ

พีชะห์ (สัมภาษณ์ 28 กุมภาพันธ์ 2553) ให้ข้อมูลกับผู้วิจัยว่า “พบเจอกับสามที่ร้านอาหารมุสลิมแถวสีลมเนื่องจากไปทานอาหารกับเพื่อน แล้วเพื่อนแนะนำให้รู้จักก็แอบชอบเขาเลยไม่รู้ว่าเขารู้ตัวหรือป่าว หลังจากนั้นก็แอบไปทานอาหารที่ร้านนั้นคนเดียวเพื่อแอบเจอเขายัย แล้วก็ได้เจอและคุยกันแรกๆ เขาคิดว่าเราเป็นมุสลิม มารู้ว่าเราไม่ใช่ก็ตอนที่พาทานอาหารเสร็จเราแวะซื้อข้าวเหนียวหมูปั่นนั้นแหละ เขาร้องอ้าวไม่ใช่มุสลิมเธอ”

ผู้วิจัย : พอเขาทราบแล้ว คุณรู้สึกอย่างไร ยังติดต่อกันอยู่เหมือนเดิมมั๊ยครับ

พีชะห์ : ค่ะ ก็ยังคงคบกันอยู่เขาก็ไม่แสดงท่าที่รังเกียจ มีแต่หนุนี้แหละค่ะ ที่พยายามเรียนรู้เกี่ยวกับอิสลามมากขึ้นจากเพื่อนที่ไปทานอาหารด้วยกันวันนั้น

ผู้วิจัย : แล้วตัดสินใจอย่างไรที่จะเข้ารับอิสลาม

พีชะห์ : เราคบกันอยู่ประมาณสามปี เขาถามเราว่าอยากเข้ารับอิสลามมั๊ย หนูตอบงัย
รู้ปะ หนูบอกเขาว่ารอให้ถามคำถามนี้ตั้งนานแล้วไม่รู้หรือ...อืม...

ผู้วิจัย : แล้วคุณเรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นมุสลิมอย่างไร

พีชะห์ : แรกๆ ก็ถามจากเพื่อน พอเราคบกันก็ถามจากเขาบ้าง หลังจากแต่งงานกันก็ไป
อยู่กับครอบครัวเขา ได้ไปเรียนรู้กับครูสอนศาสนาบ้าง เนื่องจากบ้านอยู่ใกล้
มัสยิด พอเข้ารับอิสลามก็เปลี่ยนสไตลการแต่งตัวเป็นแบบผู้หญิงมุสลิมทั่วไป
คือคลุมฮิญาบ

จากข้อมูลการสัมภาษณ์มูอัลลฟกลุ่มตัวอย่างในเขตชุมชนเมืองดังกล่าวข้างต้นพบว่า
มูอัลลฟมีพฤติกรรมการเรียนรู้อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของตนเอง แบ่งออก 4 ลักษณะ ประกอบด้วย

4.1.1 การเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนทางด้านอารมณ์และความรู้สึกนึกคิด

การที่มูอัลลฟเกิดความรู้สึกชอบพอกับชาวมุสลิมและคบหากันเป็นคนรัก จนถึงขั้น
ตัดสินใจแต่งงานใช้ชีวิตสามีภรรยาด้วยกัน เป็นการปรับเปลี่ยนทางด้านอารมณ์และความรู้สึกนึกคิด
เพื่อให้ตนเองสามารถมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและเพื่อให้ตนเองได้รับการยอมรับจากครอบครัวและชุมชน
หรือสังคมของกลุ่มสมรส เป็นจุดเริ่มต้นของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่นำไปสู่การเรียนรู้และการ
สื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมูอัลลฟ ดังที่ตอฮา เล่าถึง การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์และ
ความรู้สึกของตนเองให้ผู้วิจัยฟังว่า

“ครั้งแรกที่เป็นครูในโรงเรียนนักเรียนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามก็เริ่มมีความรู้สึก
ส่วนตัวบ้างแล้วว่าคงต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเองให้เข้ากับวิถีชีวิตของนักเรียนและคน
ทั่วไปในชุมชนเนื่องจากตนเองต้องอยู่บ้านพักของโรงเรียนซึ่งตั้งอยู่ในชุมชนมุสลิมและเมื่อคบหากับ
แฟนซึ่งเป็นมุสลิมด้วยแล้วยิ่งต้องปรับอารมณ์และความรู้สึกของตนเองเพื่อให้ตนเองได้รับการยอมรับ
จากเขา” (ตอฮา, 2552)

เช่นเดียวกับมูอัลลฟชายท่านอื่น ได้แก่ มุฮัมมัดอิมรอน ยูซุบ ยาซีน ซอบีร์ช และสุลัยมาน ที่
เริ่มปรับเปลี่ยนทางด้านอารมณ์และความรู้สึกนึกคิดของตนเอง เมื่อตนเองได้พบกับผู้หญิงมุสลิมและ
ให้ความสนใจในตัวเธอเป็นพิเศษมากกว่าคนรู้จักปกติทั่วไป ด้วยเหตุผลคือต้องการที่จะแต่งงานกับคน
มุสลิม จึงต้องสร้างสัมพันธภาพที่ดีเพื่อให้ตนเองได้รับการยอมรับจากผู้หญิงมุสลิมคนนั้นและจาก

ครอบครัวของเธอ การที่มุฮัลล์ฟปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดังกล่าว เป็นการปรับเปลี่ยนที่เกิดขึ้นจาก อารมณ์และความรู้สึกของตนเอง ไม่มีการบังคับหรือขอร้องแต่ประการใดจากคนมุสลิม ความต้องการ ได้รับการยอมรับเป็นสิ่งที่มุฮัลล์ฟมีความต้องการมากที่สุดในช่วงแรกที่ได้ทำการรู้จักกับมุสลิม

นอกจากนั้นแล้วมุฮัลล์ฟแสดงการปรับเปลี่ยนทางด้านอารมณ์และความรู้สึกนึกคิดเพื่อให้ ตนเองสามารถมีปฏิสัมพันธ์สังสรรค์ต่อกัน ให้เกิดการยอมรับเป็นพฤติกรรมให้เห็นเช่น การเลือกรับประทานอาหารมุสลิม เช่นอัสมะห์ มีอาหารจานโปรดชนิดใหม่คือ ข้าวหมกไก่ มุฮัลล์ฟศึกษาหา ข้อมูลเกี่ยวกับมุสลิมจากหนังสือที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามหรือมุสลิมด้วยตนเอง การสอบถามในสิ่ง ที่ตนเองสงสัยหรือไม่เข้าใจจากคนรู้จักที่เป็นมุสลิม พฤติกรรมต่างๆเหล่านี้แสดงให้เห็นว่ามุฮัลล์ฟเกิด การเปลี่ยนแปลง เกิดการปรับเปลี่ยนทางด้านอารมณ์และความรู้สึกนึกคิด ดังเช่น ซาร่า ฮาวา และ ฮา บิบะห์ ปรับเปลี่ยนแนวคิดเรื่องการแต่งกายจากเดิมหันมาแต่งกายแบบมุสลิม

ฮาบิบะห์ เป็นมุฮัลล์ฟผู้หนึ่งที่ปรับเปลี่ยนความคิดในเรื่องการแต่งกายอย่างชัดเจน ด้วยการ ที่เธอแต่งกายแบบสตรีมุสลิม คลุมฮิญาบอย่างสวยงามด้วยความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ความเป็น มุสลิมของเธอด้วยบุคลิกที่สุภาพของเธอ ใครที่พบเจอเธอครั้งแรกคงจะเชื่ออย่างสนิทใจว่าเธอเป็น มุสลิม เธอให้สัมภาษณ์กับผู้วิจัยว่า

“ผ้าคลุมฮิญาบเป็นส่วนสำคัญของชุดแต่งกายของเราไปแล้ว ทุกครั้งที่ต้องออกนอกบ้าน จะต้องคลุมฮิญาบเสมอ บางครั้งการใช้ชีวิตปกติอยู่กับครอบครัวก็คลุมฮิญาบเหมือนกัน ก่อนที่จะเข้า รับอิสลามก็มีความชอบในชุดแต่งกายของสตรีมุสลิมและไม่เคยคิดมาก่อนว่าจะได้สวมใส่ด้วยความ บริสุทธิ์ใจแบบนี้ หลังจากที่เป็นมุสลิมแล้วไม่เคยคิดที่จะกลับไปแต่งกายแบบเดิมเหมือนวัยรุ่นทั่วไปที่ ไม่ใส่มุสลิม” (ฮาบิบะห์, 2552)

ข้อมูลที่ได้จากมุฮัลล์ฟพบว่า มุฮัลล์ฟทั้งชายและหญิงมีประสบการณ์เดิมที่แตกต่างกัน แต่ ทุกคนมีอารมณ์และความรู้สึกนึกคิดเป็นของตนเอง เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากมุสลิม การเรียนรู้อัต ลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุฮัลล์ฟเป็นการยอมรับตนเองและยินดีหรือพึงพอใจกับอารมณ์และแนวคิด ของตนเอง ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นกับมุฮัลล์ฟมาจากการที่มุฮัลล์ฟมีทัศนคติที่ดี ต่อการเรียนรู้อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม ซึ่งเป็นเรื่องของอารมณ์ จิตใจและความรู้สึกของมุฮัลล์ฟที่มีต่อ ข้อมูลและการเปิดรับข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมที่ตนเองได้รับและแสดงออกมาเป็น พฤติกรรม การเรียนรู้อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุฮัลล์ฟเกิดจากความสนใจของตนเอง เกิดจาก

ความพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง การปรับเปลี่ยนทางด้านอารมณ์และความรู้สึกนึกคิดเป็นผลจากประสบการณ์การเรียนรู้และแรงผลักดันภายในจิตใจของมุฮัลล์ฟเอง ส่งผลต่อพฤติกรรมที่มุฮัลล์ฟแสดงออกมา

4.1.2 การเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนทางด้านความเชื่อและทัศนคติ

พฤติกรรมการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติของมุฮัลล์ฟเกิดจากการที่มุฮัลล์ฟมีความเชื่อและให้การยอมรับในข้อเสนอที่ได้รับจากมุสลิม เป็นความรู้สึก ความคิดที่มุฮัลล์ฟยอมรับในข้อเท็จจริงหรือข้อสรุปที่เป็นจริงเกี่ยวกับอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม การเรียนรู้และตัดสินใจเชื่อถือปฏิบัติและละเว้นการปฏิบัติสิ่งใดๆ ก็ตามโดยที่เคยมีอิทธิพลเหนือจิตใจของมุฮัลล์ฟก่อนที่มุฮัลล์ฟจะเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม ความเชื่อจึงเป็นสิ่งที่กำหนดความรู้สึกของมุฮัลล์ฟที่มีต่ออัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม เป็นความรู้สึกส่วนตัวที่เห็นด้วย เป็นความคิดเห็นซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบพร้อมที่จะมีปฏิกิริยาเฉพาะอย่างต่อสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นกับตนเองก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ขึ้น เช่นที่ ชาร่า และสุบัยยะห์ เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า

“หนูเกิดและโตมากับครอบครัวที่ค่อนข้างเคร่งครัดในพุทธศาสนา ครอบครัวปลูกฝังให้หนูปฏิบัติตามประเพณีที่ปู่ย่าตายายสั่งสอนกันต่อๆมา ให้สวดมนต์ ไหว้พระ เข้าวัด ทำทุกสิ่งทุกอย่างที่บรรพบุรุษให้ไว้ ไม่เคยมีความคิดที่จะเสาะหาหรือทำความรู้จักและเข้าใจศาสนาอื่น ไม่เคยคิดแม้แต่จะถามตัวเองว่าสิ่งที่เชื่อถือ ผิดถูกแค่ไหนอย่างไร ที่ผ่านมามีเรื่องการขอพรจากพระเจ้าองค์เดียว หรือเชื่อในความเป็นพระเจ้าองค์เดียวที่เราไม่ต้องพึ่งตัวกลาง หนูเองไม่เคยคิดถึงเรื่องนี้เลย เพราะมันเป็นความเคยชินจากการปลูกฝังเรื่องศาสนามาตั้งแต่เด็กๆ ในความรู้สึกของหนู อิสลามก็ไม่ได้มีดีอะไรแตกต่างจากศาสนาพุทธจะต่างกันก็เพียงการไม่ทานเนื้อหมูเท่านั้นมั้ง ไม่เห็นว่าจะดีเด่นกว่าคนที่นับถือศาสนาพุทธหรือศาสนาอื่นเลย จนกระทั่งมาพบกับแฟนที่เป็นมุสลิมจึงเริ่มรู้จักศาสนาและความเป็นมุสลิมของผู้นับถือศาสนาอิสลามมากขึ้น เห็นชัดถึงความแตกต่างของศาสนาอิสลามกับศาสนาอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อมั่นความศรัทธาในอัลลอฮฺ(ซบ.) พระผู้เป็นเจ้าองค์เดียวของศาสนาอิสลาม” (ชาร่า, 2553)

“เวลาที่เดินทางกลับบ้านที่ต่างจังหวัด ประมาณว่าทุกคนต้องการเจอเรา เหมือนเรา เป็นคนแปลกเป็นคนใหม่ ซึ่งแท้จริงแล้ว เราก็ยังเป็นคนเดิมไม่เปลี่ยนแปลง จะแตกต่างก็เพียงแค่ความศรัทธาต่อพระเจ้าที่ออกมาจากตัวเรา เวลาที่ละหมาด ทุกคน อยากรู้มากกว่าเราทำอะไรอยู่ แต่ก็เกรงใจที่จะถาม

เราตรงๆ หลังจากที่ละหมาดเสร็จ ก็มีการถามว่า *นั่นเป็นการไหว้พระของมุสลิมหรือ ก็ตอบพวกเขาไปโดยทันทีว่าใช่*” (ศุบัยยะห์, 2553)

หลังจากที่มุฮัลล์ฟเข้ารับอิสลาม บางคนก็สองจิตสองใจว่า ควรไปเยี่ยมครอบครัวตนเองเมื่อไหร่ดี มุฮัลล์ฟบางคนก็คิดว่าไม่วันใดก็วันหนึ่ง จะต้องไปเยี่ยมพวกเขาครอบครัวเดิมอยู่แล้ว วันที่ตัดสินใจกลับไปเยี่ยมครอบครัวในสภาพที่เป็นมุสลิม แน่แน่นอนว่าสมาชิกในครอบครัวเดิมต้องเห็นอสังคัมภ์ความเป็นมุสลิมของตนเองด้วย ถึงแม้ว่าเพิ่งเป็นมุสลิมในระยะเวลาไม่นานนัก ก็จะต้องแสดงอสังคัมภ์ความเป็นมุสลิมออกไปเท่าที่ทำได้ เพราะฉะนั้นการกลับไปเยี่ยมบ้านเดิมของมุฮัลล์ฟเป็นการทำทนายอย่างมากสำหรับตัวมุฮัลล์ฟเอง เช่นที่ ฟิซะห์ กล่าวกับผู้วิจัยว่า

“ไม่มั่นใจเหมือนกันว่าพวกเขา (ครอบครัวเดิมของฟิซะห์) จะรับความเป็นมุสลิมของเราได้หรือไม่ เมื่อเราต้องกลับไปเยี่ยมเยือนครอบครัวเดิมของเราในอสังคัมภ์ความเป็นมุสลิมของเรา” (ฟิซะห์, 2553)

มุฮัลล์ฟใช้ความเชื่อและทัศนคติเป็นเครื่องยึดถือสำหรับการปรับพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปในทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับและให้มีผลเสียน้อยที่สุดต่อตนเอง ความเชื่อและทัศนคติเป็นกลไกที่จะสะท้อนให้เห็นเป้าหมายที่มุฮัลล์ฟต้องการ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากภายในตัวของมุฮัลล์ฟเอง ทำให้มุฮัลล์ฟทำความเข้าใจกับสภาพแวดล้อมใหม่สามารถเรียนรู้และเข้าใจสิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้องกับอสังคัมภ์ความเป็นมุสลิมที่อยู่รอบตนเองได้ เมื่อทัศนคติและความเชื่อของมุฮัลล์ฟสอดคล้องกันจะส่งผลให้มุฮัลล์ฟพร้อมที่จะแสดงอสังคัมภ์ความเป็นมุสลิมออกมาด้วยความบริสุทธิ์ใจ ปราศจากข้อกังขาใดๆทั้งสิ้น ดังเช่นที่ ยาซีน ซึ่งครอบครัวเดิมนับถือศาสนาพุทธแต่ตนเองกลับมีความเชื่อและทัศนคติที่แตกต่างจากครอบครัวได้ให้ข้อมูลกับผู้วิจัยไว้ว่า

“ครอบครัวผมเป็นชาวพุทธ การปฏิบัติตนทำบุญใส่บาตรนับครั้งไม่ถ้วนในหนึ่งปี ทำแล้วก็สบายใจดีนะ แต่ตนเองไม่ค่อยทำ รู้ว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ไม่ต้องคิดไรมากมาย ศาสนาทุกศาสนาสอนให้เป็นคนดีเหมือนกันหมด ศาสนากับการดำเนินชีวิตประจำวันเหมือนจะอยู่คนละทาง ไม่ทำชั่ว ไม่เอาเปรียบ ไม่คดโกงใครเป็นพอ ครอบครัวผม พ่อ แม่ผม ชอบการทรงเจ้าเข้าผี ไม่รู้ทำไมผมได้แต่สงสัยว่าทำไมเจ้าหรือเทพเจ้าพวกนี้ต้องลดตัวลงมาอยู่ในคน แล้วมาปนอยู่ในศาสนาพุทธได้

ยังงี้ก็โม้รู้ พุทธกับพราหมณ์ผสมรวมกันแทบจะแยกไม่ออก มีความเชื่อเรื่องการทำนายทายทักทำนายดวง หากหมอดูทักว่าดี ก็ลองทำตาม แต่ก็ต้องทำโน่นทำนี่เสียเงินเสียทองไป อย่างน้อยก็ค่าหมอดูละ เวลาที่ไม่ได้เป็นตามคำทำนายที่ทายว่าดี ก็กลายเป็นทุกข์หนักกว่าเดิม เพราะคาดหวังสูง แต่ตัวผมก็ไม่ได้สนใจหรือแสวงหาอะไรมากมายกับศาสนาความเชื่อที่ผมมีมาแต่กำเนิด ผมเป็นคนที่ไม่เชื่ออะไรง่ายๆ ถ้าไม่มีหลักฐานหรือพิสูจน์ให้เห็น ถ้าเป็นความเชื่อประเภทโชค เครื่องรางของขลังก็ไม่กล้าหบลบลู่เพราะไม่รู้ว่ามีจริงหรือไม่จริงแต่ก็เชื่อไว้ก่อน คิดว่าปลอดภัยดี เพราะไม่รู้ว่าจะพิสูจน์อย่างไร ผมก็ต้องยอมเชื่อไปโดยปริยาย ถึงกับว่าบางครั้งผมก็แสวงหาสิ่งเหล่านี้บ้าง จนกระทั่งผมได้คบหากับแฟนซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม ผมพบว่าหลักศาสนาอิสลามนั้นมีความเข้มแข็ง ชัดเจน ห้ามสุรุษสุราย ห้ามคุดหอม ห้ามคุดวง ห้ามทรงเจ้าเข้าผี ห้ามแขวนหรือห้อยสิ่งใดตามความเชื่อต่างๆ ห้ามการเคารพสักการะเทวรูปหรือการเคารพสิ่งเคารพสักการะที่มนุษย์สร้างขึ้น มีหลายอย่างที่เป็นข้อห้ามในชีวิตประจำวัน เป็นกฎระเบียบที่กำหนดให้มนุษย์ได้ปฏิบัติ ให้ออกจากความเลวร้ายจากสิ่งเลวร้ายต่างๆ ที่มาล่อลวงข้อกำหนดกฎเกณฑ์ต่างของศาสนาอิสลามเป็นสิ่งมุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติตาม” (ยาซีน, 2552)

จากข้อมูลดังกล่าว ยาซีนกล่าวไว้กับผู้วิจัยแสดงให้เห็นถึงการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนความเชื่อและทัศนคติเดิมที่ตนเองได้รับมาตั้งแต่เกิด เป็นความเชื่อและทัศนคติใหม่ที่เกิดขึ้นเอง คิดและตัดสินใจด้วยตนเองไม่มีการบังคับใดๆเกิดขึ้น เป็นการเรียนรู้ของมูฮัลล์ฟเพื่อตอบสนองด้านความรู้สึที่มูฮัลล์ฟมีต่อสิ่งต่าง ๆ ซึ่งความรู้สึเหล่านี้เกี่ยวข้องกับความคิดและความเข้าใจของมูฮัลล์ฟต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

4.1.3 การเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนทางด้านความรู้ ความคิดเห็น

ความศรัทธาต่อคำสอนในหลักการศาสนาอิสลามของมูฮัลล์ฟ เป็นสิ่งสำคัญที่สุด ที่จะทำให้ชีวิตของมูฮัลล์ฟผันแปรไปสู่ความเป็นมุสลิมที่ดี การเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์(ซบ.) พระผู้เป็นเจ้าองค์เดียว จะทำให้ชีวิตของมูฮัลล์ฟไม่พบกับความระส่ำระสาย มูฮัลล์ฟเรียนรู้คำสอนในหลักการศาสนาอิสลามเพื่อปรับเปลี่ยนทางด้าน ความรู้ ความคิดเห็นจากความเชื่อถือหรือความศรัทธาเดิมของตนเอง จนเกิดเป็นความศรัทธาในศาสนาอิสลามเพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ในการปฏิบัติตนอยู่ในแนวทางถูกต้องตามหลักการศาสนาอิสลาม เนื่องจากในทุกสถานภาพของมูฮัลล์ฟเมื่อเข้ารับศาสนาอิสลามแล้ว

จะต้องรำลึกถึงอัลลอฮฺ(ซบ.) พระผู้เป็นเจ้าขององค์เดียวเสมอ และมอบหมายตนเองให้อยู่ภายใต้การคุ้มครองของพระองค์ตลอดเวลา เช่นที่ มุฮัมมัดอิมรอน ให้ข้อมูลกับผู้วิจัยว่า

“เริ่มเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ยังไม่เข้ารับอิสลาม คือ ดกกินหมูก่อนล้างหน้าแล้วเพราะว่าเรเริ่มสนิทสนมกับแฟนที่เป็นมุสลิมอยู่ตลอด นอกจากนั้นก็ ฝึกถือศีลอด อ่านหนังสือศึกษาไปเรื่อยๆ จนกระทั่งเข้ารับอิสลาม ตอนนี่เริ่มเปลี่ยนแปลงตั้งแต่การวางตัว การปฏิบัติต่างๆเพราะว่าตอนเป็นมุสลิมแล้ว จะทำตัวที่เลยขอบเขตหรือทำตามใจตัวเองที่นี้จะทำก็ทำไปวันๆ แบบที่เคยเป็น โดยที่เมื่อก่อนไม่มีขอบเขตของความเป็นตัวเองหรือการที่คิดเพื่อน แต่ตอนนี่มันไม่ใช่แล้วเพราะว่าเราก็เป็นผู้ใหญ่แล้ว จะทำตัวเหลวไหลไม่ได้เพราะว่าจุดหมายเราเปลี่ยนไปแล้วเรเริ่มที่จะมองอะไรที่ไกลกว่านั้น หลังจากที่ได้พบกับแฟนและได้เรียนรู้หลักการหลักคำสอนของอิสลามสอนซึ่งเยอะมาก หลักคำสอนครอบคลุมถึงการใช้ชีวิตประจำวันมีการชี้แนะสิ่งที่เหมาะสมที่ควรทำและสิ่งที่ไม่ควรละเว้น ควรหลีกเลี่ยง และเป็นการสอนเรื่องของการควบคุมจิตใจมีศรัทธาต่ออัลลอฮฺ(ซบ.) พระองค์เดียว เชื่อว่าหลักคำสอนของพระองค์เพียงอย่างเดียวไม่ไปตามคนอื่น ตอนนี่ ก็หัดละหมาดและอ่านหนังสือหนังสือที่มีอยู่คือคู่มืออัลลัฟและคู่มือการปฏิบัติต่าง” (มุฮัมมัดอิมรอน, 2552)

อัสมะห์ เป็นมุอัลลัฟท่านหนึ่งที่ได้เมื่อเข้ารับศาสนาอิสลาม ไม่นานนักก็ได้พบกับเดือนแห่งการถือศีลอดของชาวมุสลิมนั่นคือเดือนรอมฎอน อัสมะห์เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า

“ตื่นตื่นมากเพราะว่าเดือนรอมฎอนนี้เป็นเดือนที่ยิ่งใหญ่เป็นเดือนแห่งผลบุญ เดือนแห่งการทำความดี เป็นเดือนที่ทดสอบตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการทดสอบทางร่างกายทางจิตใจ และทางวาจา เป็นเดือนที่มุสลิมจะเก็บเกี่ยวผลบุญได้อย่างเต็มที่เต็มความสามารถของตนเอง สำหรับตนเองแล้วรู้สึกว่าการที่รับอิสลามแล้วได้พบกับเดือนรอมฎอนเลย มีการเตรียมตัวรับการมาถึงของเดือนรอมฎอนในครั้งนี้ ด้วยการศึกษาวาดเราต้องทำอะไรบ้างในช่วงเดือนนี้ รู้สึกดีกับการมาถึงของเดือนรอมฎอนนี้มาก ที่ตนเองจะได้รู้จักกับการทดสอบการอดอาหารอย่างไม่เคยเจอมาก่อน เป็นความรู้สึกที่ตื่นตื่นและดีใจอย่างมาก” (อัสมะห์, 2552)

จากคำบอกเล่าของ มุฮัมมัดอิมรอนและอัสมะห์แสดงให้เห็นว่ามีการใช้ ความรู้ ความคิดเห็นคล้ายตามหลักการปฏิบัติตนของวิถีชีวิตของมุสลิม การเลือกรับประทานอาหาร การประพฤติปฏิบัติตนตามหลักการของศาสนาอิสลาม การปฏิบัติตนในเดือนแห่งการถือศีลอดของชาวมุสลิม ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง เพื่อให้ตนเองสามารถประพฤติ ปฏิบัติ มีพฤติกรรมในชีวิตประจำวันเหมือนมุสลิมทั่วไป นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้จากมุฮัลลัฟในเขตชุมชนเมือง พบว่ามุฮัลลัฟบางท่านมีเพื่อนที่เป็นมุสลิมเอาหนังสือมาให้อ่าน เช่นอ่านอัล-กุรอาน แปลไทย

สุลัยมาน เป็นผู้หนึ่งที่เรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนทางด้าน ความรู้ ความคิดเห็นคล้ายตาม จนเกิดเป็นความศรัทธาเพื่อประโยชน์ต่อตนเองสามารถปฏิบัติตนอยู่ในแนวทางถูกต้องตามหลักการศาสนาอิสลามได้ต่างๆ ที่ สุลัยมานเองก็เคยบวชเป็นพระมาก่อนได้เรียนรู้หลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาในขณะที่บวชเป็นพระนั้นสุลัยมานได้พบอะไรหลายอย่าง และได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า

“ผมได้บวชเป็นพระที่วัดแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ ซึ่งไม่เคยคิดมาก่อนว่าจะได้บวช ณ วัดแห่งนี้ บวชเพียง 15 วัน เนื่องจากกลางวันได้เท่านั้น บอกตามตรงว่าในขณะที่บวชเป็นพระอยู่นั้นอยากให้อายุสั้นๆ ตื่นเช้ามาก็เดินสายบิณฑบาต ไม่เคยคิดว่าต้องเดินเท้าเปล่าในตลาดในกรุงเทพฯ เขี่ยขี้ขี้ไปบนพื้นถนนต่างๆ กลับมาวัดก็ฉันทันเช้า ต่อด้วยทำวัตรเช้า มีการปลงอาบัติหลังทำวัตรเช้า กรรมที่อาจทำผิดบัญญัติสังฆ์ ประมาณสิบเอ็ดโมงก็ฉันทันเพล ช่วงค่ำก็ฝึกนั่งสมาธิ วัดที่บวชนี้เป็นพระอารามหลวง มีพระที่มีชั้นยศหลายรูป ก็สงสัยว่าทำไมต้องแบ่งชั้น แบ่งยศ แม้กระทั่งนักบวช สรุปว่าผมไม่ค่อยได้อะไรจากการบวชสักเท่าไร ผมหันกลับมาดูชีวิตตัวเองกับความเชื่อทางศาสนา ผมไม่ชอบพวกพระปลอม พวกโจรห่มผ้าเหลืองเมื่อผมมาพบกับภรรยาผมพอทราบว่าตนเป็นมุสลิม ก็เริ่มมีความคิดที่จะเปลี่ยนศาสนาเข้ามาในจิตใจ ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาแรกที่เริ่มเข้ามาในชีวิตของผมจากการที่พบได้พบกับภรรยาผม ผมเรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามด้วยการพูดคุยสอบถามจากเพื่อนจากภรรยา จากหนังสือมาอ่าน สงสัยก็ถามเพื่อนที่เป็นมุสลิม เพื่อนก็แนะนำให้ไปเรียนที่สันติชน” (สุลัยมาน, 2552)

การเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนทางด้านความรู้ ความคิดเห็นคล้ายตาม ของสุลัยมานเป็นผลจากการที่สุลัยมานได้ประสบการณ์ ได้เรียนรู้สิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้องกับศาสนาเดิมที่ตนเองนับถือและเกิดข้อคำถามต่างๆภายในใจที่ไม่สามารถหาคำตอบได้จนกระทั่งได้มาพบกับภรรยาที่เป็นมุสลิมทำให้ตนเองได้เรียนรู้ได้คิด ได้สัมผัสในความเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามของภรรยา พฤติกรรมการเรียนรู้ของ

สุดท้ายมานสอดคล้องกับการปรับเปลี่ยนด้านความรู้ ความคิดเห็นคล้อยตามของฮาวา ที่ให้ข้อมูลกับผู้วิจัยว่า

“เมื่อก่อนเคยคิดว่าศาสนาไหน ๆ ก็เหมือนกัน เพราะมีจุดยืนในการมุ่งสอนคนให้เป็นคนดีด้วยกันทั้งนั้น แต่เมื่อได้มีโอกาสศึกษาหลักศาสนาอิสลามพบว่า มีอะไรหลาย ๆ อย่างพิเศษแตกต่างไปจากศาสนาอื่น ๆ เช่น คัมภีร์อัล-กุรอาน ซึ่งเป็นคัมภีร์ที่มีความแตกต่างจากคัมภีร์ของศาสนาอื่น ๆ เป็นคัมภีร์เพียงเล่มเดียวตลอดกาล ไม่ต้องมีการสังคายนา คัดแปลง ต่อเติม แก้ไขให้แปร โจมตีความ เป็นฉบับใหม่เพื่อให้เข้ากับยุคสมัย เป็นคัมภีร์เล่มเดียวที่มีแบบอย่างและคำสอนไว้ทุกแง่มุมของการดำเนินชีวิตของชาวมุสลิม” (ฮาวา, 2553)

จะเห็นได้ว่าหลังจากที่มูฮัลล์ฟเข้ารับศาสนาอิสลามแล้วมีการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยน ความรู้ ความคิดเห็นเดิมของตนมาศึกษาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามมากขึ้น ทำให้เกิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตนเอง เข้าใจในความแตกต่างของศาสนาอิสลามกับศาสนาพุทธที่ตนเองเคยนับถือ มูฮัลล์ฟเริ่มมีความคิดเห็นคล้อยตามในสิ่งที่ตนเองได้รับรู้ใหม่

4.1.4 การเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนทางด้านบุคลิกภาพ

บุคลิกภาพเป็น สภาพทางกายและสภาพทางจิตใจหรือ ลักษณะที่สำคัญต่อการปรับตัวของมูฮัลล์ฟ ความสามารถ แรงจูงใจ และการแสดงออกทางอารมณ์ และผลที่เกิดจากประสบการณ์ที่มูฮัลล์ฟได้เรียนรู้โดยสื่อสารออกมาเป็นลักษณะทางพฤติกรรมให้ผู้อื่นเห็น ได้รู้ และเข้าใจในอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของตนเอง ทั้งบุคลิกภาพ วัจนภาษาและอวัจนภาษาที่ดั้นเริ่มมาจากมูฮัลล์ฟมีความเป็นผู้ที่สามารถมองเห็นสิ่งต่างๆตามที่เป็นจริงอย่างที่ได้อ่านรู้ในฐานะความเป็นมุสลิมของตนเองอย่างถูกต้อง ไม่ต่อต้านหรือยอมรับทุกสิ่งทุกอย่างโดยไร้หลักการ และไม่ว่าจะอยู่ในสภาวะการณ์ใดๆ ก็ตาม มูฮัลล์ฟก็ยังสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมได้อย่างสม่ำเสมอ นั่นก็คือการเป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ดี

มูฮัลล์ฟในเขตชุมชนเมืองทั้งชายและหญิงมีการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ที่เหมือนกันคือ เพื่อแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม โดยบุคลิกภาพที่เปลี่ยนไปของมูฮัลล์ฟนั้นจะแสดงออกในด้านบุคลิกภาพ การแต่งกาย การพูดจา ในสถานการณ์ที่จำเป็น ในสถานการณ์ที่ต้องการให้ผู้อื่นทราบว่าตนเองเป็นมุสลิม สำหรับมูฮัลล์ฟชายนั้นในสถานการณ์ต่างๆ ไปที่ไม่เกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีตามหลักการของศาสนาอิสลามนั้น บุคลิกภาพของมูฮัลล์ฟ

ในชีวิตประจำวันเป็นปกติอย่างที่เคยเป็นมาก่อนที่จะเข้ารับอิสลามไม่มีสิ่งใดแตกต่างไปจากเดิม มุอัลลัฟชายที่เคยดื่มเหล้าดื่มสุราบางคนเลิกได้อย่างเด็ดขาด แต่บางคนไม่สามารถเลิกได้ในทันที ส่วนมุอัลลัฟหญิงที่แสดงออกชัดเจนคือบุคลิกภาพด้านการแต่งกายที่เปลี่ยนแปลงไป

“ผมยอมรับว่ามันเลิกละ แต่ก็พยายามอยู่แต่ก่อนเคยตกเย็นก็ร่วมวงเฮฮากินเหล้ากับเพื่อน พอเข้ารับอิสลามก็รู้ว่าต้องเลิกเด็ดขาดเพราะอิสลามห้าม แรกๆ ก็อดไม่ได้จริงๆ แอบไปกับเพื่อน กลุ่มเดิมบ้าง โดยที่ภรรยาไม่รู้ แต่ปัจจุบันเลิกได้เด็ดขาดแล้วครับ รู้สึกภูมิใจมาก” (มุอัลลัฟชายคนหนึ่งไม่ขอเอ่ยนามในที่นี้, 2553)

“ตอนนี้ผมกล่าวให้รับสลามและรับสลามได้แล้ว เวลาไปงานบุญบ้านพี่น้องมุสลิมที่อยู่ใกล้เคียงกันผมก็นุ่งโสร่งใส่หมวกสีขาวเหมือนผู้ชายมุสลิมทั่วไป” (มุฮัมมัดคิมรอน, 2552)

“รู้สึกที่ตัวเองเรียบร้อยขึ้น เวลาแต่งอยู่บ้านก็แต่งตัวทั่วไป อธิญาบคลุมบ้าง ไม่คลุมบ้าง อยู่ในบ้านไม่ค่อยได้คลุม นอกจากออกจากบ้านไปไหนมาไหนถึงจะคลุม คนอื่นจะได้รู้ว่าเราเป็นมุสลิม” (ซาร่า, 2553)

“อาหารการกินก็ต้องระวัง ตอนยังไม่เข้ารับอิสลามเคยแอบเอาหมูเข้ามากินในอุ้งเขาค้วย ส่วนเรื่องเหล้าเรื่องเบียร์เลิกได้เด็ดขาดเลย” (ยูซุบ, 2552)

ในด้านวัจนภาษานั้นมุอัลลัฟทุกคน เมื่อเข้ารับศาสนาอิสลามจะได้รับการตั้งชื่อใหม่ เป็นชื่อเรียก มุสลิมชายเช่น มุฮัมมัดคิมรอน คอฮา ยูซุบ ซอบีร์ห์ สุลัยมาน ชื่อเรียกมุสลิมหญิงเช่น อัสมะห์ ฟิซะห์ ฮาวา ฮาบีบะห์ ซาร่า นอกจากนั้นมุอัลลัฟต้องเรียนรู้คำเฉพาะต่างๆ ที่ผู้นับถือศาสนาอิสลามใช้เรียกขานกัน และต้องฝึกท่องจำออกเสียงให้ถูกต้องชัดเจน เช่นบทคัมภีร์ บทคำขอพรต่างๆ ที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวัน การกล่าวคำ พุทธโร โห้เอ๋ย ที่เคยชิน ก็ ต้องเลิก แล้วใช้การเอ่ยนามพระเจ้าแทนเช่น กล่าวว่ อัลลอฮฺ หรือ อัลลอฮฺอักบาร การรับประทานอาหารอยากรับประทานร้านไหนก็ไม่สามารถเลือกร้านที่อยากรับประทานได้เหมือนเดิม ต้องเลือกร้านอาหารมุสลิมเท่านั้น การสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุอัลลัฟด้านวัจนภาษาได้แก่ ด้านการแต่งกาย ด้านการตกแต่งบ้านเรือนที่พักอาศัยด้วยภาพติดผนังที่เป็นรูปหรือข้อความที่เป็นลักษณะเฉพาะของมุสลิม การติดสติ

เกอร์ที่มีข้อความภาษาอาหรับที่กระจกรยณตร์ การห้อยสัญลักษณ์ชื่อนามพระอัลลอฮฺ(ซบ.) หรือนามศาสนา (นบี) มุฮัมมัด (ศ็อลฯ) ที่กระจก่องหลังในรถยนต์ ด้านอาหารการกิน ด้านการปฏิบัติตนตามหลักศรัทธาและหลักปฏิบัติของศาสนาอิสลาม ข้อมูลที่ได้จากมุอัลลัฟในเขตชุมชนเมือง

การเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนทางด้านบุคลิกภาพ วัจนภาษาและอวัจนภาษานั้นเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตสำหรับมุอัลลัฟในแง่มุมต่างๆ ตามหลักการศรัทธาและหลักการปฏิบัติของศาสนาอิสลาม คือ มุอัลลัฟสามารถรับรู้และเข้าใจในสภาพความเป็นจริงในอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมได้อย่างถูกต้อง การแสดงอารมณ์จะอยู่ในลักษณะและขอบเขตที่เหมาะสม สามารถสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและสังคมได้ดี สามารถทำงานที่อำนวยประโยชน์ต่อครอบครัว ชุมชน ที่ตนเองอาศัยอยู่ได้ มีความรักและความผูกพันต่อผู้อื่นในครอบครัวและชุมชน อีกทั้งสามารถพัฒนาตนเอง และสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของตนต่อผู้อื่น ได้ดีขึ้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมดเกี่ยวกับ พฤติกรรมการเรียนรู้อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุอัลลัฟพบว่ามุอัลลัฟมีวิธีการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนทางด้านอารมณ์และความรู้สึกนึกคิดให้มีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น ให้สอดคล้องกับบุคคลอื่นเพื่อให้เกิดการยอมรับ เพื่อปรับเปลี่ยนทางด้านความเชื่อและทัศนคติให้เข้ากับบุคคลหรือสังคมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อบรรลุเป้าหมายของตนเอง เพื่อปรับเปลี่ยนทางด้านความรู้ ความคิดเห็นคล้อยตาม จนเกิดเป็นความศรัทธาเพื่อประโยชน์ต่อตนเอง สามารถปฏิบัติตนอยู่ในแนวทางถูกต้องตามหลักการศาสนาอิสลาม และเพื่อปรับเปลี่ยนทางด้านบุคลิกภาพ วัจนภาษาและอวัจนภาษาในการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม ประกอบด้วย การสังเกตการสอบถาม การบอกเล่า การเรียนกับครูสอนศาสนาหรือจากสถาบันสอนศาสนา และ การอ่านหนังสือหรือจากสื่ออื่นๆ

การเรียนรู้ด้วยการสังเกต

หลังจากที่มุอัลลัฟทั้งชายและหญิงได้เข้ารับศาสนาอิสลามแล้ว จำเป็นต้องให้ความสนใจและต้องการเรียนรู้เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมนั้น มุอัลลัฟเริ่มต้นด้วยการสังเกตจากภรรยาหรือสามีของตนเอง สังเกตจากเพื่อนของตนเองที่เป็นมุสลิมหรือบุคคลในครอบครัวหรือในชุมชนที่อยู่อาศัยที่เป็นมุสลิม สิ่งที่มุอัลลัฟส่วนมากให้ข้อมูลกับผู้วิจัยคือ มุสลิมทุกคนมีชื่อเรียก เป็นชื่อภาษาอาหรับ มีการแต่งกาย อาหารการกินที่แตกต่างจากคนที่ไม่ใช่มุสลิม มุอัลลัฟสังเกตถึงการแต่งกายของมุสลิมทั้งชายและหญิง ซึ่งเวลามีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาหรืออยู่บ้านตามปกติชายจะนุ่งโสร่ง

และบางคนจะสวมหมวกด้วย ส่วนหญิงจะแต่งกายแบบสุภาพเรียบร้อยปกปิดมิดชิด มีผ้าอัญมคลุมศีรษะ ฮาว่า เปรียบเทียบความแตกต่างการแต่งกายชาวมุสลิมกับการแต่งกายของเธอว่า

“เดิมก่อนที่จะมาเข้ารับอิสลาม น้ำสาวมาอยู่ในชุมชนมุสลิมแห่งนี้ก่อน เป็นเวลา 10 กว่าปีแล้ว เขาก็มาแต่งงานกับชาวมุสลิมเหมือนกัน นำให้มาช่วยเขาเลี้ยงลูก ก็เลยเจอกันกับแฟน ตอนแรกก็มาอยู่กับน้ำ รู้สึกแต่งตัวแตกต่างกันเยอะมาก เราเห็นการแต่งตัวของชาวมุสลิม เราแปลกใจเขาแต่งกันมิดชิด บางคนคลุมหัว นุ่งผ้าถุงลวดลายแบบมุสลิม แต่ตัวเราเองกลับนุ่งกางเกงขาสั้น ทำสีหม ทาเล็บ อาหารการกินก็แตกต่างกันออกไปนอกจากมุสลิมไม่กินหมูแล้ว สัตว์อื่นๆที่ไม่ได้ฆ่าด้วยวิธีของมุสลิมก็นำมากินไม่ได้ การทักทายแบบมุสลิมก็ไม่ใช้การสวัสดี แต่จะกล่าวคำทักทายเป็นภาษาอาหรับพร้อมกับการสัมผัสมือกัน” (ฮาว่า, 2553)

มูฮัลลัฟบางคนสังเกตเห็นความแตกต่างด้านการแต่งกายของมุสลิมและได้พบเห็นสภาพการเป็นอยู่ของมุสลิมจากมาก่อนที่จะแต่งงานกับมุสลิม ฮาบีบะห์ เล่าให้ฟังว่า

“เคยเรียนหนังสือร่วมกับเพื่อนมุสลิมตั้งแต่เด็กๆ แล้ว และเคยไปเที่ยวบ้านของเพื่อนที่เป็นมุสลิม เคยเห็นว่ามุสลิมอยู่กันอย่างไร ก็เลยไม่แปลกใจที่เขาแต่งตัวกันแบบนี้ แฟนก็แต่งตัวแบบมุสลิมเวลาออกไปห้าง ไปทำธุระใกล้ๆ ชุมชนแถวบ้าน เพื่อนที่เป็นมุสลิมก็แต่งตัวกันแบบนี้ เวลามีงานบุญก็จะมีอาหารแปลกๆ มาเลี้ยงกัน เวลามุสลิมได้ยินเสียงเรียกให้ไปมาซจากมัสยิด โดยเฉพาะในวันศุกร์ผู้ชายก็จะนุ่ง โสร่งใส่หมวกสีขาวแบบมุสลิมไปทำพิธีละหมาดวันศุกร์กันที่มัสยิด” (ฮาบีบะห์, 2552)

เครื่องแต่งกายของชาวมุสลิมทั้งชายและหญิงเป็นเรื่องที่คนต่างศาสนามักจะตั้งข้อสังเกตจากประสบการณ์มูฮัลลัฟได้เคยพบและสังเกตเห็นการแต่งกายของมุสลิมตั้งแต่สมัยเด็ก ดังที่ ยูซุบ และสุลัยมาน เล่าให้ฟังว่า

“ครั้งแรกที่เจอกับหญิงมุสลิม ก็ทราบว่าเป็นมุสลิมเพราะเขาแต่งกายแบบมุสลิมทั่วไป คนมุสลิม โดยเฉพาะผู้หญิงในซอยที่ผมอยู่นี้ส่วนใหญ่จะแต่งกายแบบมุสลิมคือมีผ้าสำหรับคลุมผม” (ยูซุบ, 2553)

“พบเธอที่บ้านลูกค้า เธอเป็นเพื่อนกับลูกสาวเจ้าของบ้าน เห็นเธอแต่งกายแบบมุสลิมมีผ้าคลุมศีรษะ คุณทำทางเรียบร้อยรู้สึกประทับใจ ทำให้สนใจในความเป็นผู้หญิงมุสลิมที่แตกต่างจากผู้หญิงอื่นที่ไม่ใช่มุสลิมที่ผมเคยรู้จัก” (สุลัยมาน, 2552)

ซอบีร์ช เป็นผู้หญิงที่เรียนรู้การสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมจากการสังเกต ได้เล่าให้ฟังว่า

“ลูกค้าผู้หญิงที่เป็นมุสลิมที่เป็นลูกค้าประจำ ทุกครั้งที่มาติดต่อที่ร้านเธอจะแต่งกายแบบมุสลิมมีผ้าคลุมผม ครั้งหนึ่งขณะที่กำลังคุยเรื่องราคาซื้อขายโทรศัพท์กันอยู่นั้น บังเอิญมีคนทีลูกค้ารู้จักและเป็นมุสลิมผ่านมาเห็นเขาทักทายกันด้วยภาษาอิสลามแล้วล้มยิ้มอากันก็รู้สึกแปลกดี” (ซอบีร์ช, 2552)

นอกจากเรื่องของเครื่องแต่งกาย อาหารการกิน การทักทายแล้ว เรื่องการปฏิบัติศาสนกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนมาซ เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่มูอัลลัฟเรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรมของมุสลิม ได้เรียนรู้อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมจากการที่ได้เห็นการปฏิบัตินมาซ (ละหมาด) หลังจากที่ชาวมุสลิมได้ยินเสียงอาซาน (การบอกกล่าวถึงเวลานมาซ) จากมัสยิด ซึ่งทำการอาซานทุกวันๆ ละ 5 เวลา เพื่อให้มุสลิมได้ทราบเวลาและเตรียมตัวทำนมาซ มูอัลลัฟสังเกตถึงพฤติกรรมที่มุสลิมแสดงความเคร่งครัดในเรื่องการปฏิบัติศาสนกิจ โดยขอแยกตัวออกไปทำนมาซ (ละหมาด) เมื่อถึงเวลา มูอัลลัฟทุกคนเรียนรู้การปฏิบัตินมาซจากการสังเกต ท่วงท่าต่างๆ ในขณะที่ปฏิบัติกรนมาซตามผู้นำพิธีนมาซ

การเรียนรู้ด้วยการสอบถาม

เมื่อมูอัลลัฟได้พบเห็นอัตลักษณ์ของมุสลิมซึ่งแตกต่างจากความเป็นอยู่ที่ตนเคยชิน จึงเกิดความสนใจเนื่องจากมูอัลลัฟมาจากวัฒนธรรมอื่นและมาจากผู้ที่นับถือศาสนาอื่น จึงไม่มีความรู้พื้นฐานทางด้านศาสนาและอัตลักษณ์ของมุสลิมมาก่อน หรือมีความรู้เพียงผิวเผิน มูอัลลัฟจึงมักจะซักถามจากภรรยาหรือจากสามีตนเอง จากบุคคลในครอบครัว จากเพื่อนที่เป็นมุสลิมด้วยความสนใจ เช่น ในเรื่องต่างๆ ทั้งที่เป็นวจนภาษาและอวจนภาษา ได้แก่ การแต่งกาย อาหาร การเรียนรู้การท่องจำบทสวดบทคัมภีร์ที่จำเป็นต้องใช้ในการทำนมาซ การถือศีลอด การไปประกอบพิธีฮัจญ์ ข้อพึงปฏิบัติได้ ข้อห้ามประพาศปฏิบัติต่างๆ ตามหลักการศรัทธาและหลักการปฏิบัติตามหลักการของศาสนาอิสลาม เป็นต้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นผลมาจากการที่มูอัลลัฟสอบถามด้วยตนเอง เมื่อเกิดข้อสงสัยในเรื่องราวหรือประเด็นต่างๆ ที่ตนเองไม่เข้าใจ จึงเกิดการสอบถามเพื่อให้ตนเองเกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง

ฮาวา เล่าให้ผู้วิจัยฟังถึงวิธีที่เธอสอบถามเรียนรู้ในสิ่งที่สนใจว่า

“เราก็ถามหลานสาวเพราะสนิทกัน ที่บ้านเราเขาก็ใส่แต่กางเกงกันทั้งนั้น มาอยู่ที่นี้เข้ากับหลานสาวบอกว่ามุสลิมเขาแต่งกันแบบนี้ ตอนแรกเราไม่รู้ว่าเขาห้ามอะไรบ้าง เขาก็บอกว่าอิสลามห้ามผู้หญิงแต่งตัวโป้ ห้ามกินเหล้า ตัวเองก็ไม่ชอบ เพราะที่บ้านเราเองกินเหล้ากันบ่อยมาก เราไม่ชอบ พ่อเรากินเหล้าเราไม่ชอบ รู้สึกเหม็น หลานสาวยังบอกอีกว่าหมูก็กินไม่ได้” (ฮาวา, 2553)

เช่นเดียวกับ ซาร่า ที่จะสอบถามสิ่งที่ตนเองสงสัยเกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนกิจจากสามีบ้างจากแม่ของสามีบ้าง และเช่นเดียวกับที่ อัสมะห์ และ ตอฮา เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า

“ก่อนที่จะเข้ารับอิสลาม ได้เคยคุยกับพี่สาวของแฟน ระหว่างที่คุยกันได้ยินเสียงบอกเวลาละหมาด นิ (พี่สาวของแฟน) เขาก็ขอตัวไปทำละหมาดก่อน เราก็สอบถามว่า การละหมาดคืออะไร ทำอย่างไร นิกี้เล่าให้ฟังว่า ละหมาดคือการเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์(ซบ.) ศาสนากำหนดไว้วันหนึ่ง ต้องปฏิบัติละหมาด 5 เวลา เมื่อมีปัญหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักการปฏิบัติส่วนใหญ่ก็จะถามจากแฟนหรือจากคนสนิทในครอบครัวของฝ่ายแฟนนี่แหละ” (อัสมะห์, 2552)

“ได้ทราบข่าวการเสียชีวิตของชาวมุสลิม ก็ถามจากผู้ใหญ่ท่านหนึ่งในชุมชนว่า พิธีศพของอิสลามทำกันอย่างไร ผมไม่รู้จักคนตายไปร่วมได้มั๊ย” (ตอฮา, 2552)

เช่นเดียวกับ ยูซุบ ที่เรียนรู้ชีวิตความเป็นอยู่ของมุสลิมจากเจ้าของอู่ซ่อมรถยนต์ที่ตนเองทำงานอยู่ หรือ กรณีของ สุลัยมานที่ไม่เคยสนใจเกี่ยวกับศาสนาอิสลามมาก่อนเมื่อมาพบเจอกับหญิงมุสลิมแล้วตนเองพอใจจึงเริ่มสนใจเกี่ยวกับศาสนาอิสลามจากเพื่อนสนิทที่เป็นมุสลิม การเรียนรู้ด้วยการสอบถามของมูอัลลัฟแสดงให้เห็นถึงความต้องการของมูอัลลัฟเพื่อให้รู้ข้อเท็จจริง แสดงถึงความสนใจที่จะเรียนรู้อีกทั้งเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลในครอบครัวและบุคคลอื่นๆ ในชุมชน การสอบถามจากผู้รู้จึงเป็นวิธีที่จะได้รับข้อมูลในสิ่งที่มูอัลลัฟต้องการจะเรียนรู้ โดยบุคคลที่มูอัลลัฟเรียนรู้ด้วยวิธีการสอบถามมากที่สุดคือสามีหรือภรรยาตนเอง บุคคลที่สนิทในครอบครัวของฝ่ายสามีหรือภรรยาของมูอัลลัฟ บุคคลอื่นๆ ในครอบครัว หรือในชุมชนที่มูอัลลัฟรู้จักและจากเพื่อนของมูอัลลัฟเองที่เป็นมุสลิม

การเรียนรู้ด้วยการบอกเล่า

การเรียนรู้ด้วยการบอกเล่าที่มูอัลลัฟได้รับจากสามีหรือภรรยาตนเองเป็นเรื่องปกติของชีวิต คู่กันที่สามีภรรยาทั่วไปที่จะต้องใช้ชีวิตร่วมกัน นอกจากมูอัลลัฟทุกคนจะได้เรียนรู้ด้วยการบอกเล่าจากสามีหรือภรรยาของตนเองแล้ว มูอัลลัฟใช้ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับญาติพี่น้องของสามีหรือภรรยา

จากเพื่อนที่เป็นมุสลิม และจากบุคคลอื่นในครอบครัวของสามีหรือภรรยาที่มุอัลลัฟคุ้นเคย การเรียนรู้ด้วยการบอกเล่าที่มุอัลลัฟได้เรียนรู้ บางครั้งเป็นสิ่งที่ต่อเนื่องจากการที่มุอัลลัฟเป็นผู้สอบถามในสิ่งที่ตนเองไม่เข้าใจ หรือในสิ่งที่ตนเองต้องการทราบ

“แม่ยายผมจะเป็นผู้คอยชี้แนะหรือแนะนำในเรื่องหลักการปฏิบัติต่างๆ เรื่องของขนบธรรมเนียมประเพณีของมุสลิมเช่น งานบุญ งานแต่งงาน งานศพ” (มุฮัมมัดอิมรอน, 2552)

“บังที่เป็นเจ้าของอยู่ และลูกค้าที่มาซ่อมรถที่เป็นมุสลิมก็จะบอกจะชี้แนะผมบ้างในเรื่องเกี่ยวกับการละหมาด การถือศีลอด” (ยูซุบ, 2552)

“แม่และพี่สาวของแฟนจะคอยบอกเล่าคอยชี้แนะเกี่ยวกับการปฏิบัติละหมาดบ้าง การแต่งตัวคลุมผ้าฮิญาบบ้าง” (ซาร่า, 2553)

“เพื่อนที่ทำงานซึ่งเป็นมุสลิมจะเป็นผู้ ให้ข้อมูลความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลามและวิถีชีวิตมุสลิมแก่ผมอยู่เสมอ” (คอฮา, 2552)

“เพื่อนมุสลิมในที่ทำงานพอรู้ว่าเรามาเข้ารับอิสลามแล้วก็สนิทกันมากขึ้น ก็ได้แลกเปลี่ยนพูดคุยเล่าเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับอิสลามและมุสลิมด้วยกันมากขึ้น” (ฮาวา, 2553)

“พ่อตาผมครับ เป็นผู้คอยชี้แนะในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับหลักการศรัทธาและหลักการปฏิบัติ ตามข้อห้ามข้อบังคับของศาสนาอิสลาม” (ยาซีน, 2552)

“ผู้ปกครองคนหนึ่งที่ผมเคยทักทายด้วยการให้สลามหลังจากที่ผมเข้ารับอิสลามแล้ว เป็นคนหนึ่งที่ให้คำแนะนำต่างๆ เกี่ยวกับศาสนาอิสลามให้กับผม” (คอฮา, 2552)

ลักษณะทั่วไปของการบอกเล่าเป็นการพูดคุยกันระหว่างมุอัลลัฟกับคู่สนทนาในสถานการณ์ปกติทั่วไป เป็นการบอกเล่าพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ เป็นการบอกเล่าพูดคุยกับมุอัลลัฟในฐานะคนใกล้ชิด คนสนิท คนรู้จักทั่วไป คนที่ให้ความเคารพนับถือ ประเด็นของการพูดคุยส่วนมากเป็นเรื่องเกี่ยวกับหลักการปฏิบัติศาสนกิจ การนมาซ การถือศีลอด อาหารการกินการร่วมงานบุญงานกุศลต่างๆ ตลอดจนการดำเนินชีวิตในฐานะความเป็นมุสลิมในครอบครัวในชุมชนที่อาศัยอยู่

การเรียนกับครูสอนศาสนาหรือจากสถาบันสอนศาสนา

ครูสอนศาสนาอิสลามจะเป็นผู้ที่ชาวมุสลิมให้ความเคารพนับถือ มีทั้งบุคคลที่เป็นครูผู้สอนซึ่งสังกัดอยู่ตามสถาบันทางการศึกษาต่างๆ หรือเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในครอบครัวหรือชุมชนซึ่งไม่มีสถาบันหรือองค์กรใดๆ สังกัด แต่มีความสามารถที่จะสอนหรือถ่ายทอดวิชาความรู้หลักการศาสนาอิสลามให้กับมุสลิมและบุคคลอื่นที่ไม่ใช่มุสลิมได้

“ผมไปเรียนที่สันติชน เรียนทุกวันอาทิตย์ จนกระทั่งแม่เขาเห็นว่าผมรักลูกสาวเขาจริงและมั่นใจว่าผมดูแลลูกสาวเขาได้” (มุฮัมมัดอิมรอน, 2552)

“บังเงา แนะนำให้ไปเรียนที่สุเหร่าแสนแสบ ผมก็เริ่มไปเรียนและเริ่มสนใจศาสนาอิสลามมากยิ่งขึ้น” (ยูซุบ, 2552)

“ก็ มาสมัครเรียนที่สันติชนนี่แหละค่ะ แพนพามาสมัครเรียน เรียนทั้งเรื่องหลักศรัทธาและกวีวิธีการปฏิบัติเพื่อให้อยู่ในแนวทางของอิสลาม” (ฮาบีบะห์, 2552)

“เคยไปนั่งฟังบรรยายเกี่ยวกับศาสนาตามงานประจำปีของมัซยิดต่างๆ ได้รับความรู้เป็นการเก็บเกี่ยวประสบการณ์ในเรื่องนั้นบ้างเรื่องนี้บ้าง” (ซาร่า, 2553)

“หลังจากแต่งงานก็ย้ายไปอยู่กับครอบครัวฝ่ายสามี มีโอกาสไปเรียนกับครูสอนศาสนาที่มัซยิดบ้าง เนื่องจากบ้านอยู่ใกล้มัซยิด” (พีชะห์, 2553)

“เรียนกับพี่ชายแพนก่อนจากนั้น เรียนนมาซกับครูสอนศาสนาที่มัซยิด แล้วก็ฝึกปฏิบัติเลย เพราะอิสลามการละหมาดสำคัญที่สุด พอเราเรียนเราก็ศรัทธาในพระเจ้า เพราะเราทำก็จะได้แก่ตัวเรา อยากรู้อะไรเราก็ไปเรียนรู้ เขาก็มีสอนที่มัซยิด” (ซอบีร์ช, 2552)

การเรียนรู้กับครูสอนศาสนาหรือจากสถาบันสอนศาสนาอิสลามของมุอัลลัฟเป็นการเรียนรู้อย่างเป็นทางการ มีรูปแบบการสอนที่แน่นอน เรียนอย่างต่อเนื่องเรียนเกี่ยวกับหลักศรัทธาและหลักการปฏิบัติ เป็นการเรียนรู้เพื่อมุอัลลัฟมีการปฏิบัติตนที่ถูกต้องตามหลักการที่ศาสนากำหนดไว้ให้มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติ มุอัลลัฟในเขตชุมชนเมือง โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานครส่วนมากจะไปเรียนที่สถาบันสอนมุอัลลัฟโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่สถาบันสันติชน ซึ่งเปิดอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับผู้สนใจอิสลามมาเป็นเวลานานและเป็นที่ยอมรับกันดีในสังคมมุสลิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง นอกจากนี้มุอัลลัฟยังสามารถเรียนรู้หลักการของศาสนาอิสลาม

ได้จากผู้นำทางศาสนาหรือผู้มีความรู้ในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ ซึ่งชาวมุสลิมจะเรียกกันว่าครูสอนศาสนา ซึ่งเปิดสอนอบรมให้ความรู้กับชาวมุสลิมทั่วไปรวมถึงมออัลฟตามมัสยิดต่างๆ การเรียนรู้ของมออัลฟกับครูสอนศาสนาจะเป็นการเรียนการศึกษาเฉพาะเรื่องไม่เป็นหลักสูตรตายตัว เมื่อมออัลฟมีข้อสงสัยในประเด็นใดก็จะพูดคุยสอบถามได้ทันที การเรียนกับครูสอนศาสนามีลักษณะการเรียนเป็นส่วนตัว หรือเป็นกลุ่มเล็กๆ แต่สำหรับการเรียนรู้จากสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนนั้นจะมีความชัดเจน มีจำนวนผู้เรียนเป็นกลุ่มใหญ่ มีหลักสูตรการเรียนการสอนที่ถูกกำหนดไว้ มีการทดสอบประเมินผลความรู้ที่ได้เรียนไป มออัลฟที่ผ่านการประเมินจะได้รับประกาศนียบัตร

การเรียนรู้ด้วยการอ่านหนังสือหรือสื่ออื่นๆ

มออัลฟที่ไม่มีเวลาศึกษาเรียนรู้จากครูสอนศาสนาหรือจากสถาบันสอนศาสนาจะใช้วิธีการเรียนรู้ด้วยการอ่านจากหนังสือ ตำรา หรือเรียนรู้จากสื่ออื่นๆ เมื่อมีข้อสงสัยในสิ่งที่ศึกษาด้วยตนเองก็จะสอบถามจากสามีหรือภรรยาตนเอง คนใกล้ชิดในครอบครัว จากเพื่อนหรือจากมุสลิมคนอื่นที่ตนเองให้ความเคารพนับถือและเชื่อมั่นว่าจะให้คำตอบในสิ่งที่ตนเองสงสัยได้ ข้อมูลที่ได้จากมออัลฟในเขตชุมชนเมือง พบว่า มออัลฟส่วนใหญ่เรียนรู้อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมในเรื่องความศรัทธาและหลักการปฏิบัติจากการอ่านหนังสือหรือตำราที่มออัลฟหาซื้อมาอ่านเองหรือมีมุสลิมคนอื่นให้มาหรือแนะนำให้ไปหาอ่านให้ นอกจากหนังสือหรือตำราแล้วมออัลฟบางคนศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของอิสลามและการใช้ชีวิตแบบมุสลิมจากสื่ออินเทอร์เน็ต มออัลฟบางคนเรียนรู้จากสื่อซีดี วีซีดี หรือ ดีวีดีที่สอนหรือแนะนำความรู้ต่างๆ บางคนก็เปิดรับจากสื่อรายการวิทยุหรือโทรทัศน์ภาคมุสลิม จากกลุ่มตัวอย่างพบว่ามออัลฟหญิง นอกจากจะเรียนรู้หลักการของศาสนาอิสลามจากหนังสือหรือตำราที่เป็นวิชาการแล้ว มออัลฟหญิงมักจะหาซื้อหนังสือหรือนิตยสารแนวแฟชั่นเครื่องแต่งกายของสตรีมุสลิม รวมถึงการศึกษาจากสื่ออินเทอร์เน็ตด้วย

“ หนังสือแนวแฟชั่นเครื่องแต่งกาย ก็จะมีคอลัมภ์หรือบทความที่น่าสนใจเกี่ยวกับการใช้ชีวิตของมุสลิมให้ได้ศึกษาเรียนรู้ บางครั้งก็เข้าไปหาข้อมูลจากเวปไซด์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับมุสลิมหรืออิสลาม” (ฮาบีบะห์, 2552)

“ หนังสือนิตยสารอ่านง่าย เขียนเรื่องที่อยู่ในชีวิตประจำ เนื้อหาไม่หนักเหมือนหนังสือวิชาการ” (ฮาว่า, 2553)

“ ชอบเล่นอินเทอร์เน็ตนะ ได้เพื่อนมออัลฟคุยกันรู้สึกรอบอุ่นดี ยังเคยรู้จักกับคนที่กำลังจะตัดสินใจเข้ารับอิสลามเลย พอคุยไปคุยมาเข้าใจถึงความคิด ความรู้สึกกันมากขึ้นในที่สุดก็มารับอิสลามเหมือนกัน” (พีชะห์, 2553)

“เวลามีข้อสงสัย บางครั้งก็หาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต หรือบางครั้งก็ทิ้งกระทู้ไว้เพื่อรอคำอธิบาย” (ซาร่า, 2553)

“ชอบรูปแบบของผ้าคลุมฮิญาบจากหนังสือ สวยดี” (อัสมะห์, 2552)

นอกจากสื่อประเภทหนังสือหรือนิตยสารเฉพาะกลุ่มมุสลิมแล้ว สื่อซีดี วีซีดี หรือดีวีดี ที่เกี่ยวข้องกับ การเรียนการสอนหลักการศาสนาอิสลาม รวมถึงรายการวิทยุหรือโทรทัศน์ภาคมุสลิมก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่มัลลัฟใช้เรียนรู้

“การฟังจากรายการวิทยุภาคมุสลิม ประเภทถามตอบปัญหาทางศาสนาที่ดีครับ ทำให้ได้รับความชัดเจนในบางเรื่องที่สงสัยมากขึ้น” (ตอฮา, 2552)

“ชอบฟังรายการวิทยุภาคมุสลิม ครับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายการที่จัดในช่วงเดือนบวช” (สุลัยมาน, 2552)

“เวลาขายอาหาร ก็เปิดรายการวิทยุฟังเข้าใจบ้างไม่เข้าใจบ้าง ก็ดีกว่าไม่เรียนรู้อะไรเลยจริงมั้ยอะ” (สุบัยยะห์, 2553)

“ชอบดูรายการโทรทัศน์มุสลิมที่จัดในช่วงเดือนรอมฎอนค่ะ” (ฮาบีบะห์, 2552)

“ซื้อวีซีดี สอนละหมาดมาเรียนรู้ค่ะ เปิดดูแล้วก็ฝึกปฏิบัติตาม” (ฟีซะห์, 2553)

“ก็ได้แผ่นซีดี สอนนมาซนี้แหละครับ ช่วยให้เราเรียนรู้ได้เร็วขึ้น” (ยูซุบ, 2552)

4.2 พฤติกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมัลลัฟ

พฤติกรรมของมัลลัฟจะประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบ แบบแผน หรือวิธีการที่มีอยู่ในครอบครัวและชุมชนที่มัลลัฟอาศัยอยู่ ซึ่งมัลลัฟมีความเข้าใจในสถานภาพและบทบาทของตนเองตามที่ครอบครัวและชุมชนคาดหวัง พฤติกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมัลลัฟจะเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์นั้น บุคคลแรกที่มีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้และสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมก็คือสามีหรือภรรยาของมัลลัฟคนนั้น เพราะเป็นคนใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อการสื่อสาร

อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุอัลลัฟมากที่สุด บริบทของการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุอัลลัฟประกอบด้วย การสื่อสารภายในบุคคล การสื่อสารระหว่างบุคคล และ การสื่อสารกลุ่ม

4.2.1 การสื่อสารภายในบุคคล

การสื่อสารภายในบุคคลของมุอัลลัฟเป็นการสื่อสารที่เป็นนามธรรม จะรู้ได้เฉพาะตนเอง โดย อาศัยความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่มุอัลลัฟเคยได้รับหรือเรียนรู้มา จึงเป็นเรื่องส่วนบุคคลมากกว่าเป็นเรื่องทั่วไป ความเป็นส่วนบุคคลของมุอัลลัฟพิสูจน์ได้จากพฤติกรรมกรรมการสื่อสารที่มุอัลลัฟแสดงออกมาให้เห็นผ่านการสร้างเงื่อนไข การสื่อสารภายในบุคคลของมุอัลลัฟเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยอาศัยปัจจัยภายนอกเป็นข้อมูลในการตัดสินใจด้วยตนเอง การสื่อสารภายในตัวบุคคลจึงเป็นการสื่อสารระดับแรกผ่านกระบวนการรับรู้ที่มุอัลลัฟได้เรียนรู้มา เกิดความคิด สร้างอัตลักษณ์ ความเป็นมุสลิมของมุอัลลัฟเองให้มีความแตกต่างกัน และมีอิทธิพลส่งผลให้การสื่อสารของมุอัลลัฟแต่ละคนมีความแตกต่างกันไปตามปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ และกลไกการป้องกันตนเองของมุอัลลัฟแต่ละคน

การสื่อสารภายในบุคคลที่มุอัลลัฟสื่อสารกับตนเองแบ่งได้ 2 ประการ ประกอบด้วย ประการแรก คือ การสื่อสารโดยอาศัยจิตสำนึก การสื่อสารภายใต้จิตสำนึกความเป็นมุสลิมของมุอัลลัฟเป็นการสื่อสารซึ่งเกิดขึ้นตลอดเวลา โดยมุอัลลัฟไม่รู้ตัวซึ่งเกิดจากการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาด้วยตัวของมุอัลลัฟเอง และประการที่สองคือ การสื่อสารโดยอาศัยสติสัมปชัญญะ ปกติวิสัยประจำวันของมนุษย์ที่เริ่มกิจกรรมตั้งแต่ตื่นนอน จนกระทั่งเข้านอน จัดเป็นการสื่อสารโดยสติสัมปชัญญะ แต่ถ้าสติสัมปชัญญะถูกทำลาย ณ ช่วงเวลาใดๆ ช่วงเวลานั้นก็จะเกิดอุปสรรคในการสื่อสาร แต่ยังคงมีการสื่อสารภายใต้จิตสำนึกอยู่

การสื่อสารโดยอาศัยจิตสำนึก

สามีหรือภรรยา ครอบครัวของสามีหรือภรรยา รวมถึงชุมชนหรือสังคมที่มุอัลลัฟอาศัยอยู่ มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้มุอัลลัฟมีจิตสำนึกของผู้ศรัทธาในอิสลาม ศรัทธาและเชื่อมั่นในความเป็นมุสลิมของมุอัลลัฟ เป็นจิตสำนึกที่มุอัลลัฟจะต้องเริ่มสร้างที่ตัวเองก่อน ถ้าหากมุอัลลัฟมีจิตสำนึกของความเป็นมุสลิมสูงก็สามารถที่จะขยายผลเป็นพฤติกรรมที่ผู้อื่นสามารถรับรู้ได้ จิตสำนึกความเป็นมุสลิมตามหลักการของศาสนาอิสลามคือ การปฏิบัติตามสิ่งที่อัลลอฮ์(ซบ.) ใช้อยู่ และ ฟังละเว้นสิ่งที่อัลลอฮ์(ซบ.) ห้าม โดยมีท่านศาสดา (นบี) มุฮัมมัด (ศ็อลฯ) เป็นแบบฉบับในการดำรงชีวิตในฐานะของบ่าวผู้ศรัทธา

ข้อมูลและผู้วิจัยได้รับตรงกันจากมุฮัลล์ฟกลุ่มตัวอย่างทุกคนก็คือ ในระยะแรกหลังจากการกล่าวรับการปฏิญาณตนเป็นมุสลิมแล้ว สิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นคือ คำถามต่างๆมากมายที่อยู่ในใจของมุฮัลล์ฟ มุฮัลล์ฟเองยอมรับว่าก่อนหน้าที่จะกล่าวคำปฏิญาณตน (กาลิมะฮุชะอะดะห์) เข้ารับศาสนาอิสลามนั้น จะเกิดความสับสนในตนเอง แต่หลังจากปฏิญาณตนแล้วความสับสนต่างๆ ก็หายไปเหลือแต่ความมุ่งมั่นที่จะต้องเป็นมุสลิมที่ดีให้ได้ และต้องสำนึกตนเองอยู่เสมอว่า เราคือมุสลิม มุฮัลล์ฟทุกคนก่อนเข้ารับศาสนาอิสลามต้องศึกษาในเรื่องอิสลามให้เข้าใจก่อน ต้องรู้จักอัลลอฮฺ(ซบ.) ก่อน จึงจะเข้าใจว่า สิ่งที่ตนเองประพฤติปฏิบัติอยู่นั้นทำเพื่อใคร เมื่อมุฮัลล์ฟเข้าใจและเกิดความศรัทธาแล้ว การสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุฮัลล์ฟก็จะเกิดขึ้นจากจิตสำนึกที่บอกกับตนเองว่า เราคือมุสลิม

“เราเป็นมุสลิมแล้ว เราคือมุสลิม วันข้างหน้าต่อไปจะเป็นอย่างไรไม่ทราบ แต่ ณ ตอนนี้อย่างไรเรามีพระเจ้าองค์เดียว คือ อัลลอฮฺ(ซบ.) เวลาจะทำอะไรเราต้องนึกถึงอัลลอฮฺ(ซบ.) เสมอ องค์เดียวเท่านั้นที่เราต้องเชื่อถือ ศรัทธา” (ฮาบีบะห์, 2552)

“ทุกครั้งที่ละหมาดก็จะขอดุอาหฺ(ขอพร)ต่ออัลลอฮฺ(ซบ.) ขอให้กับตนเอง ให้กับครอบครัว รวมถึงขอให้พ่อแม่ญาติพี่น้องของเราเองและของสามีเราเข้าใจและยอมรับในการเป็นมุสลิมของเราด้วย” (อัสมะห์, 2552)

“วิถีชีวิตเปลี่ยนไปมากแต่ก่อนตอนเป็นพุทธ นึกอยากไหว้พระตอนไหนก็ไหว้ ไม่มีใครบังคับแต่พอมาเป็นอิสลามต้องละหมาดวันละ 5 เวลาต้องรู้จักบังคับตนเอง เพราะเป็นสิ่งที่อัลลอฮฺ(ซบ.) ใช้ให้ปฏิบัติ มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติ ไม่ได้ทำเพื่อแฟนแต่ต้องทำเพื่อตนเองในฐานะที่เป็นมุสลิม ไม่อยากได้ยินใครมากล่าวหาว่าเป็นมุสลิมแต่ชื่อ” (มุฮัมมัดอิมรอน, 2552)

“จะทำอะไรก็ให้นึกถึงอัลลอฮฺ(ซบ.) นึกถึงให้มากๆ ละหมาดขอดุอาหฺ (ขอพร) แล้วอัลลอฮฺ(ซบ.) จะให้ อิสลามสอนว่าให้ทำความดีเพื่ออัลลอฮฺเสมือนว่าเราเห็นอัลลอฮฺ(ซบ.) ถึงแม้ว่าในความจริงเราจะไม่เห็นอัลลอฮฺ(ซบ.) แต่อัลลอฮฺ(ซบ.) จะเห็นเราเสมอทุกที่ทุกเวลา” (ตอฮา, 2552)

การสื่อสาร โดยอาศัยสติสัมปชัญญะ

การที่มุอัลลัฟจะสื่อสารอัตลักษณ์มุสลิมได้นั้น สิ่งหนึ่งที่มากำหนดพฤติกรรมการสื่อสารของมุอัลลัฟก็คือมุอัลลัฟสื่อสารโดยอาศัยสติสัมปชัญญะหรือความมีสติ รู้ตัวเองอยู่เสมอว่าตนเองเป็นมุสลิม จากข้อมูลที่ได้รับจากมุอัลลัฟในเขตชุมชนเมืองที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า การสื่อสารอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟเป็นความพยายามที่จะสร้างขอบเขตที่ชัดเจนในความเป็นมุสลิมของมุอัลลัฟ คือตอบคำถามให้ได้ว่า “ตนเองเป็นใคร แตกต่างจากคนอื่นตรงไหน มีใครเป็นพวกเดียวกับเราบ้าง เราอยู่ที่ไหน มีความสัมพันธ์กับใคร หรือ ใครสัมพันธ์กับเราอย่างไร เราเป็นใครในสายตาคนอื่น” คำถามที่มุอัลลัฟสื่อสารกับตนเองดังกล่าวนี้จะช่วยให้มุอัลลัฟได้คำตอบว่า “เราเป็นใครหรือเราคือใครในสายตาคนอื่น”

“ผมกลับไปงานศพญาติที่ต่างจังหวัด ผมก็ช่วยในงานศพตามที่ช่วยได้ครับ อะไรที่ผมคิดว่าขัดต่อหลักการอิสลามผมก็จะไม่ทำ ญาติพี่น้องก็เข้าใจ ญาติบางคนถามผมว่าเป็นอิสลามแล้วมางานศพคนพุทธได้หรือ ผมก็ตอบว่าได้ศาสนาอิสลามไม่ได้ห้ามร่วมงานศพ แต่ห้ามในเรื่องการร่วมพิธีกรรม เพราะศาสนาอิสลามสอนไว้ศาสนาใครก็ของคนนั้น” (ต่อฮา, 2552)

“งานศพญาติเราเอง เราก็จะไปร่วมนะ ไปเยี่ยมเยียนกัน ให้กำลังใจกัน แต่จะไม่ร่วมในพิธีกรรมใดของศาสนาพุทธ ครอบครัวยกยอมรับได้” (พีชะห์, 2553)

“บังเข ก็บอกว่าเรื่องศาสนามาค่อยๆ เรียนรู้กันไป ผึกกันไปเรื่อยๆอย่างตั้งใจ เราเป็นคนใหม่ในไม่ช้าเราก็จะปฏิบัติได้เอง ขอให้เรามีความบริสุทธิ์ใจและศรัทธาเชื่อมั่นเพราะอัลลอฮฺ(ชบ.) รู้ อัลลอฮฺ(ชบ.) เห็น” (อัสมะห์, 2552)

“แต่เดิมแต่งตัวเหมือนครูผู้หญิงทั่วไปในโรงเรียน พอ ผอ. ของโรงเรียนรู้ว่าเราเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามจากการที่เห็นเราคลุมฮิญาบมาทำงานครั้งแรกในฐานะมุสลิม ผอ.เรียกพบเลยจะถามว่าขอได้มั๊ยไม่ต้องคลุมผมเข้าโรงเรียนจะได้ไม่ต้องแตกต่างจากครูคนอื่น ก็ตอบ ผอ. ไปว่าก็จะพยายาม แต่เราก็คลุมมานะคลุมจากบ้านพอเข้าโรงเรียนก็ถอดออก ทำแบบนี้ระยะหนึ่งรู้สึกอึดอัดใจ ในที่สุดตัดสินใจเดินเข้าไปขออนุญาตคลุมผมกับ ผอ.เลยล่ะ ผอ.ก็ไม่ว่าอะไร เดียวนี้คลุมฮิญาบมาสอนหนังสือทุกวันเลยล่ะ” (ฮาบีบะห์, 2552)

“หลังจากที่เข้ารับอิสลาม พอพาบังเขากลับไปที่เยวที่ครอบครัวเดิม เคยขอบังว่าไม่คลุมฮิญาบได้มั๊ย บังเขาก็ไม่ว่าอะไร แต่จะบอกกับเราว่าอย่าลืมนะว่าเราเป็นมุสลิม พอไปถึงที่บ้านสิ แม่เราเองถามว่า เป็นมุสลิมแล้วไม่ต้องคลุมผมก็ได้หรือ” (ซาร่า, 2553)

“เคยไปร่วมงานการกุศลตามมัสยิดกับแม่ยายบางครั้งก็สวมหมวกบังไม่สวมหมวกบัง แม่เขาก็ไม่ว่าอะไร เคยมีครั้งหนึ่งไม่ได้เอาหมวกไป แม่ก็ไม่ว่าอะไร แต่จะพูดให้เราเกิดจิตสำนึก เกิดความรู้สึกอยากใส่มากกว่า เช่น หมวกสวยๆก็มีนี่ลืมหิญาบมาหรือจะมาหาซื้อใบใหม่ใส่เลย” (ซอบีร์ช, 2552)

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น พบว่า พฤติกรรมการสื่อสารภายในบุคคลของมุอัลลัฟแสดงให้เห็นถึงการมีจิตสำนึกและการมีสติของความเป็นมุสลิม ในการร่วมกิจกรรมต่างๆ มุอัลลัฟยังคงปฏิบัติตนตามปกติ สิ่งไหนที่มุอัลลัฟเห็นว่าขัดต่อหลักการศาสนาอิสลาม มุอัลลัฟก็จะสื่อสารให้คู่สนทนาทราบว่าตนเป็นมุสลิม มุอัลลัฟมีจิตสำนึกในเรื่องที่เกี่ยวข้องหลักการศรัทธาและการปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาอิสลาม มีสติในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆร่วมกับบุคคลอื่นที่ไม่ใช่มุสลิมตามปกติ แต่ถ้าในกิจกรรมนั้นๆ ขัดต่อหลักการของศาสนาอิสลามแล้วมุอัลลัฟก็จะหลีกเลี่ยงหรือบอกให้คู่สนทนาทราบว่าตนเองไม่สามารถทำในกิจกรรมนั้นๆ ได้เนื่องจากเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมและขัดต่อหลักการของศาสนาอิสลาม

การสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของของมุอัลลัฟจึงแสดงออกเป็นพฤติกรรมให้เห็นในเรื่องของการแต่งกาย เรื่องของการเรียนรู้หลักการของศาสนาอิสลามที่ไม่ใช่การบังคับให้มุอัลลัฟต้องทำให้ได้ในทันทีทันใดแต่เป็นการเปิดโอกาสให้มุอัลลัฟค่อยๆ เรียนรู้เพื่อให้เกิดความศรัทธาอย่างแท้จริงและสื่อสารพฤติกรรมโดยการแสดงอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมให้บุคคลอื่นได้รับทราบอย่างบริสุทธิ์ใจ การสื่อสารภายในตนเองจึงต้องเริ่มจากการมีแนวคิดเกี่ยวกับตนเองที่ชัดเจน มีการค้นหาความเป็นตัวตนและความต้องการที่แท้จริงของตนเอง นอกจากนั้น มุอัลลัฟมีความตระหนักในคุณค่าของตนเองในทางที่ถูกต้องตามหลักการของศาสนาอิสลาม ขจัดความเชื่อความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งที่ทำลายความรู้สึกของตนเอง และมุอัลลัฟมีการเปิดเผยตนเองด้วยการสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับตนเองให้ผู้อื่นได้รู้จัก

4.2.2 การสื่อสารระหว่างบุคคล

การสื่อสารระหว่างบุคคล คือการสื่อสารระหว่างบุคคลสองคนในบริบทที่ต่างกัน เป็นกระบวนการส่งผ่านสารในรูปของการใช้คำพูดหรือไม่ใช้คำพูดจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้รับสารกับผู้ส่งสาร โดยทั้งสองฝ่ายสามารถแสดงปฏิกิริยาตอบกลับต่อกันได้ทันทีระหว่างการสื่อสารเกิดขึ้น ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารระหว่างบุคคลที่สำคัญได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้ส่งสารและผู้รับสาร ปัจจัยเกี่ยวกับเนื้อหาสารและการนำเสนอสาร

ข้อมูลที่ถูกวิจัยได้รับจากมูฮัลล์ฟ พบว่า ทักษะที่จำเป็นสำหรับการสื่อสารระหว่างบุคคล ได้แก่ทักษะในการสื่อสารทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา ทักษะในการเปิดเผยตนเองต่อคู่สื่อสาร ทักษะในด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา และความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ทักษะในการแสดงปฏิกิริยาป้อนกลับ และทักษะในการเปิดใจ มูฮัลล์ฟใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันเพื่อตอบสนองความต้องการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง และเพื่อลดความวิตกกังวล สร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้นกับตนเอง การสื่อสารระหว่างบุคคลของมูฮัลล์ฟเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างมูฮัลล์ฟกับบุคคลอื่น เป็นกลไกสำคัญในการรักษาความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั้นให้ยั่งยืนและในขณะเดียวกันการสื่อสารยังเป็นตัวกำหนดและเป็นเครื่องชี้วัดความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกหรือลบระหว่างกันของมูฮัลล์ฟกับบุคคลอื่น ในบทบาทที่มูฮัลล์ฟมีความเป็นสมาชิกในครอบครัว ซึ่งประกอบด้วย ความเป็นลูก และ ความเป็นสามีภรรยา

บทบาทความเป็นลูก เมื่อมูฮัลล์ฟเข้ารับศาสนาอิสลามแล้ว บทบาทสำคัญที่ยังคงติดตัวมูฮัลล์ฟอยู่นั้นคือ บทบาทของมูฮัลล์ฟในความเป็นลูกของครอบครัวเดิมและบทบาทของมูฮัลล์ฟในความเป็นลูกเขยหรือลูกสะใภ้ในครอบครัวใหม่ ข้อมูลที่ได้รับจากมูฮัลล์ฟกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มูฮัลล์ฟทุกคนให้ข้อมูลในแนวทางเดียวกันคือ ก็ยังคงรักและกตัญญูต่อบุญคุณของพ่อแม่เหมือนเดิมและยังรู้สึกรักและเทิดทูนพ่อแม่มากยิ่งขึ้นที่พ่อแม่ยอมรับและเข้าใจในการตัดสินใจของตนเอง ถึงแม้ว่าในตอนแรกที่มูฮัลล์ฟตัดสินใจไปบอกกับพ่อแม่เรื่องที่จะต้องเปลี่ยนศาสนาถึงแม้บางครอบครัวของมูฮัลล์ฟอาจจะมีอาการห้ามหรือท้วงติงบ้าง แต่เมื่อมูฮัลล์ฟได้อธิบายให้เข้าใจแม้ตนเองไปเป็นมุสลิมแล้วแต่ความรักความกตัญญูต่อพ่อแม่ก็ไม่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้จากมูฮัลล์ฟชายพบว่าหลายคนผ่านการบวชเรียนตามแนวทางของศาสนาพุทธก่อนที่จะตัดสินใจเข้ารับอิสลามและแต่งงานกับผู้หญิงมุสลิม ทำให้มูฮัลล์ฟชายรู้สึกถึงการตอบแทนพระคุณที่ยิ่งใหญ่ที่ได้บวชเรียนให้กับพ่อแม่ตนเองแล้ว

“ทุกวันนี้รายได้ที่ผมได้รับ ผมยังคงแบ่งบางส่วนให้แม่ใช้เหมือนเดิม แฟนผมยังบอกเลยว่าเราสองคนมีรายได้เพิ่มขึ้นให้ท่านไว้ใช้จ่ายเพิ่มขึ้นบ้างก็ได้” (มุฮัมมัดอิมรอน, 2552)

“ความสัมพันธ์กับพ่อแม่ยังเหมือนเดิม ไปเยี่ยมเยียน ไปมาหาสู่ตามปกติ อาจารย์ที่สันติชนบอกว่าเราขออุอาว ให้พ่อแม่เราได้และเราควรต้องขอด้วยว่าให้อัลลอฮฺ(ซบ.) เปิดใจให้พ่อแม่เรา เพื่อให้ทั้งสองเข้ารับอิสลามด้วยความศรัทธาเป็นสิ่งที่ดีที่สุด” (ซาร่า, 2553)

“เวลาว่าง หรือวันหยุดเทศกาลเช่นสงกรานต์ ปีใหม่ก็ยังคงกลับไปบ้านพ่อแม่ตามปกติ ในฐานะความเป็นลูกนะ ถึงแม้จะหยุดเทศกาลที่ไม่ใช่ของมุสลิมก็ตามแต่เราไม่ได้ไปร่วมในขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างที่เคยทำแล้ว เพราะเราเข้าอิสลามแล้ว พ่อแม่ก็เข้าใจนะ ไม่ว่าจะอะไร” (อิสมะห์, 2552)

“วันออกบวช ออกฮัจญ์ หลังจากที่ยังเขาพาไปละหมาดและเยี่ยมเยียนญาติพี่น้องฝ่ายบังเก๊าเสร็จ ก็จะพาเราอาซานม เอาของกินไปฝากพ่อแม่เราเหมือนกัน ให้เค้ารู้ว่าในวันสำคัญของมุสลิมถึงแม้พ่อแม่เราไม่ใช่มุสลิมก็ตามแต่ท่านยังคงเป็นพ่อเป็นแม่เรา” (สุบัยยะห์, 2553)

“งานแต่งงาน งานบุญตามประเพณีของครอบครัว เราก็ไม่เคยลืมที่จะเชิญพ่อแม่และญาติพี่น้องหรือเพื่อนสนิทที่เป็นพุทธมาร่วมงาน” (ซอบีร์, 2552)

มุฮัลลัฟเมื่อเปลี่ยนศาสนามานับถือศาสนาอิสลามแล้ว พบว่า ถึงแม้ความสัมพันธ์กับพ่อแม่ในด้านขนบธรรมเนียมประเพณีจะแตกต่างกันไป แต่ในความสัมพันธ์พ่อแม่ลูกยังคงมีอยู่เหมือนเดิม และมุฮัลลัฟยังทำหน้าที่ลูกที่ดีอย่างที่เคยปฏิบัติมา แสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติตามแนวทางที่ศาสนาอิสลามได้กำชับไว้อย่างหนักแน่นว่า ลูกทุกคนมีหน้าที่ต้องให้เกียรติเคารพยกย่องและปฏิบัติต่อพ่อแม่อย่างเคร่งครัด ถึงการให้เกียรติต่อพ่อแม่หลังจากการกล่าวถึงการเคารพสักการะต่อพระองค์โดยทันที นั่นย่อมแสดงว่า พ่อแม่นั้นอยู่ในตำแหน่งที่สูงส่งอันแท้จริง ดังที่อัลลอฮฺ(ซบ.) กล่าวในคัมภีร์อัล-กุรอาน ชูเราะฮฺ (บท) ที่ 17 ชื่อ อัลอิสรออฺ อายะฮฺ (โองการ) ที่ 23 ความว่า

﴿ وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ۚ إِنَّمَا يُبَلِّغُنَّ عِنْدَكَ
 الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا آفٌ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا
 قَوْلًا كَرِيمًا ﴾

“พระเจ้าของเจ้าบัญชาว่า พวกเจ้าอย่าเคารพสักคิผู้ใดนอกจากพระองค์เท่านั้นและจงทำดี
 ต่อบิดามารดา เมื่อผู้ใดในทั้งสองหรือทั้งสองบรรลุนิติภาวะอยู่กับเจ้า ดังนั้นอย่ากล่าวแก่ทั้งสองว่า อูฟ
 และอย่าขู่เข็ญท่านทั้งสอง และจงพูดแก่ท่านทั้งสองด้วยถ้อยคำที่อ่อนโยน” (สมาคมนักเรียนเก่า
 อาหรับประเทศไทย, ส.ศ.1419: 666-667)

ดังนั้นพ่อและแม่เป็นบุคคลสำคัญที่สุดในชีวิตของลูกแต่ละคน ทั้งสองคือผู้ให้กำเนิด ผู้
 เลี้ยงดู อบรมสั่งสอนลูกตั้งแต่ยังเป็นทารกด้วยความเหนื่อยยากลำบาก จนลูกเติบโตเป็นผู้ใหญ่มีงาน มี
 ครอบครัวเป็นของตนเอง ศาสนาอิสลามจึงกำชับให้มนุษย์ทุกคนทำดีและแสดงความกตัญญูต่อพ่อแม่
 ของตน ความกตัญญูและการทำดีต่อพ่อแม่เป็นหน้าที่ที่สูงส่ง

บทบาทความเป็นสามัคคีธรรม ศาสนาอิสลามได้กำหนดบทบาทหน้าที่ต่างๆ ระหว่างสามัคคี
 ธรรม 3 ส่วน ประกอบด้วยบทบาทและหน้าที่ของสามัคคีต่อธรรม บทบาทและหน้าที่ของธรรมต่อ
 สามัคคี และบทบาทและหน้าที่ของทั้งสองฝ่ายร่วมกัน ในการใช้ชีวิตคู่ของมุสลิมในบทบาทของสามัคคี
 หรือธรรมนั้น การสื่อสารอัตลักษณ์ระหว่างกันเป็นเรื่องของการประพฤติปฏิบัติตามหลักการของ
 ศาสนาอิสลาม ทั้งสองฝ่ายต้องมีความตระหนักในการใช้ชีวิตคู่ตามทัศนะของอิสลาม มุสลิมชายใน
 บทบาทของสามัคคีต้องปฏิบัติตามหลักการที่ศาสนาอิสลามกำหนดไว้ซึ่งจะต้องปฏิบัติร่วมกัน คือ
 ร่วมมือกันในการจงรักภักดีต่ออัลลอฮ์(ซบ.) และตั้งเคียงข้างกันและกันในการยำเกรงต่ออัลลอฮ์(ซบ.)
 สร้างความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกันในการสร้างครอบครัวที่อบอุ่นมีความสุขและอบรมสั่งสอนบุตรให้
 อยู่ในแนวทางของอิสลามพยายามปกปิดเรื่องราวที่ไม่ควรเปิดเผย พยายามสร้างความซื่อสัตย์สุจริต
 ความรัก ความอบอุ่นในครอบครัวและความห่วงใยซึ่งกันและกันให้ประจักษ์

“หลังจากที่นึกะหุ กันแล้วสิ่งแรกที่ผมตั้งใจคือ ความเป็นสามัคคีที่ดีตามที่ได้เรียนมา เห็น
 พี่ชายแฟนเป็นอิหม่ามน่านมาซ ผมตั้งใจว่าเมื่อมีลูกผมต้องเป็นอิหม่ามน่านมาซให้กับลูก ให้กับ
 ครอบครัวได้” (สุลัยมาน, 2552)

“ภรรยาผมพูดและเป็นกำลังใจให้เสมอในเรื่องการปฏิบัติตามแนวทางที่ศาสนากำหนดไว้” (ซอบีร์ซ, 2552)

“สามีจะคอยตักเตือนในเรื่องการแต่งการให้ดูเรียบร้อย สุภาพรัดกุม คอยเตือนอยู่เสมอในเรื่องการแต่งกายที่ไม่เหมาะสม” (ฮาวา, 2553)

จากข้อมูลข้างต้น กล่าวได้ว่าเป็นภารกิจแรกที่มุฮัลล์ฟทุกคนต้องรับหลังจากความรับผิดชอบที่พึงมีต่อตนเองในฐานะความเป็นมุสลิมแล้วคือ สิทธิร่วมกันระหว่างสามีและภรรยาพยายามตักเตือนซึ่งกันและกันอยู่เสมอ มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว บ้าน และลูกๆ ของมุฮัลล์ฟที่จะเกิดมาในครอบครัวมุสลิม ดังปรากฏหลักฐานในคัมภีร์อัล-กุรอาน ซูเราะฮฺ (บท) ที่ 66 ชื่อ อັตตะหฺรีม อายะหฺ (โองการ) ที่ 6 ความว่า

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا فَوْاْ أَنفُسِكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَفُودَهَا النَّاسُ
وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ
مَا يُؤْمَرُونَ ﴿٦﴾

“โอ้บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย จงคุ้มครองตัวของพวกเจ้าและครอบครัวของพวกเจ้าให้พ้นจากไฟนรก เพราะเชื้อเพลิงของมันคือมนุษย์ และก้อนหิน มีมะลาอิกะฮฺผู้แข็งแกร่งราวหาญคอยเฝ้ารักษามันอยู่ พวกเขาจะไม่ฝ่าฝืนอัลลอฮฺในสิ่งที่พระองค์ทรงบัญชาแก่พวกเขา และพวกเขาจะปฏิบัติตามที่ถูกบัญชา” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย, ฮ.ศ.1419: 1525)

มุฮัลล์ฟทั้งชายและหญิงเมื่อได้แต่งงานกับมุสลิมแล้ว จากข้อมูลพบว่า มุฮัลล์ฟทุกคนจะได้รับการแนะนำหรือการอบรมจากผู้ทำพิธีนิกะหฺ (แต่งงาน) ในเรื่องเกี่ยวกับบทบาทฐานะของสามีและภรรยา บทบาทของความเป็นพ่อแม่ของบุตรที่จะเกิดมาในอนาคตในครอบครัวมุสลิม รวมถึงการได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวทั้งสองฝ่ายให้เข้าใจถึงความแตกต่างในเรื่องต่างๆ ที่มุฮัลล์ฟจะต้องได้รับการทดสอบจาก อัลลอฮฺ(ซบ.) ในความเป็นมุสลิมของมุฮัลล์ฟ ดังปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับหน้าที่ของสามีภรรยาที่สำคัญ ไว้ดังนี้

มารดา ก็จงอย่าได้ก่อความเดือดร้อน (ให้แก่สามี) เนื่องด้วยลูกของนาง และพ่อเด็กก็จงอย่าได้ก่อความเดือดร้อน (ให้แก่ภรรยา) เนื่องด้วยลูกของเขา และหน้าที่ของทายาทผู้รับมรดกก็เช่นเดียวกัน แต่ถ้าทั้งสองต้องการหย่าม อันเกิดจากความพอใจ และการปรึกษารื้อกันจากทั้งสองคนแล้ว ก็ไม่มีบาปใดๆ แก่เขาทั้งสอง และหากพวกเขาประสงค์ที่จะให้มีแม่นมขึ้นแก่ลูกๆ ของพวกเขาแล้ว ก็ย่อมไม่มีบาปใด ๆ แก่พวกเขา เมื่อพวกเขาได้มอบสิ่งที่พวกเขาให้ (แก่นางเป็นค่าตอบแทน) โดยชอบธรรม และจงยำเกรงอัลลอฮ์เถิด และพึงรู้ด้วยว่า แท้จริงอัลลอฮ์นั้น ทรงเห็นในสิ่งที่พวกเขากระทำ” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย, ฮ.ศ.1419: 76)

3) อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อัลลอฮฺ(ซบ.) ทรงตรัสไว้ในคัมภีร์อัล-กุรอาน ซูเราะฮฺ (บท) ที่ 4 ชื่อ อัน-นิซาอฺ อายะฮฺ (โองการ) ที่ 19 ความว่า

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرِثُوا النِّسَاءَ
كَرْهًا وَلَا تَعْضَلُوهُنَّ لِتَذْهَبُوا بِبَعْضِ مَآءَاتِيْتُمُوهُنَّ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ
بِفَحِشَةٍ مُّبَيِّنَةٍ وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى
أَنْ تَكْرَهُنَّ وَأَنْ تَكْرَهُنَّ وَبِئْسَ مَا كَانَتْ يَفْعَلُ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا

“ผู้ศรัทธาทั้งหลาย ไม่นอนุมัติแก่พวกเขาการที่พวกเขาจะเอาบรรดาหญิงเป็นมรดกด้วยการบังคับและไม่อนุมัติเช่นเดียวกันการที่พวกเขาจะขัดขวางบรรดานางเพื่อพวกเขาจะเอาบางส่วนของสิ่งที่พวกเขาได้ให้แก่พวกนางนอกจากว่าพวกนางจะกระทำสิ่งลามกอันชัดแจ้งเท่านั้น และจงอยู่ร่วมกับพวกนางด้วยดี หากพวกเขาเกลียดพวกนางก็อาจเป็นไปได้ว่า การที่พวกเขาเกลียดสิ่งหนึ่งขณะเดียวกันอัลลอฮ์ก็ทรงให้มีในสิ่งนั้น ซึ่งความดีอันมากมาย” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย, ฮ.ศ.1419: 178)

หน้าที่ของภรรยา นอกจากการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อครอบครัวและญาติๆ ของสามี ยังมีหน้าที่ที่สำคัญได้แก่

1) รักษาเกียรติยศ ศักดิ์ศรีและทรัพย์สินของสามี อัลลอฮฺ(ซบ.) ได้ทรงกล่าวในคัมภีร์อัล-กุรอาน ซูเราะฮฺ (บท) ที่ 4 ชื่อ อัน-นิซาอฺ อายะฮฺ (โองการ) ที่ 34 ความว่า

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ
 وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا
 حَفِظَ اللَّهُ وَاللَّتِي تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَأَهْجُرُوهُنَّ فِي
 الْمَضَاجِعِ وَأَضْرِبُوهُنَّ فَإِنِ اطَّعْنَكُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا إِنَّ
 اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا كَبِيرًا ﴿٣٤﴾

“บรรดาชายนั้น คือผู้ที่ทำหน้าที่ปกครองเลี้ยงดูบรรดาหญิงเนื่องด้วยการที่อัลลอฮ์ ได้ทรง
 ให้บางคนของพวกเขาเหนือกว่าอีกบางคนและด้วยการที่พวกเขาได้จ่ายไปจากทรัพย์สินของพวกเขา
 บรรดาภรรยาที่ดีนั้นคือผู้จงรักภักดี ผู้รักษาในทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ลับหลังสามี เนื่องด้วยสิ่งที่ อัลลอฮ์
 (ซบ.) ทรงรักษาไว้ และบรรดาหญิงที่พวกเจ้าหวั่นเกรงในความต้อดึงของนางนั้นก็จงกล่าวตักเตือน
 นางและทอดทิ้งนางไว้แต่ลำพังในที่นอน และจงเมียนาง แต่ถ้านางเชื่อฟังพวกเจ้าแล้ว ก็จงอย่า
 หาทางเอาเรื่องแก่นาง แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงสูงส่งผู้ทรงเกรียงไกร” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ
 ประเทศไทย, ฮ.ศ.1419: 185-186)

2) จงรักภักดีต่อสามี ในสิ่งที่ดีงาม ดังอัลหะ - ดิษที่ท่านศาสดา (นบี) มุฮัมมัด (ศ็อลฯ) ได้
 กล่าวไว้ว่า

“ ตราบใดที่สตรีผู้นั้นละหมาดห้าเวลา ถือศีลอดเดือนรอมฎอน รักษาอวัยวะเพศและ
 จงรักภักดีต่อสามี แน่نونสตรีผู้นั้นจะได้เข้าในสวนสวรรค์ ” รายงานโดยอะหมัด

3) ดูแลบ้านเรือนและเลี้ยงดูสิ่งสอนบุตร ดังอัลหะ-ดิษที่ท่านศาสดา (นบี) มุฮัมมัด (ศ็อลฯ)
 ได้กล่าวไว้ ความว่า

“ บรรดาขอหาบะหุ (สาวก) ของท่านนบีนั้น เมื่อสตรีคนใดคนหนึ่งแต่งงาน พวกเขาก็สั่ง
 ให้บริการดูแลและเคารพสิทธิของสามีและอบรมสั่งสอนเลี้ยงดูบุตรและยอมที่จะทำตามคำสั่งของ
 พระองค์และจะดำรงอยู่บนอามานะฮ์ ที่ได้รับมาและยอมเสียสละเพื่อที่จะทำงานอิสลาม” รายงานโดย
 อานัส

หน้าที่พ่อแม่ เมื่อมุสลัฟหญิงให้กำเนิดลูก ก็จะมีบทบาทหน้าที่เพิ่มขึ้น คือบทบาทหน้าที่ของความเป็นแม่ ในขณะที่เดียวกัน ถ้าเป็นมุสลัฟชายก็จะเพิ่มบทบาทของความเป็นพ่อไปพร้อมๆ กันด้วย ในปัจจุบัน พ่อแม่ส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีเวลาอยู่ร่วมกับลูก หรือมีเวลาอยู่ร่วมกับลูกแต่ไม่สามารถใช้เวลาที่มีอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ก็เหมือนกับต่างคนต่างอยู่ ไม่มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทำให้การอยู่ร่วมกันไม่มีความสุข การที่สมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะพ่อกับแม่ มีวิธีการหรือจัดกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว อย่างมีคุณภาพ ก็จะทำให้ครอบครัวน่าอยู่ มีชีวิตที่เป็นสุขยิ่งขึ้น

หน้าที่ของพ่อแม่ตามแนวทางของศาสนาอิสลามที่มุสลัฟต้องเรียนรู้และเข้าใจ นอกเหนือจากการที่พ่อแม่ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องของกริยามารยาท และความประพฤติ ที่ถูกแสดงออกมาด้วยความจริงใจ มีใช้ภาพลวงตา พ่อแม่ต้องออกห่างจากการกระทำที่ไม่ดีอย่างสิ้นเชิง ต้องสรรสร้างแต่สิ่งที่ดีงามต่อหน้าบุตร เพื่อจะได้ให้เขาจดจำและลอกเลียนแบบ เช่น มีความตั้งใจ และจริงจังต่อการทำงาน มีความอดทนอดกลั้น มีความยุติธรรม มีความเมตตาปราณีและรู้จักโอบอ้อมอารีต่อผู้อื่น พ่อแม่ต้องออกห่างจากสิ่งที่ไร้สาระ มารยาทที่ต่ำทรามและความเห็นแก่ตัว ต้องดูแลรักษาความสะอาดด้านสุขภาพพลานามัยของบุตรตลอดเวลาเพื่อจะได้มีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง สติปัญญาที่เฉลียวฉลาดพร้อมที่จะทำการศึกษาหาความรู้ต่อไปและต้องจัดหาปัจจัยยังชีพที่พอเพียงแก่พวกเขา มุสลัฟในฐานะความเป็นพ่อแม่ของครอบครัวมุสลิมจำเป็นต้องอบรมสั่งสอน ให้การศึกษา ด้านศีลธรรมแก่ลูกที่จะเกิดมา ทั้งหลักความศรัทธา หลักการปฏิบัติ และหลักจริยธรรมของอิสลาม รวมทั้งต้องอบรมสั่งสอน ให้ลูกได้รู้จักการอ่านคัมภีร์อัล-กุรอาน

“ ลูกชายผมอ่านอัลกุรอาน ได้ดีมาก เพราะเขาเริ่มเรียนตั้งแต่เล็กๆ เขาเกิดมาผมเป็นมุสลิมแล้ว ต่างจากผมที่เพิ่งเรียนรู้ ” (สุลัยมาน, 2552)

“ ส่งลูกเรียนศาสนา ตั้งใจให้ลูกเรียนศาสนาให้เก่งๆ เพื่อที่จะได้เป็นที่พึ่งในเรื่องศาสนาของพ่อแม่และครอบครัว ” (พีชะห์, 2553)

จากข้อมูลพบว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลของมุสลัฟในฐานะสามีภรรยา นั้น ในชีวิตประจำวันเป็นเรื่องทั่วไปตามปกติในสังคม แต่เรื่องที่สำคัญในความเป็นมุสลิมของมุสลัฟ คือเรื่องที่ต้องสื่อสารกันเกี่ยวกับการใช้ชีวิตให้อยู่ในแนวทางตามที่ศาสนาอิสลามได้กำหนดไว้ ตามบทบาทความเป็นสามีภรรยา หรือบทบาทของความเป็นพ่อแม่ในอนาคต โดยมีแบบฉบับในการดำเนินชีวิตตามแนวทางของท่านศาสดา (นบี) มุฮัมมัด (ศ็อลฯ) มุสลัฟบางคนมีความตั้งใจที่จะให้บุตรชายมีความรู้ทางศาสนาเพื่อที่จะได้เป็นที่พึ่งในเรื่องของการปฏิบัติตามหลักการของศาสนาอิสลาม

4.2.3 การสื่อสารกลุ่ม

การสื่อสารกลุ่มเป็นการสื่อสารของบุคคลตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป เป็นการสื่อสารกับสมาชิกในครอบครัว ชุมชนหรือสังคม ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งบทบาทของมัลลัลฟ์กับกลุ่มบุคคลที่มัลลัลฟ์สื่อสารด้วยมักมีความคล้ายคลึงกัน มีการพึ่งพาอาศัยกัน มีบรรทัดฐานร่วมกันเพื่อวัตถุประสงค์เดียวกัน ปัจจัยที่เกี่ยวกับการสื่อสารกลุ่ม ประกอบด้วย เป้าหมาย บทบาท และผลกระทบทางวัฒนธรรมของมัลลัลฟ์ในการสื่อสารกลุ่ม ทั้งส่วนที่เป็นของปัจเจกบุคคลและของกลุ่ม การสื่อสารกลุ่มจะช่วยให้สมาชิกสามารถดำเนินกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันได้อย่างคล่อง การสื่อสารกลุ่มของมัลลัลฟ์มีทั้งการสื่อสารกับกลุ่มที่มีวัฒนธรรมเดียวกันและสื่อสารกับกลุ่มที่มาจากต่างวัฒนธรรม เป็นการสื่อสารแบบเห็นหน้า และมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันของกลุ่มสื่อสาร เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันและยอมรับในความแตกต่าง

โอกาสของการสื่อสารต่างวัฒนธรรมของมัลลัลฟ์มิให้พบเสมอในชีวิตประจำวัน เมื่อบุคคลออกจากวัฒนธรรมเดิมของตนเข้าสู่วัฒนธรรมใหม่ มัลลัลฟ์สามารถปรับตัวได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม และปัจจัยด้านสถาบันทางสังคมการจะเข้าใจความหมายร่วมกันระหว่างกลุ่มสื่อสารที่มาจากต่างวัฒนธรรมกัน จำเป็นต้องเข้าใจความแตกต่างของการใช้ภาษาทั้งวจนภาษาและอวจนภาษา มัลลัลฟ์ต้องอาศัย ความคิด ทักษะคิดและความรู้สึก และความรู้ที่มัลลัลฟ์ได้เรียนรู้มาหรือมีประสบการณ์มาเพื่อการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมัลลัลฟ์เอง ดังในกรณีของมัลลัลฟ์ชาย เช่น ซอบีร์ช ยาซีน ยูซุบ ตอฮา มุฮัมมัดอิมรอน และ สุลัยมาน ให้ข้อมูลกับผู้วิจัยดังนี้

“การกล่าวคำทักทายด้วยการกล่าวสวัสดี ผมก็ใช้วิธีท่องจำเอาแรกแรกก็กล่าวไม่ค่อยถูกหรอก ออกเสียงก็ผิด เดียวนี้กล่าวได้ชัดขึ้น การกล่าวสวัสดีทักทายลูกคำทำให้เราได้ลูกคำมากขึ้น เพราะปกติเวลาขายของเราก็แต่งตัวปกติไม่มีสิ่งใดบ่งบอกว่าเราเป็นมุสลิม พอมีลูกคำที่เป็นมุสลิมผ่านมาระกล่าวสวัสดีทักทายก็ทำให้ได้พูดคุยกัน ทำให้ขายของได้ด้วย การกล่าวสวัสดีเป็นสิ่งที่บ่งบอกความเป็นมุสลิมได้อย่างชัดเจน” (ซอบีร์ช, 2552)

“ผมไปในกลุ่มที่ไม่รู้จักผม ถ้าไม่มีกิจกรรมหรือพิธีกรรมอะไรที่เกี่ยวข้องกับศาสนาหรือวิถีชีวิตผมก็ปฏิบัติตนปกติเหมือนคนทั่วไป เวลาไปบ้านลูกคำที่ซื้อประกันกับผมถ้าเป็นมุสลิมเราก็ทักทายให้สวัสดีแบบชาวมุสลิมทั่วไป” (ยาซีน, 2552)

“ถ้าจำเป็นที่จะต้องแสดงตัวผมก็จะบอกไปเลยว่าผมเป็นมุสลิม ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในตอนนั้นครับ” (มุฮัมมัดอิมรอน, 2552)

“คนอื่นรู้ว่าผมเป็นมุสลิมก็จากชื่อ ยูซุบ นี่แหละ ก็มาจากที่บังเงาเรียกชื่อผมว่า ยูซุบนี่ย จากเดิมที่ลูกค้า เรียกชื่อเดิมผมว่า เต่า หรือ ไอ้เต่า เมื่อ ได้ยินบังเงาของอูเรียกชื่อใหม่ของผม ตอนนี้อยู่ทุกคนก็เรียกผมว่า ยูซุบ บ้าง หรือ ชุบ คำเดียวบ้าง ชอบชื่อนี้มาก” (ยูซุบ, 2552)

“กล่าวคำให้สลามกับผู้ปกครองของนักเรียนที่เราสอนอยู่ ซึ่งก่อนหน้านั้นผมเคยแต่ยกมือสวัสดี ผู้ปกครองคนนั้นแปลกใจ ถามผมว่า “อ้าวทำไมวันนี้ครูให้สลามผมละ” ผมตอบว่าผมรับอิสลามแล้วเพิ่งนึกะฮุ นอกจากนี้เวลาไปประชุมสัมมนาที่ไหนผมก็จะบอกกับเจ้าหน้าที่ที่จัดเลี้ยงเลยว่าผมนับถืออิสลาม เวลาอยู่ห้องพักจากเดิมที่เคยนั่งกางเกงขาสั้นบ้าง ขาสวมส่วนบ้างก็เปลี่ยนมานั่งโสร่งครับ ซึ่งแต่ก่อนก็แปลกใจครับว่าทำไมผู้ชายมุสลิมเวลาอยู่บ้านชอบนั่งโสร่งพอมมาเป็นมุสลิมก็เข้าใจครับว่า วันหนึ่งต้องละหมาด 5 เวลา การนั่งโสร่งอยู่บ้านจึงเหมาะสมที่สุดเมื่อถึงเวลาต้องละหมาด” (ตอฮา, 2552)

“แรกๆ ที่มาอยู่ก็ไม่ค่อยมีใครทราบหรือทราบว่าครอบครัวผมเป็นมุสลิม มาทราบกันก็ตอนที่ผมทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ก็มีการเชิญอิหม่าม ญาติพี่น้องและผู้ร่วมในพิธีอ่านคุดาฮ์ (บทอ่านขอพร) นั้นแหละครับถึงทราบกันเพราะมีการอ่านบทขอพร มีการแต่งกายของผู้ที่มาร่วมงาน ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าเป็นมุสลิม ถ้าคุยกันเรื่องทั่วไปที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องศาสนา หรือสิ่งที่เราต้องปฏิบัติตามศาสนา ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องแสดงตัวหรือบอกคนอื่นนี้ครับ แต่ถ้ามีการเชื้อเชิญให้ร่วมรับประทานอาหาร หรือร่วมในพิธีกรรมนั้นแหละครับผมถึงจะบอกว่าผมนับถืออิสลาม” (สุลัยมาน, 2552)

ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์มุอัลลัฟชาย พบว่า การสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุอัลลัฟบางคนสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของตนเองอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา มุอัลลัฟบางคนปฏิบัติตนตามปกติโดยจะสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมให้ผู้อื่นได้รับทราบหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ในขณะนั้นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของตนเองให้ผู้อื่นได้รับทราบหรือไม่อย่างไร สิ่งที่มุอัลลัฟสื่อสารให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมได้แก่ การกล่าวคำทักทายแบบมุสลิม (การกล่าวสลาม) การเปิดเผยตัวเองว่าเป็นมุสลิม ชื่อของตนเองที่เป็นชื่อภาษาอาหรับ พิธีกรรมทางศาสนา การแต่งกาย และการเลือกรับประทานอาหาร เป็นข้อสังเกตได้ว่าสิ่งต่างๆดังกล่าวจำเป็นอย่างไรที่มุอัลลัฟจะต้องสื่อสารให้ผู้อื่นทราบว่าตนเองเป็นมุสลิม แต่ในกรณีที่เหตุการณ์หรือสถานการณ์บางอย่างซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องศรัทธาหรือการปฏิบัติที่ขัดต่อหลักการของศาสนาอิสลาม มุอัลลัฟยังคงมีวิถีชีวิตเหมือนบุคคลทั่วไป

สำหรับการสื่อสารกลุ่มของมุสลิมเพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมนั้น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่น่าสนใจดังในกรณี ซาร่า อัสมะห์ ฮาบีบะฮ์ ฟิซะห์ สุบัยยะห์ และ ฮาวา มีดังนี้

“หลังจากเป็นมุสลิมแล้วก็เปลี่ยนการแต่งกายจากเดิมมาแต่งกายคลุมฮิญาบแบบผู้หญิงมุสลิมทั่วไป รู้สึกว่าตัวเองเรียบร้อยขึ้นเวลาอยู่บ้านก็แต่งตัวทั่วไปบางครั้งคลุมฮิญาบบ้างไม่คลุมบ้าง ถ้าอยู่ในบ้านก็ไม่ค่อยได้คลุม นอกจากออกนอกบ้านไปไหนมาไหนถึงจะคลุม คนอื่นจะรู้ว่าเราเป็นมุสลิมก็คงจะเห็นจากการแต่งตัวของเรา และก็คงเป็นจากชื่อของเรา เป็นชื่อที่เรียกง่ายนะ คำว่าซาร่า” (ซาร่า, 2553)

“แต่ก่อนเราแต่งกายแบบผู้หญิงทั่วไปตามวัยรุ่นข้างบ้าน ใส่สายเดี่ยวบ้าง พอเปลี่ยนศาสนาที่เปลี่ยนวิถีชีวิตใหม่ เลย เริ่มใส่ชุดและคลุมผมแบบผู้หญิงมุสลิมทั่วไป การแต่งกายแบบผู้หญิงมุสลิมสำคัญนะเพราะเมื่อผู้อื่นที่ไม่รู้จักเราได้เห็นเราก็จะทราบได้ทันทีว่าเราเป็นมุสลิม เขาก็จะได้ปฏิบัติกับเราได้เหมาะสมกับความความเป็นมุสลิมของเรา เพราะคนทั่วไปก็จะรู้ถึงวิถีชีวิตในระดับหนึ่งของมุสลิมเช่น เรื่องอาหารว่าชนิดไหนมุสลิมทานหรือไม่ทาน พิธีกรรมหรือกิจกรรมทางสังคมที่มุสลิมร่วมได้หรือไม่ได้” (อัสมะห์, 2552)

“ชอบการแต่งกายแบบมุสลิม พอเป็นมุสลิมเวลาไปไหนมาไหนก็คลุมฮิญาบเป็นการสื่อให้ผู้อื่นได้รับรู้อยู่แล้ว” (ฮาบีบะฮ์, 2552)

“ได้ไปเรียนรู้กับครูสอนศาสนาบ้าง เนื่องจากบ้านอยู่ใกล้กับมัสยิด พอเข้ารับอิสลามก็เปลี่ยนสไตล์การแต่งตัวเป็นแบบผู้หญิงมุสลิมทั่วไปคือคลุมฮิญาบ” (ฟิซะห์, 2553)

“นอกจากจะแต่งตัวคลุมผมแบบนี้แล้ว การกล่าวคำอุทานที่เป็นพระนามของอัลลอฮ์(ซบ.) ออกมา เมื่อผู้อื่นได้ยินถามเราว่าเป็นมุสลิมหรือ เราก็ตอบว่าใช่” (สุบัยยะห์, 2553)

“ถ้าต้องไปไหนไกลๆ เช่น ไปงานบุญงานเลี้ยงต่างๆ ไม่ว่าจะป็นงานของมุสลิมหรือไม่ก็จะคลุมฮิญาบทุกครั้งเพื่อจะได้ให้ผู้อื่นรู้ว่าเราเป็นมุสลิม คนในชุมชนที่อาศัยอยู่ส่วนมากก็จะทราบว่าเราเป็นมุสลิมเพราะอยู่ที่ชุมชนนี้จนเป็นส่วนหนึ่งของคนในชุมชนไปแล้ว เวลาพบเจอคนที่รู้จักที่อายุน้อย

กว่าเราก็จะเรียกเราว่า นีวาบ่าง นิสาวบ่าง แค่นี้ก็บอกให้คนที่ไม่รู้จักเราพอจะคาดเดาได้ว่าเราเป็นมุสลิม เวลาที่ไปไหนมาไหนในชุมชนเจอกันก็ทักทายกล่าวสวัสดีให้แก่กัน” (ฮาวา, 2553)

ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์มูอัลลัฟหญิง พบว่า มูอัลลัฟหญิงให้ความสำคัญในการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมในด้านการแต่งกายด้วยการคลุมผ้าฮิญาบ เนื่องจากเป็นสิ่งที่สื่อสารให้เห็นความแตกต่างของผู้หญิงมุสลิมกับผู้หญิงที่นับถือศาสนา ใดพบเห็นลักษณะการคลุมฮิญาบก็สามารถเข้าใจได้ทันทีว่าตนเองเป็นมุสลิมซึ่งแตกต่างจากมูอัลลัฟชายอย่างชัดเจนคือถ้ามูอัลลัฟชายไม่แต่งกายให้เห็นคนทั่วไปที่ไม่รู้จักก็จะไม่ทราบว่าเป็นมุสลิมนอกจากมูอัลลัฟชายคนนั้นจะเปิดเผยตนเองว่าเป็นมุสลิมให้ผู้อื่นได้รับรู้ แต่สำหรับมูอัลลัฟหญิงแล้วการแต่งกายเป็นสิ่งที่สื่อสารได้ชัดเจนที่สุด ชื่อของมูอัลลัฟหญิงที่เปลี่ยนใหม่ก็แสดงถึงอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม นอกจากนั้นการกล่าวคำสรรพนาม เช่น คำว่า นิ (พี่สาว) หรือคำอุทานออกมาเป็นภาษาอาหรับก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่เป็นการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมูอัลลัฟได้เช่นกัน

ทั้งมูอัลลัฟชายและหญิงนอกจากจะสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมดังที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นแล้ว จากการสังเกตวิถีชีวิตทั่วไปของมูอัลลัฟในขณะสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสังเกตเห็นการสื่อสารอัตลักษณ์มุสลิมของมูอัลลัฟ ซึ่งนอกเหนือจาก การมีชื่อเรียกใหม่เป็นชื่อมุสลิม การแต่งกายแบบมุสลิม การกล่าวคำทักทาย การกล่าวคำสรรเสริญและขอบคุณอัลลอฮฺ(ซบ.) การกล่าวคำอุทาน การปฏิบัติศาสนกิจตามหลักการศรัทธาในศาสนาอิสลามแล้วนั้น มูอัลลัฟยังมีการสื่อสารผ่านการตกแต่งบ้านเรือนที่พักอาศัยด้วยรูปภาพหรือข้อความภาษาอาหรับ คำว่า อัลลอฮฺ(ซบ.) และคำว่า มุฮัมมัด (ศ็อลฯ) รูปภาพหรือกรอบรูปมัศฮิดที่นครเมกกะ รูปมัศฮิดที่นครมาดีนะหฺ รูปข้อความจากคัมภีร์อัล-กรุอัน และรูปภาพอื่น รวมถึงปฏิทินอิสลาม ที่แสดงถึงสัญลักษณ์ของผู้นับถือศาสนาอิสลาม เช่นบ้านพักของมุฮัมมัดอิมรอน ซาร่า ตอฮา และ ฮาวา หรือในรถยนต์ มีว่าสร้อยประดับกระจกมองหลังที่มีคำอัลลอฮฺ(ซบ.) และคำว่ามุฮัมมัด (ศ็อลฯ) เช่นรถของสุลัยมาน ฮาบีบะฮ์ และยูซุบ หรือสถานที่ประกอบอาชีพของมูอัลลัฟที่แสดงอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมให้เห็น เช่นกรณีของสุบัยยะห์ มีสติ๊กเกอร์ข้อความภาษาอาหรับ คำว่า ฮาลาล สัญลักษณ์ดังกล่าวข้างต้นเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้พบเห็นสามารถเข้าใจถึงความเป็นมุสลิมได้ การสื่อสารกลุ่มของมูอัลลัฟแบ่งได้ 2 รูปแบบ ได้แก่ การสื่อสารภายในครอบครัวและการสื่อสารภายในชุมชน

การสื่อสารภายในครอบครัว

การสื่อสารในชีวิตประจำวันทั่วไปของมูอัลลัฟหากเป็นภายในครอบครัว ก็จะใช้การสื่อสารแบบตัวต่อตัวเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องหลักการของศาสนาอิสลามที่มูอัลลัฟต้องเรียนรู้ด้วยวิธีบอกเล่า คนอาวุโสหรือคนที่มีความรู้ในครอบครัวจะบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ให้มูอัลลัฟได้ฟัง ทำให้มูอัลลัฟได้ซึมซับเรื่องหลักการของศาสนาอิสลามมากยิ่งขึ้น

การสื่อสารภายในชุมชน

ด้วยอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมมักปลูกบ้านอยู่ใกล้กับบ้านพ่อแม่ หรืออยู่ในบ้านหลังเดียวกันกับพ่อแม่ หรืออยู่ในชุมชนที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นมุสลิม ทำให้ลักษณะของชุมชนมีความสัมพันธ์สนิทสนมแนบแน่น ถ้อยทีถ้อยอาศัย ทำให้การสื่อสารที่เกิดขึ้นภายในชุมชนแห่งนี้เป็นการสื่อสารที่เกิดจากความสนิทสนมคุ้นเคยและอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัว เมื่อมีข่าวสารที่จะต้องบอกกล่าวถึงกัน คนในชุมชนก็จะเลือกใช้วิธีการสื่อสารแบบตัวต่อตัวเป็นหลัก ไม่ได้คำนึงถึงระเบียบกฎเกณฑ์มาก เมื่อพบใครก็แจ้งข่าวสารไปเรื่อยๆ แบบปากต่อปาก แต่หากเป็นเรื่องของทางการหรือต้องการจะพบปะสังสรรค์กันเป็นหมู่ใหญ่หรือระดมสมองเพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชน ก็จะอาศัยมัสยิดซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชนเป็นสถานที่นัดพบ ทำให้มีโอกาสได้มาพบปะพูดคุยกันและเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและกัน ซึ่งมัสยิดถือเป็นพื้นที่ที่แสดงอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของชุมชนได้อย่างดี เป็นสถานที่พบทวนหลักการศาสนาอิสลามของผู้สูงอายุในชุมชน เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในช่วงเวลาปกติและช่วงเทศกาล และเป็นศูนย์กลางหรือศูนย์รวมใจของชุมชน

จากบริบทของการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุสลิมไม่ว่าจะเป็น การสื่อสารภายในบุคคล การสื่อสารระหว่างบุคคล และ การสื่อสารกลุ่มนั้น มุสลิมสื่อสารให้เห็นด้วยการแสดงออกทั้งรูปของวัจนภาษาและอวัจนภาษา ในบทบาทความเป็นมุสลิม ความเป็นตนเอง ความเป็นสมาชิกในครอบครัว ซึ่งประกอบด้วย ความเป็นลูกของครอบครัวเดิม ความเป็นเขยหรือสะใภ้ของครอบครัวใหม่ ความเป็นสามีหรือภรรยาคน ความเป็นพ่อหรือแม่ของลูกที่จะเกิดมา และในบทบาทของความเป็นสมาชิกของชุมชนหรือสังคม

4.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรม

จากลักษณะการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและรูปแบบพฤติกรรมการเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุสลิมในเขตชุมชนเมืองนั้น พบว่าการเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุสลิม ขึ้นอยู่กับบริบทของสิ่งแวดล้อมทางครอบครัว และ สิ่งแวดล้อมทางชุมชนหรือสังคมที่มุสลิมอาศัยอยู่

สิ่งแวดล้อมทางครอบครัว ในแต่ละครอบครัวจะมีการเป็นอยู่ และการปฏิบัติตนที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมในครอบครัวที่ถ่ายทอด อบรม และปลูกฝังจนเป็นพฤติกรรมสืบต่อกันมา การมีครอบครัวที่สมบูรณ์มีความสุข เป็นความต้องการของมุสลิมทุกคน การรู้จักวางแผนเพื่อสร้าง

ครอบครัวที่มั่นคง จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยพื้นฐานของครอบครัวที่ดี ซึ่งได้แก่ปัจจัย 4 คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค แล้วนั้น สำหรับความครัวมุฮัลล์ฟแล้วปัจจัย 4 ดังกล่าว ต้องอยู่ในหลักการของศาสนาอิสลาม มุฮัลล์ฟต้องมีการสื่อสารที่ดี เพื่อสร้างสัมพันธภาพของความรักความอบอุ่นในครอบครัว มีการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยอาจจะเป็น บางเวลา อย่างพ่อหรือแม่ไปทำอะไรแล้วเอาลูกไปทำด้วย และถ้ามีลูกมากกว่า 1 คน ก็ต้องสนับสนุน ให้พี่น้องมีกิจกรรมร่วมกันด้วย โดยอาจจะต้องดูกิจกรรมที่ทุกคนมีส่วนร่วม สิ่งที่จะได้เห็นตัวตนของ สมาชิกในครอบครัว ลูกก็จะเห็นพ่อแม่เป็นแบบอย่าง พ่อแม่ก็จะรู้ว่าลูกเป็นอย่างไร เป็นประสบการณ์ แลกเปลี่ยนกัน พัฒนาไปเป็นความผูกพัน ซึ่งไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วยกัน 24 ชั่วโมง เพียงแต่ปฏิบัติต่อกัน สื่อสารต่อกันให้มีความสม่ำเสมอ ดังเช่นกรณีของ มุฮัมมัดอิมรอนที่ได้รับความรัก ความเอาใจใส่จาก แม่ของภรรยาในเรื่องการเรียนรู้และการปฏิบัติตนตามหลักการของศาสนาอิสลาม ซาร่าได้รับการ แนะนำที่ดีในการปฏิบัติศาสนกิจจากแม่และพี่สาวของสามี ยาซีนมีพ่อของภรรยาเป็นแบบอย่าง ซอบีร์ซ์ได้รับคำแนะนำที่ดีๆจากครอบครัวและญาติพี่น้องของภรรยา ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสังเกตมุฮัลล์ฟในเขตชุมชนเมือง พบว่า ระบบครอบครัวของมุฮัลล์ฟมีทั้งลักษณะที่เป็นระบบ ครอบครัวรวม และระบบครอบครัวแยก

ระบบครอบครัวรวม หมายถึง หลังจากที่มุฮัลล์ฟแต่งงานกับชาวมุสลิม ไปอาศัยอยู่ร่วมกัน ในบ้านหลังเดียวกันกับของพ่อแม่ฝ่ายภรรยาหรือสามี เช่น ครอบครัวของ ซอบีร์ซ์ อัสมะห์ ซาร่า ฟิซะห์ และ สุบัยค๊ะห์ ปลูกบ้านต่างหากแต่อยู่ในรั้วเดียวกับบ้านของพ่อแม่ภรรยา เช่นครอบครัวของ มุฮัมมัดอิมรอน และ ระบบครอบครัวแยกหมายถึง หลังจากที่มุฮัลล์ฟแต่งงานแล้ว แยกครอบครัวไป ปลูกบ้านอยู่ต่างหาก เช่น ครอบครัวของยูซุบ และฮาวา แยกครอบครัวไปซื้อบ้านจัดสรร เช่น ครอบครัวของยาซีน ฮาบีบะฮ์ และ สุลัยมาน และแยกครอบครัวไปอยู่บ้านพักราชการ เช่น ครอบครัว ของ ตอฮา

มุฮัลล์ฟที่อยู่ในระบบครอบครัวรวม การเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม จะเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาเนื่องจากมุฮัลล์ฟต้องติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในครอบครัว มุฮัลล์ฟจะได้รับ ข้อแนะนำหรือการชี้แนะในเรื่องต่างๆตามหลักศรัทธาและการปฏิบัติ เมื่อมีข้อสงสัยใดๆ เกี่ยวกับการ ปฏิบัตินอกจากจะเรียนรู้ด้วยตนเองแล้วยังสามารถเรียนรู้หรือสอบถามในสิ่งที่มุฮัลล์ฟไม่เข้าใจได้ ทันทีจากบุคคลในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในครอบครัวที่มีความเคร่งครัด มุฮัลล์ฟจะเรียนรู้และ สื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมได้รวดเร็ว แต่สำหรับมุฮัลล์ฟที่แยกครอบครัวไปอยู่ต่างหาก พบว่าถ้า ฝ่ายสามีหรือภรรยาที่เป็นมุสลิมมีความเคร่งครัดคอยแนะนำและตักเตือนซึ่งกันเสมอ สร้างบรรยากาศ

ความเป็นมุสลิมให้เกิดขึ้นในครอบครัวก็จะช่วยส่งเสริมความเป็นมุสลิมของมุอัลลัฟได้ แต่ถ้าแยกครอบครัวไปอยู่ต่างหากถ้าฝ่ายสามีหรือภรรยาขาดความเคร่งครัดในอิสลาม การเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมอาจจะบกพร่องไปเนื่องจากการติดต่อสัมพันธ์กับพ่อแม่หรือญาติพี่น้องในครอบครัวมีน้อยกว่า

อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นระบบครอบครัวรวมหรือระบบครอบครัวแยก การเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟจะถูกต้องหรือไม่นั้น พบว่า สิ่งสำคัญที่สุดคือตัวมุอัลลัฟเอง ต้องมีความศรัทธาอย่างแท้จริงมิใช่เข้ารับศาสนาอิสลามเพื่อการแต่งงานกับมุสลิมเท่านั้น แต่หลังจากแต่งงานแล้วมุอัลลัฟเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมุอัลลัฟชายมีหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัวต้องสามารถดูแลครอบครัวตนเองให้อยู่ในแนวทางของศาสนาอิสลามได้ ดูแลให้ความรักให้การศึกษาแก่บุตรที่จะเกิดมา และสร้างครอบครัวให้มีบรรยากาศของความเป็นมุสลิมได้ สามีภรรยาต้องคอยดูแลแนะนำซึ่งกันในเรื่องความศรัทธาและการปฏิบัติ มุอัลลัฟที่อยู่ในระบบครอบครัวรวมจะพบเห็นบรรยากาศของความเป็นมุสลิม การแต่งกาย การกล่าวคำทักทาย การเรียกชื่อ เรียกสรรพนามแทนชื่อ จึงเป็นเรื่องปกติของการสื่อสารเพราะทุกคนรู้จักกันรู้ว่าใครเป็นใคร เช่น ครอบครัวของ ซอบีร์ห์ อัสมะห์ ซาร่า มูฮัมมัดอิมรอน ยูซุบ ฟิซะห์ ตอฮา และ ฮาวา แต่สำหรับมุอัลลัฟที่แยกครอบครัวไปอยู่ต่างหากการเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นเพราะถ้ามุอัลลัฟไม่สื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมให้เพื่อนบ้านเห็น เมื่อแยกครอบครัวไปอยู่ในที่ใหม่ก็จะไม่มีใครทราบว่าตนเองเป็นมุสลิม เช่น กรณีของ สุลัยมาน ที่เพื่อนบ้านทราบว่าตนเองเป็นมุสลิมจากการทำบุญขึ้นบ้านใหม่

สิ่งแวดล้อมทางชุมชนหรือสังคม เป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมุอัลลัฟในเขตชุมชนเมือง ถ้าชุมชนหรือสังคมที่มุอัลลัฟอาศัย มีการสื่อสารระหว่างบุคคลหรือระหว่างกลุ่มที่มาจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน บริบทของการสื่อสารต่างวัฒนธรรมของมุอัลลัฟจะ มีให้พบเสมอในสถานะที่มุอัลลัฟมีความเป็นมุสลิม ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารกับคนต่างศาสนา เมื่อมุอัลลัฟออกจากวัฒนธรรมเดิมๆของตนก้าวสู่วัฒนธรรมอิสลามอาจเกิดปัญหาทางวัฒนธรรม มุอัลลัฟจะมีการปรับตัวมากน้อยในการเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมต่างกัน มุอัลลัฟจึงต้องเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ของตนและละทิ้งสิ่งที่เคยเรียนรู้มาจากวัฒนธรรมเก่าของตน ต้องเรียนรู้การปรับตัวเพื่อเข้าสู่วัฒนธรรมใหม่และมีส่วนร่วมกับวัฒนธรรมใหม่ มุอัลลัฟสามารถปรับตัวได้มากน้อยอย่างไรขึ้นอยู่กับพื้นฐานส่วนบุคคลเช่น บุคลิกนิสัย ทัศนคติ และจากความช่วยเหลือและสนับสนุนจากบุคคลในชุมชนหรือสังคมที่มุอัลลัฟอาศัยอยู่ การสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุอัลลัฟกับบุคคลต่างวัฒนธรรม

จะสามารถสร้างความเข้าใจและความหมายร่วมกันระหว่างคู่สื่อสารที่มาจากวัฒนธรรมต่างกัน มุอัลลัฟจำเป็นต้องเข้าใจความแตกต่างของการใช้ภาษาทั้งด้านวาทกรรมและอวัจนภาษาของวัฒนธรรมอิสลาม

ข้อมูลจากการศึกษา พบว่า มุอัลลัฟที่ลักษณะครอบครัวแบบระบบครอบครัวรวมส่วนใหญ่ บ้านเรือนจะตั้งครอบครัวอยู่ร่วมกันมีมัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในรัศมีไม่เกิน 1 กิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่ในชุมชนเป็นมุสลิมมากกว่าร้อยละ 80 ทุกคนในชุมชนมีความสัมพันธ์เป็นเครือญาติกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีวัฒนธรรมเดียวกัน การเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมจึงอยู่ในสายตาของคนในชุมชน มุอัลลัฟเกิดความรู้สึกอึดอัดในระยะแรกของความเป็นสมาชิกในชุมชนหรือในสังคมเนื่องจากต้องใช้ชีวิตอยู่ในวัฒนธรรมใหม่ ต้องระวังในการสื่อสารกับบุคคลอื่น เพราะกลัวว่าจะประตูปฏิบัติตนไม่ถูกต้อง ต่างจากมุอัลลัฟที่แยกครอบครัวไปอยู่ต่างหากเนื่องจากไปอยู่ในสังคมหรือชุมชนที่ประชากรส่วนใหญ่ในชุมชนเป็นคนต่างศาสนา มุอัลลัฟจะเกิดความมั่นใจในการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมได้ดีกว่า มุอัลลัฟกล้าที่จะเปิดเผยความเป็นมุสลิมของตนเอง กล้าที่จะแสดงออกว่าตนเองเป็นมุสลิม เช่น กรณีของฮาบีบะฮ์ ที่แยกตัวไปอยู่ต่างหากเปิดเผยตนเองให้ผู้อื่นทราบว่าตนเองเป็นมุสลิมจากการแต่งกายด้วยผ้าคลุมฮิญาบออกจากบ้านไปทำงาน กรณีของตอฮาและยาซีน ที่เปิดเผยให้ผู้อื่นทราบว่าตนเองเป็นมุสลิมด้วยการบอกกล่าว

บริบทของสิ่งแวดล้อมทางครอบครัว ชุมชนหรือสังคมจึงเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้มุอัลลัฟในเขตชุมชนเมืองเรียนรู้และสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ แต่สิ่งสำคัญที่สุดของการเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุอัลลัฟคือความศรัทธาเชื่อมั่นในศาสนาอิสลาม ศรัทธาและเชื่อมั่นในความเป็นมุสลิมของตนอย่างบริสุทธิ์ใจพร้อมที่จะได้รับการทดสอบจากอัลลอฮ์(ซบ.) ซึ่งสิ่งแวดล้อมของครอบครัว ชุมชนหรือสังคมมีส่วนช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟ โดยมีบริบทแวดล้อมขณะสื่อสารเป็นเงื่อนไขซึ่ง ก่อให้เกิดสถานการณ์หนึ่งๆ ขึ้นมา ได้แก่ การเผชิญหน้า ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการของมุอัลลัฟกับบุคคลหรือกลุ่มคน ณ สถานที่ใดสถานที่หนึ่ง ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง และในกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ตัวของมุอัลลัฟเองหากมุอัลลัฟเผชิญหน้ากับบุคคลที่รู้จักสนิทสนม หรือคนที่คุ้นเคยกันมาก่อน และบุคคลนั้นรู้ว่าตนเองเป็นมุสลิม มุอัลลัฟจะไม่สื่อสารหรือแสดงอัตลักษณ์มุสลิมออกมา มีปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสื่อสารของมุอัลลัฟ ได้แก่ สภาวะแวดล้อมขณะสื่อสาร ประเด็นการสื่อสาร ตัวมุอัลลัฟในฐานะผู้สื่อสาร บุคคลที่มุอัลลัฟสื่อสารด้วย และผลที่ต้องการจากการสื่อสาร แต่ในกรณีที่มุอัลลัฟเข้าไปมีส่วนร่วมหรือเป็นสมาชิก

ของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งซึ่งบุคคลในกลุ่มนั้นไม่เคยรู้จักกันมาก่อน มุฮัลล์ฟจะสื่อสารอัตลักษณ์โดยการเปิดเผยตัวตนจากการแต่งกาย เช่นมุฮัลล์ฟหญิงแต่งกายคลุมฮิญาบ แต่ในส่วนของมุฮัลล์ฟชายหรือมุฮัลล์ฟหญิงที่ไม่ได้คลุมฮิญาบ เมื่อออกนอกบ้านการแต่งกายไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นมุสลิมหรือไม่ เพราะจะกลมกลืนกับคนทั่วไปในสังคม แต่ถ้าในสถานการณ์นั้นๆ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลักการของศาสนาอิสลามแล้ว ถ้าหลีกเลี่ยงได้ตัวมุฮัลล์ฟในฐานะผู้สื่อสารเลือกที่จะหลีกเลี่ยงออกจากสถานการณ์นั้น แต่ถ้าไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้มุฮัลล์ฟจะสื่อสารด้วยการบอกกล่าวให้บุคคลอื่นทราบว่าตนเป็นมุสลิม เพื่อที่จะได้รับการปฏิบัติต่อกันอย่างถูกต้อง เข้าใจกันทั้งสองฝ่าย เป็นการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน กล่าวโดยสรุปได้ว่าการเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุฮัลล์ฟในเขตชุมชนเมือง ประกอบด้วยพฤติกรรมการเรียนรู้ พฤติกรรมการสื่อสาร และ ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุฮัลล์ฟ

พฤติกรรมการเรียนรู้อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุฮัลล์ฟแบ่งออกได้ 4 ลักษณะ ประกอบด้วย การเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนทางด้านอารมณ์และความรู้สึกนึกคิดให้มีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น ให้สอดคล้องกับบุคคลอื่นเพื่อให้เกิดการยอมรับ เพื่อปรับเปลี่ยนทางด้านความเชื่อและทัศนคติให้เข้ากับบุคคลหรือสังคมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อบรรลุเป้าหมายของตนเอง เพื่อปรับเปลี่ยนทางด้านความรู้ ความคิดเห็นคล้ายตาม จนเกิดเป็นความศรัทธาเพื่อประโยชน์ต่อตนเอง สามารถปฏิบัติตนอยู่ในแนวทางถูกต้องตามหลักการศาสนาอิสลาม และ เพื่อปรับเปลี่ยนทางด้านบุคลิกภาพ วัจนภาษาและอวัจนภาษาในการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม ด้วยการสังเกต การสอบถาม การบอกเล่า การเรียนกับครูสอนศาสนาหรือจากสถาบันสอนศาสนา และ การอ่านหนังสือหรือจากสื่ออื่นๆ

พฤติกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุฮัลล์ฟประกอบด้วย การสื่อสารภายในบุคคลโดยอาศัยจิตสำนึกและสติสัมปชัญญะ การสื่อสารระหว่างบุคคลในบทบาทความเป็นลูก และ ความเป็นสามีภรรยา กัน และการสื่อสารกลุ่มในฐานะความเป็นสมาชิกของครอบครัวหรือชุมชน ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรม ได้แก่บริบทของสิ่งแวดล้อมของครอบครัว และสิ่งแวดล้อมในชุมชนหรือสังคม ประกอบด้วย สภาวะแวดล้อมขณะสื่อสาร ตัวมุฮัลล์ฟในฐานะผู้สื่อสาร ประเด็นการสื่อสาร บุคคลที่มุฮัลล์ฟสื่อสารด้วย และผลที่ต้องการจากการสื่อสาร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความศรัทธาในศาสนาอิสลามอย่างบริสุทธิ์ใจของมุฮัลล์ฟ รวมถึงความสัมพันธ์และความเอาใจใส่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันของบุคคลในครอบครัว ในชุมชนหรือสังคมที่มุฮัลล์ฟอาศัยอยู่